

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS

Socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetas

Viešojo administravimo ir politikos mokslų katedra

DALYVAUJAMOSIOS VALDYSENOS ĮGYVENDINIMAS TELŠIŲ RAJONO IR KLAIPĖDOS MIESTO SAVIVALDYBĖSE

Magistro baigiamasis darbas

Autorius

SMIRV-17 gr. stud. Judita Stasiulytė

Vadovas

Doc. Dr. Remigijus Riekašius

Klaipėda, 2019

MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO LYDRAŠTIS

.....
(magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė)

.....
(magistro baigiamojo darbo pavadinimas lietuvių kalba)

Patvirtinu, kad magistro baigiamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas magistro baigiamasis darbas ar jo dalis nebuvo panaudotas Klaipėdos universitete ir kitose aukštosiose mokyklose.

.....
(magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė ir parašas)

Sutinku, kad magistro baigiamasis darbas būtų naudojamas neatlygintinai 5 m. Klaipėdos universiteto studijų procese.

.....
(magistro darbo autoriaus vardas, pavardė ir parašas)

Magistro baigiamąjį darbą ginti

(įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)

.....
(data)

.....
(magistro baigiamojo darbo vadovo vardas, pavardė ir parašas)

Baigiamasis darbas įregistruotas katedroje

(data)

.....
(katedros sekretorės vardas, pavardė ir parašas)

Magistro baigiamąjį darbą ginti

(įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)

.....
(data)

.....
(katedros vedėjo vardas, pavardė ir parašas)

Recenzentu(-ais) skiriu.....

.....
(įrašyti recenzento(u) vardą, pavardę)

.....
(data)

.....
(katedros vedėjo vardas, pavardė ir parašas)

SANTRAUKA

Stasiulytė J. Dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimas Telšių rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybėse: magistro baigiamasis darbas. Darbo vadovas doc.dr Remigijus Riekašius. Klaipėdos universitetas, Socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetas, Viešojo administravimo ir politikos mokslų katedra: Klaipėda, 2019, 56 p., 3 pav., 14 lentelių.

Įgyvendinant dalyvaujamąją valdyseną yra siekiama formuoti viešąją politiką, kai tame procese dalyvauja pilietinė visuomenė ir valdžios atstovai.

Tyrimo tikslas - Nustatyti dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo veiksmingumą Telšių rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybėse.

Tyrimo metodika. Atliktas kiekybinis tyrimo metodas. Naudoti instrumentai: interviu, apklausa raštu. Taikytas turinio analizės metodas. Imtį sudarė 4 nevyriausybinės organizacijos. Dvi Telšių rajono savivaldybės, iš kurių viena dalyvauja savivaldybės NVO taryboje. Dvi Klaipėdos miesto savivaldybės organizacijos, iš kurių viena dalyvauja savivaldybės NVO taryboje.

Dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimas Telšių rajono savivaldybėje pasireiškė per nevyriausybinių organizacijų dalyvavimą savivaldos politiniuose procesuose. Tai dalyvavimas tam tikruose renginiuose, pagalba savivaldybės atstovams komunikuojant su užsienio partneriais, susitikimai. Šios priemonės leido pasiekti veiksmingą įsitraukimo rezultatą – visuomenės suvokimo apie bendruomeniškas organizacijas naudą ir galią. Taip pat išugdytas pilietiškumo jausmas, kuris vienija Telšių rajono gyventojus. Klaipėdos miesto savivaldybėje dalyvavimas diskusijose, jų organizavimas, rezoliucijų teikimas, dalyvavimas veiklos grupėse yra esminės priemonės, kuriomis organizacijos siekia įgyvendinti dalyvaujamąją valdyseną. Taip pat pastebėta, kad veiksmingumas išryškėjo socialiai jautrioje sferoje – per požiūrio ir atsakingumo terpę. Iš esmės dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo rezultatas pasiektas per bendruomenių atsakingumo jausmą ir savivaldybės požiūrio pakeitimą į jaunimo organizacijas.

Tyrimas atskleidė, kad Klaipėdos miesto savivaldybės nevyriausybinės organizacijos buvo aktyvesnės ir veiklesnės. Tačiau pastebimas faktas, kad organizacijos dalyvaujančios savivaldybių NVO tarybose taip pat buvo aktyvesnės ir labiau argumentuotos.

Reikšminiai žodžiai: valdysena, dalyvaujamoji valdysena, įgyvendinimas, veiksmingumas.

SUMMARY

Stasiulytė J. The implementation of participatory governance in Telšiai district and Klaipėda city municipalities: the master thesis. Scientific work manager doc.dr Remigijus Riekašius. Klaipėda University, Social science and humanitarian studies faculty, Public administration and political science department: Klaipėda, 2019, 56 p., 3 pic., 14 tables.

Participatory governance aims of shaping public policy, involving civil society and government members.

The aim of investigation – to determine the effectiveness of implementation of participatory governance in Telšiai district and Klaipėda city municipalities.

Methodology of investigation. Used quantitative research. Used instruments: interview and written survey. Used content analysis method. The sample consisted of 4 organizations. Two from Telšiai district, one of them participates in municipal NGO council. Two from Klaipėda district, one of them participates in municipal NGO council.

The implementation of participatory governance in Telšiai district municipality showed up through the participation of non-governmental organizations in municipal political processes. It is participation in events, helping communicating with foreign partners and meetings. These measures have led to effective result – public awareness of community benefits and power. There is also a sense of citizenship, that join Telšiai district inhabitants. In Klaipėda city municipality participation in discussions, organization, presentation of resolutions, participation in action groups are the main measures for organization to implement participatory governance. It has also been noted that effectiveness has become apparent in a socially sensitive sphere – of attitude and responsibility environment. Basically, the result of participatory governance was achieved through the sense of community responsibility and the change of municipal approach to youth organizations.

The investigation revealed that non-governmental organizations of Klaipėda city municipality were more active. However it is noticeable that organizations involved in municipal NGO councils were more active and argumentative.

Key words: governance, participatory governance, implementation, effectiveness.

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

Eil.Nr.	Paveikslų pavadinimas	Puslapis
1.	Valdysenos kontinuumas	10
2.	Dalyvaujamosios valdysenos metodai	19
3.	Suinteresuotos šalys	21

LENTELIŲ SĄRAŠAS

Eil.Nr.	Lentelės pavadinimas	Puslapis
1.	Dalyvaujamosios valdysenos apibrėžimai	14
2.	Dalyvaujamosios valdysenos kryptys	16
3.	Dalyvaujamoji valdysena praktikoje	32
4.	Teisių ir pareigų įgyvendinimas savivaldybėse	43
5.	Nevyriausybinių organizacijų charakteristika	44
6.	Dalyvavimas	45
7.	Įgyvendinimas	47
8.	Interesai	47
9.	Nevyriausybinių organizacijų įsitraukimas į savivaldos politinius procesus	49
10.	Įsitraukimo intensyvumas savivaldybėje	52
11.	Neįsitraukimas savivaldos mastu	53
12.	NVO įsitraukimo veiksmingumo identifikavimas	50
13.	Nevyriausybinių organizacijų įsitraukimo SSGG analizė	54
14.	Nuomonių analizės kategorija	55

TURINYS

IVADAS	7
I. DALYVAUJAMOSIOS VALDYSENOS STRUKTŪRINIAI ASPEKTAI	10
1.1 Valdysenos konceptualizacija	10
1.2 Dalyvaujamosios valdysenos samprata	13
1.2.1 Dalyvaujamosios valdysenos kryptys	15
1.2.2 Dalyvaujamosios valdysenos bruožai	17
1.2.3 Dalyvaujamosios valdysenos metodai	18
1.2.4 Suinteresuotos šalys dalyvaujamosios valdysenos kontekste	20
1.2.5 NVO ir kitų suinteresuotų šalių dalyvavimo veiksmingumas	22
1.3 Dalyvaujamosios valdysenos prielaidos.....	23
1.3.1 Pliečių įsitraukimą į vietos politinius procesus sąlygojantys veiksniai	23
1.3.2 Dalyvaujamosios valdysenos skatinimo priemonės	24
1.3.3 Veiksmingos dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo sąlygos	25
1.3.4 Dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo iššūkiai	28
1.3.5 Veiksmingumas dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo aspektu	30
1.3.6 Dalyvaujamosios valdysenos perspektyva veiksmingumo atžvilgiu.....	30
II. TEISINIS REGLAMENTAVIMAS	33
2.1 Piliečių dalyvavimo vietos lygiu įstatyminė bazė	33
2.2 NVO teisinis reglamentavimas Lietuvoje	35
III. DALYVAUJAMOSIOS VALDYSENOS ĮGYVENDINIMO TELŠIŲ RAJONO IR KLAIPĖDOS MIESTO SAVIVALDYBĖSE TYRIMO REZULTATAI	38
3.1 Tyrimo metodologija.....	38
3.1.1 Tyrimo metodika ir organizavimas.....	38
3.1.2 Tiriamųjų charakteristika.....	40
3.2 Kokybinio tyrimo duomenų analizė	42
3.3 Rezultatai.....	59
IŠVADOS	60
REKOMENDACIJOS	62
LITERATŪRA	64
PRIEDAI	74

IVADAS

Temos aktualumas. Šiomis dienomis itin aktualus dalyvaujamosios valdysenos terminas apima aktyvų piliečių, pilietinės visuomenės ir kitų suinteresuotų grupių įsitraukimą sprendžiant valstybei ir savivaldoms aktualius klausimus. Be abejonės dalyvaujamoji valdysena yra demokratinės visuomenės dalis, kuri įtraukia ne tik pilietinę visuomenę, bet ir savivaldos institucijas ir jos subjektus ne tik iš vidaus, bet ir iš išorės, taip siekdama formuoti elgseną ir sistemingą piliečių požiūrį į valdyseną. Iš esmės dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimas savivaldybėse yra besitęsiantis procesas, kuris siekia įtraukti kuo daugiau suinteresuotųjų ir užtikrinti piliečiams demokratiškais principais besiremiantį valdymą. Dalyvaujamoji valdysena yra tarsi priemonė galinti pakeisti piliečio požiūrį į viešąją politiką, piliečio pareigų suvokimo laipsnį, aktualių visuomenei klausimų sprendimo galimybes ir kitus veiksnius. Todėl išryškėja dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo savivaldybėse svarba ir reikšmė, padėsianti sudėlioti atsakomybės ir atskaitomybės faktorius į tam tikras vietas bei padėsianti atskleisti racionalų ir veiksmingą požiūrį į visuomenę ir valdžią.

Darbo problema. Dalyvaujamoji valdysena Lietuvoje nėra ganėtinai naujas reiškinys. Tačiau savivaldybės nėra aiškiai apibrėžusios dalyvaujamosios valdysenos priemonių ir metodų. Tad siekiant išsiaiškinti dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo veiksmingumą keliamas probleminis klausimas.

1. Ar savivaldybės sudaro sąlygas dalyvaujamajai valdysenai realizuoti? Ir ar piliečiai pasinaudoja šiomis galimybėmis?

Hipotezė. Lietuvoje savivaldybės yra sudariusios tinkamas sąlygas dalyvaujamajai valdysenai realizuoti, tačiau piliečiai nerodo pastangų realiai įsitraukti į dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimą.

Darbo ištirtumas. Dalyvaujamosios valdysenos definicija nėra itin naujas reiškinys, tačiau vieno nusistovėjusio apibrėžimo nėra. Užsienio šalių autoriai dalyvaujamąją valdyseną apibūdina įvairiai. Nėra vieningos nuomonės kas yra dalyvaujamoji valdysena bei kaip ji veikia. Pati dalyvaujamosios valdysenos koncepcija jungia tiek piliečius, tiek valdžios institucijas bei kitas suinteresuotas šalis. Šiame darbe apskritai apie dalyvaujamosios valdysenos sąvoką kalba Heinelt (2018, p.17) ir MacGilvray (2014, p.105-123), Wampler ir kt. (2007, p. 6), Fischer (2012, p. 1), Schmitter (2002, p.53-56) ir Greven (2007, p. 236-240), Ashford ir Rest (1999), CIVICUS, 2006, p. 2, Sutlović ir kt. 2018, p. 22 ir Tarptautinis darbo tyrimų institutas Ženevoje. Kiti autoriai tokie, kaip Reddel ir Woolcock (2003, p. 93), (Schneider, 1999, p. 7), Stewart (2003, p.151), Malena (2009, p.6) pabrėžė dalyvaujamosios valdysenos įsitraukimo principus, metodus, esminius bruožus bei suinteresuotuosius dalyvius

ir naudą. Apie dalyvaujamosios valdysenos kryptis rašė Blair (2000, p. 21-39), Harriss, Stokke ir Törnquist (2004), Crook ir Manor (1998), Manor (1999), Bardhan ir Mookherjee (2000, p.135-139), Crook (2003, p.77-88), Ruttan (1997, p.217-232), Gibson ir Lehoucq (2003, p.28-49), Andersson, Gibson ir Lehoucq (2006, p.576-595). Apie dalyvaujamosios valdysenos pagrindus, trūkumus ir pasikeitimus rašė Schneider (1999, p. 7), Robert Chambers (1997, p. 204), Font (2014), Parkinson ir Mansbridge (2012) ir Cohen (2009, p. 343), CIVICUS (2007, p.4). Raymond (2002, p. 179-201), Fraenkel (1974, p.139) ir Papadopoulos (2004, p. 220) apibūdino elito reikšmę. Dvorak (2008, p.52-53) apibūdino visuomeninių organizacijų išitraukimą. Valdysenos apibrėžimą apibūdino Geddes (2005, p. 12), Reddel ir Woolcock (2003, p.81), Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, Lovan ir kt. (2004, p.18), Stoker (1998, p. 52). Stewart (2003), Schneider (1999, p.18), Sani ir kt. (2015, p.10) bei Smyth ir kt. (2005), Nickson (2011, p. 12) gilinasi į valdysenos formas, kontinuumą, aptarė pilietinės visuomenės dalyvavimą valdysenoje, pabrėžė NVO, suinteresuotų šalių ir žiniasklaidos naudą. Buvo remtasi Putnam (1993) tyrimo duomenimis, kurie atskleidė, kad socialinis kapitalas yra vienas iš svarbiausių veiksnių formuojant dalyvaujamąją valdyseną. Veiksmingas dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo sąlygas aptarė McGee, Bazaara, Gaventa, Nierras, Rai, Rocamora ir kt. (2003, p.3), Barrientos (2007), Goetz ir Gaventa (2001), Reid (2005, p.29-52), Russell-Einhorn (2007, p.183-232), Smith (2004, p.63-77), Avritzer (2002), Brinkerhoff, Brinkerhoff ir McNulty (2007, p.189-211), Fox (2002, p.95-133), Heller (2001, p.131-163) ir kt.

Dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimas savivaldybės lygiu nėra iki galo iširtas. Autoriai gilinasi į dalyvaujamosios valdysenos koncepcijų principus, metodus, atliko tyrimus apie piliečių dalyvavimo ir išitraukimo peripetijas, gilinasi į politinę dalyvavimą ir socialinę aplinką, tačiau apie dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimą ir įgyvendinimo priemones bei kylančius sunkumus nėra išsamių tyrimų. Tad šio baigiamojo darbo tyrimas padės atskleisti, kaip dalyvaujamoji valdysena įgyvendinama savivaldybėse, bei kokiomis priemonėmis realizuojama.

Darbo objektas. Dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimas Telšių rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybėse.

Darbo tikslas. Nustatyti dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo veiksmingumą Telšių rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybėse.

Darbo uždaviniai:

1. Apibrėžti dalyvaujamosios valdysenos struktūrinius aspektus.

2. Išanalizuoti teisinės piliečių ir NVO galimybes dalyvauti savivaldos politiniuose procesuose.
3. Ištirti, kaip ir kokiomis priemonėmis dalyvaujamąsios valdysenos veiksmingumas pasireiškia Telšių rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybėse.

Tyrimo metodai.

1. Mokslinės literatūros ir šaltinių analizė. Metodas taikomas, siekiant atskleisti, dalyvaujamąsios valdysenos konceptą, kryptis, metodus, priemones ir kitus esminius piliečių dalyvavimo principus.
2. Teisės aktų analizė. Taikant šį metodą, siekiama nustatyti įstatymais įtvirtintas galimybes piliečiams dalyvauti viešajame valdyme savivaldybės lygiu.
3. Pusiau struktūruotas interviu. Interviu klausimynas pateiktas Telšių rajono savivaldybės nevyriausybinei organizacijai, kuri dalyvauja savivaldybių NVO taryboje ir tai, kuri nedalyvauja savivaldybės NVO taryboje.
4. Anketinė apklausa raštu. Klausimynas pateiktas Klaipėdos miesto savivaldybės nevyriausybinei organizacijai, kuri dalyvauja savivaldybės NVO taryboje ir tai, kuri nedalyvauja savivaldybės NVO taryboje.
5. SSGG analizė. Šis analizės metodas atsispindi klausimyno 20-23 klausimuose. Taikytams visoms nevyriausybiniams organizacijoms.

Darbo struktūra. Darbą sudaro trys dalys. Pirmojoje darbo dalyje aptariami dalyvaujamąsios valdysenos struktūriniai aspektai. Antrojoje darbo dalyje atliekama įstatymų analizė. Trečiojoje darbo dalyje analizuojami interviu, anketinės apklausos ir SSGG analizės metu gauti duomenys iš Telšių rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybių nevyriausybinių organizacijų. Šiais metodais siekiama atskleisti dalyvaujamąsios valdysenos įgyvendinimo veiksmingumą Telšių rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybėse, bei atskleisti būdus, kurie skatintų veiksmingesnį dalyvaujamąsios valdysenos įgyvendinimą. Darbo išvados ir rekomendacijos bus pateiktos savivaldybėms ir nevyriausybiniams organizacijoms, kaip rekomendacinio pobūdžio medžiaga, siekiant veiksmingos dalyvaujamąsios valdysenos įgyvendinimo.

I. DALYVAUJAMOSIOS VALDYSENOS STRUKTŪRINIAI ASPEKTAI

1.1 Valdysenos konceptualizacija

Vis daugiau piliečių abejoja demokratijos sugebėjimu valdyti sudėtingas visuomenes ir spręsti susidariusias problemas. Daugelis iš jų daro įtaką politinių sprendimų priėmimo formoms, kurios yra kaip priemonė demokratijos kokybei gerinti bei reikalauja aktyvesnės dalyvaujamosios valdysenos. (Cortner ir Moote, 1999, p.91-109) Piliečių dalyvavimas valdyje tradiciškai buvo orientuotas į priemones, skirtas sudaryti geresnes sąlygas visuomenei susipažinti su informacija apie vyriausybę, sustiprinti piliečių teises, konsultuotis su jomis tiesiogiai susijusiais klausimais ir užtikrinti, kad visi balsai būtų vienodai išgirsti taikant sąžiningas atstovaujamosios demokratijos sistemas. Tokios priemonės paprastai apima standartizuotas taisykles, protokolus ir galimus teisės aktus bei reglamentus. Bridgman ir Davis (2000, p.45) Gineitienė ir Domarkas (2000, p.7) analizuodami piliečių dalyvavimo procesus išskiria abipusio bendradarbiavimo, sąveikos tarp institucijos ir piliečio svarbą. „Piliečių dalyvavimą galima nusakyti kaip bendravimą tarp piliečių ir valdžios, kai valdžia informuoja piliečius ir juos išklauso, o piliečiai išsako savo nuomonę ir pageidavimus valdžiai“ (p.6). Autoriai Bovard ir Loffler (2003, p.255) piliečių įsitraukimą apibūdina kaip esminį efektyvaus valdymo elementą, kuris savo ruožtu didina politikos formavimo ir sprendimų priėmimo kokybę. Taip pat išskiria pagrindinius bruožus: pagerina ir greitina sąveiką tarp valdžios ir piliečių; didina atskaitomybę ir skaidrumą, to pasekoje didėja gyventojų pasitikėjimas. Apskritai dalyvavimo konceptas pasireiškia įvairiuose kontekstuose. Anot Tijūnaitienės (2013, p.76) piliečių dalyvavimas siejamas ne tik su viena veikla ar siekimu padaryti poveikį valdžiai, bet apima ir bendruomenines veiklas. Dvorak (2008, p. 52-53) pabrėžia visuomenei aktualių problemų sprendimą, kuomet į šį procesą įsitraukia visuomeninės organizacijos ir komunikuoja su valstybinėmis institucijomis ir kitais suinteresuotaisiais. Perėjimą nuo vyriausybės valdymo prie dalyvaujamosios valdysenos Putnam (2000, p. 45) apibūdina, kaip socialinį ryšį, kuris yra svarbus elementas socialinio kapitalo formavimui. Tai labiau apima aktyvų vyriausybės vaidmenį vietos bendruomenių skatinimo ir gebėjimų ugdymo procese, kuomet iniciatorė ir pradininkė yra vyriausybė, pastumiant į šoną pasyvų vaidmenį, kurį numato tradicinės piliečių dalyvavimo sąvokos. Svarbu paminėti, kad tradicinė piliečių dalyvavimo sąvoka ir ši nauja idėja pagrįsta piliečių dalyvavimu yra esminė šiuolaikinės demokratinės visuomenės ir tvarių bendruomenių struktūra (Cuthill ir Fien, 2005, p.64).

Perėjimas nuo vietos valdžios prie vietos valdysenos įtraukia įvairias institucijas ir subjektus ne tik iš vidaus, bet ir už vyriausybės ribų, taip pat pasireiškia atsakomybės riba sprendžiant aktualias socialines problemas ir ekonominius klausimus. (Geddes, 2005, p.12)

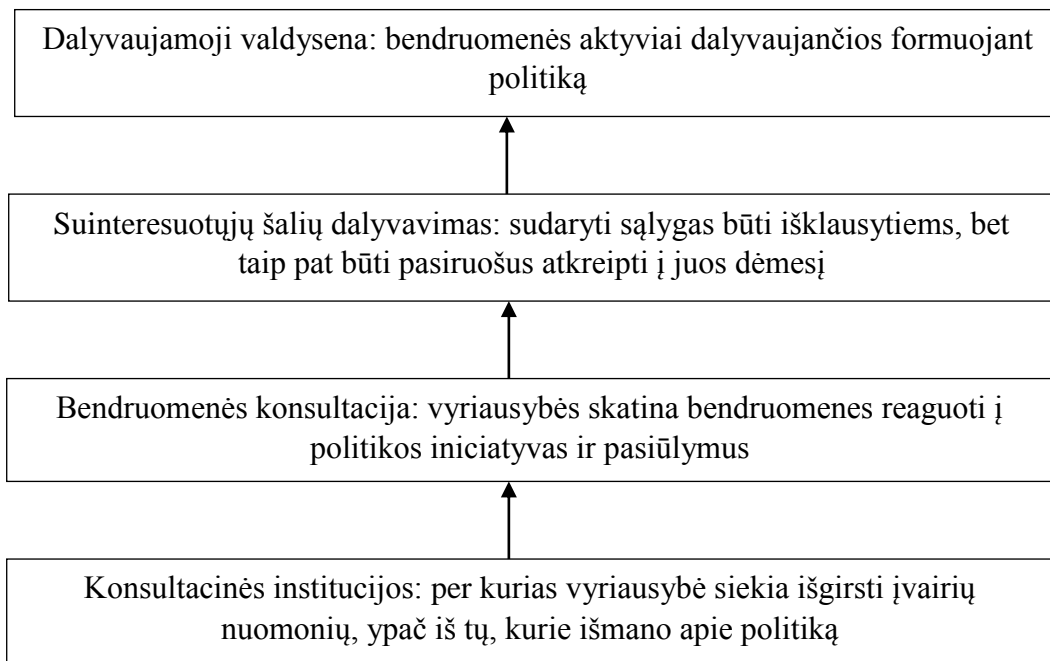
Valdysena dažnai naudojama politiniame ir akademiniam kontekste, tačiau jos naudojimui trūksta tikslaus apibrėžimo. Valdysena yra susijusi su sprendimų priėmimo procesais. Kitaip tariant, ji yra susijusi su procesais, daugiausia dėmesio skiriant viešosios atsakomybės paskirstymui keliems suinteresuotiems subjektams. „Pirma, tai yra modelis, leidžiantis sužinoti dalyvaujamosios valdysenos dinamiką. Antra - kelių žemėlapių, skirtų dalyvaujamosios valdysenos komponentų dalims nustatyti ir įvertinti, tipas. Trečia - alternatyvių piliečių ir jų viešųjų institucijų santykių supratimas“ (Lovan ir kt, 2004, p.18). Valdysena apima ne tik pačią bendruomenę, kaip subjektą, bet ir formuoja elgseną ir gebėjimus, kurie leidžia įsitraukti į procesus susijusius su vietos valdžios reikalais. Pasak Tamayao (2014) „valdysena apibrėžiama kaip politinių lyderių galios ar įgaliojimų įgyvendinimu savo šalies piliečių gerovei. Tai sudėtingas kai kurių visuomenės sektorių procesas, kurio metu reikia valdyti galią ir priimti bei skleisti viešąją politiką, kuri tiesiogiai veikia žmogaus ir institucinę sąveiką, ekonominę ir socialinę vystymąsi“. Taip pat autorius pabrėžia, kad tinkamas išteklių panaudojimas prisideda prie veiksmingos valdysenos. Dar svarbu paminėti, kad valdysena apima du procesus: sprendimų priėmimą ir sprendimų įgyvendinimą. Sprendimų priėmimo procesas paaiškinamas asmens ar asmenų grupės vadovavimasis socialinėmis ir politinėmis struktūromis, priima sprendimus bei sprendžia bendruomeninius poreikius. Įgyvendinimas – tai procesas, kuris logiškai seka sprendimą, t.y. plano ar sprendimo įgyvendinimą, teigia Tamayao (2014). Todėl valdysena apibrėžiama ir kaip sprendimų priėmimas, ir kaip įgyvendinimas, nes šie du procesai turi koreliuoti, vykti kartu ir atitikti valdysenos principą. Anot Stokerio (1998, p.52) „valdysena reiškia, kad gebėjimas atlikti darbus neapsiriboja tik vyriausybės galia valdyti ar naudoti savo valdžią“. Dėl naujų formų paskirstymo vietos valdysena remiasi viešųjų, privačių ir pilietinės visuomenės sektorių įgūdžiais ir ištekliais. (Reddel ir Woolcock, 2003, p.81) Terminas valdysena apskritai apima daugiau nei viešojo valdymo diskusijas. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijoje (OECD) valdysena apibrėžiama kaip santykiai. Valdysenos priemonės ir metodai apima ne tik viešųjų administratorių funkcijas valdant viešųjų įstaigų struktūras. Valdysena apima daugybę nuolat besikeičiančių vyriausybės ir piliečių interesų, kurie sąveikauja su viešosiomis institucijomis tiek kaip individai, tiek kaip abipusiais interesais susiję dalyviai.

Apibendrinant autorių išsakytas mintis galima teigti, kad valdysena yra šiuolaikinės demokratinės visuomenės struktūra, kuri apima piliečių dalyvavimo bruožus, juos patobulindama ir išskeldama sąveikos svarbą pabrėžia aktyvų vyriausybės vaidmenį, kuriant ryšį tarp visuomenės ir valstybės. Be to valdysena padeda visuomenei formuoti elgseną ir gebėjimus įsitraukti į vietos valdžios procesus, bei įtraukti institucijas siekiančias bendro

tikslo. Kitaip tariant valdysena gali būti interpretuojama kaip valdymo būdas, kuris pasižymi specifiniais įtraukties aspektais ir bruožais.

Stewart (2003, p.151) išskiria įvairias valdysenos formas susijusias instituciniais susitarimais, ryšiais, kuriuos vyriausybės naudoja informacijos ir nuomonių rinkimui. Valdysenos kontinuumas pateikiamas, kaip tęstinumas kuriame interesai yra išoriniai, o vyriausybė palaipsniui gali paveikti ir formuoti politiką ir jos įgyvendinimą. Šiame kontinuume galia juda iš apačios į viršų.

1. Pav. Valdysenos kontinuumas

Šaltinis: Sudarė darbo autorė. Paveikslas sudarytas remiantis Stewart, J. 2003. Participatory Governance, Power and Public Management, in NIG [National Institute for Governance], Facing the Future: Engaging stakeholders and citizens in developing public policy, NIG, University of Canberra, Canberra. p. 151

Konsultacinės institucijos yra komunikacijos tarp piliečio ir vyriausybės pradžia, kuri turi itin didelę reikšmę valdysenai. Iš esmės tai – nuomonių ir gerų idėjų generatorius, kuris padeda kurti glaudų ryšį tarp šių dviejų pusių. Konsultacinės institucijos veikiau palaiko ryšį su diskretiškais, įžvalgiomis suinteresuotomis šalimis, tačiau nevengia kontakto ir su eiliniaus piliečiais. Iš esmės konsultacinės institucijos užmezga pradinį ryšį su piliečiu ir siekia atgalinio ryšio, kuris veda į bendruomenės konsultacijas ir taip skatina visuotinę diskusiją apie viešuosius reikalus. Kišimasis ir reagavimas į politines iniciatyvas padeda užtikrinti produktyvesnį vyriausybės darbą. O produktyvesnis vyriausybės darbas veda į adekvatų sprendimų priėmimą, kuris atsižvelgia į piliečių poreikius. O tai veda į darbų ir kontrolės pasidalijimą tarp vyriausybės ir visuomenės. Tačiau tam, kad dialogas būtų bemaž tolygus ir veiksmingas reikia kurti organizacijas kurios gali kooperuotis su viešuoju administravimu.

Tačiau, kad tai būtų įgyvendinta veiksmingai privalu sudaryti koalicijas, kuriose dalyvautų pilietinė visuomenė. Šiuo atveju būtų pravartu pasikliauti žiniasklaida arba nevyriausybinėmis organizacijomis. (Schneider, 1999, p.18) Jos gali suteikti svarbų vaidmenį įgaliojimų ir sprendimų priėmimo procesuose.

Apibendrinant galima teigti, kad valdysenos kontinuumas apima visas grandis, kurios imponuoja dalyvaujamajai valdysenai ir padeda formuoti politiką bei jos įgyvendinimą remiantis išoriniais interesais. Iš apačios į viršų judanti galia identifikuoja visų grupių interesus bei indėlį ir tokiu būdu sukuria ryšį tarp piliečio ir vyriausybės institucijų. Kiekvienos grandies darbas yra itin svarbus ir reikšmingas, nes kiekviena pozicija atlieka savo vaidmenį, kuris vėliau pasitarnauja sprendžiant viešuosius reikalus. Aktyvus bendruomenių darbas ir pasiryžimas būti atstovaujamosios visuomenės dalimi padeda siekti užsibrėžtų politinių ir bendruomeninių tikslų. Pradinis įnašas susikuria iš visuomenės supratimo ir noro prisidėti prie sprendimų priėmimo proceso. Vyriausybės atstovams belieka tik leisti visuomenei integruotis į viešųjų institucijų politiką, sprendimų priėmimo generavimą ir konsultacijų pagalba siekti visoms suinteresuotoms šalims priimtino sprendimo. Susiejus visas grandis ir palapsniui žengiant į viršų pastebimas galutinis taškas – dalyvaujamoji valdysena. Tai esminė valstybės/savivaldybės, piliečio ir kitų interesantų bendravimo ir bendradarbiavimo išraiška, kuri leidžia piliečiui ir visai visuomenei būti pastebėtiems ir jaustis lygiaverčiais partneriais, kurie geba prisidėti prie sprendimų priėmimo ir valstybės/savivaldybės viešųjų reikalų.

1.2 Dalyvaujamosios valdysenos samprata

Pasak Wampler ir kt. (2007, p.6) „dalyvaujamoji valdysena susideda iš valstybinių sankcionuotų institucinių procesų, kurie leidžia piliečiams išsakyti savo nuomonę ir balsuoti“. O tai reiškia, kad šio proceso metu yra įgyvendinama viešoji politika, kuri sukelia tam tikrus pokyčius piliečių gyvenime. Tokie veiksmai, kaip balsavimas ar nuomonės išreiškimas leidžia piliečiams užmegzti ryšį su vyriausybės pareigūnais ir sukurti sąveiką tarp jų. Dar dalyvaujamoji valdysena suprantama, kaip tiesioginės demokratijos ar konsultacinės demokratijos alternatyva. Kaip teigiama knygoje „Dalyvaujamoji valdysena Europos Sąjungoje – sustiprinti ar kelti pavojų demokratijai ir veiksmingumui?“ - „dalyvaujamoji valdysena apibūdinama kaip valstybės veikėjų ir pilietinės visuomenės narių bendradarbiavimas formuojant ir įgyvendinant viešąją politiką“. Schmitter (2002, p.56) pateikia labai panašų dalyvaujamosios valdysenos apibrėžimą ir teigia, kad tai apima reguliarią ir garantuotą dalyvavimą kolektyviai priimant sprendimus. Ashford ir Rest (1999) dalyvujamąją valdyseną traktuoja, kaip daugiabriaunę ir akcentuoja definicijos neapibrėžtumą. Autoriai dalyvujamąją valdyseną interpretuoja, kaip „visuomenės

įtraukimą“; „bendruomenės įtraukimą“; „suinteresuotų asmenų įtraukimą“. Kaip teigia Reddel ir Woolcock (2003, p.93) „dalyvaujamoji valdysena apima skirtingus įsitraukimo principus ir metodus. Tai gali apimti besivystančių partnerystės plėtrą; visos informacijos sistemos mainų ir žinių perdavimo sistemos sukūrimą; sprendimų priėmimo decentralizavimą ir tarpinstitucinį dialogą“. Taip pat gali apimti santykius, paremtus abipusiškumu ir pasitikėjimu. Iš pateiktų definicijų galima daryti prielaidą, kad autoriai išryškina vieno subjekto arba grupės vaidmenį sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo procesuose. Kiek kitaip dalyvaujamoją valdyseną apibrėžia Hertting ir kt. (2018, p.24) teigdami, kad tai - „būdas modernizuoti viešąjį sektorių ir didinti jo gebėjimą įgyvendinti politinius sprendimus“. Taip pat autoriai pažymi, kad dalyvaujamoji valdysena gali „atgaivinti“ atstovaujamoją demokratiją ir padidinti jos pajėgumus. Autoriai Schmitter (2002, p.53) ir Greven (2007, p.236- 240) pabrėžia, kad asmenys dalyvaujantys dalyvaujamosios valdysenos sistemose nėra individualūs veikėjai, tai – įvairios organizacijos, kolektyvai, kurie atstovauja piliečiams. Lentelėje 1. taip pat pateikiamos dalyvaujamosios valdysenos koncepcijos, kurios grindžiamos pilietine visuomene ir jos aktyviu įsitraukimu.

1 lentelė. Dalyvaujamosios valdysenos apibrėžimai

AUTORIUS IR METAI	DALYVAUJAMOSIOS VALDYSENOS APIBRĖŽIMAI
Tarptautinis darbo tyrimų institutas Ženevoje, 2005	„Dalyvaujamoji valdysena – reguliavimo sistema, kurioje viešųjų reikalų sprendimas nėra pavestas vien tik vyriausybei ir viešajam administravimui, o yra įtraukiamas bendradarbiavimas tarp valstybinių institucijų ir pilietinės visuomenės grupių“
CIVICUS, 2006, p. 2	„Dalyvaujamoji valdysena - suteikia piliečiams įtaką ir dalijasi viešųjų sprendimų priėmimo procesais, kurie turi įtakos jų gyvenimui“
Wampler ir McNulty, 2011. p. 3	„Dalyvaujamoji valdysena leidžia piliečiams patekti į sprendimų priėmimo procesus, stiprinant jų gebėjimus naudotis demokratinėmis priemonėmis, tam, kad būtų galima pertvarkyti institucijas ir pagerinti demokratijos kokybę“
Sutlović ir kt. 2018, p. 22	„Dalyvaujamoji valdysena yra grindžiama pilietinės visuomenės, viešųjų institucijų ir organizacijų sinergija“

Šaltinis: Sudarė darbo autorė. Lentelė sudaryta remiantis CIVICUS, 2006, p. 2; Sutlović ir kt. 2018, p. 22; Wampler ir McNulty, 2011. p. 3 ir Tarptautiniu darbo tyrimų institutu Ženevoje, 2005

Per pastaruosius dešimtmečius dalyvaujamoji valdysena buvo įtraukta į tokias pasaulines organizacijas, kaip Pasaulio bankas, JAV tarptautinės plėtros agentūra, Europos Sąjunga ir kt. (Fischer, 2012, p.1). Visos šios organizacijos dėjo pastangas ir investavo pinigus, kad plėstųsi dalyvaujamosios valdysenos sąvoka ir procesas. Apskritai dalyvaujamoji valdysena tapo patraukliu idealu, kurio dėka galime demokratiškai įgyvendinti daug siekiančias transformacijas, kurias veikia moderni politika ir kurios, sukėlė krizę

atstovaujamajai ir net konsoliduotai demokratijai (Heinelt, 2018, p.17). „Dažnai šis transformacinis spaudimas siejamas su šiais iš esmės tarpusavyje susijusiais reiškiniais: perėjimą nuo vyriausybės prie valdysenos; progresyvią politikos denacionalizaciją daugelyje politikos sričių; piliečių nepasitenkinimą reprezentacine, elitiniu režimu grįsta politika; kylančiu dideliu susirūpinimu dėl normalaus, kolektyvinio politinės valios proceso racionalumo pagrindo formavimo ir sprendimo, kuriuo pagrįsta demokratiškai teisėta vyriausybė“. Taigi dalyvaujamoji valdysena ne tik skatina piliečius atstovauti savo interesus, bet ir suprasti save bei siekti surasti bendruomenės problemų sprendimus.

Apibendrinant informaciją ir reziumuojant dalyvaujamosios valdysenos sąvokas galima teigti, kad autoriai labiausiai išskyrė piliečių, pilietinės visuomenės ir viešųjų institucijų sąveiką. Suprantama jog tai esminiai raktiniai žodžiai galintys apibūdinti dalyvaujamąją valdyseną. Pastebimas autorių vieningumas ir bendras sutarimas dėl pačios koncepcijos. Konstruktyviai vertinant galima teigti, kad dauguma autorių dalyvaujamąją valdyseną įvardijo, kaip procesą, sistemą, bendradarbiavimą, kuris leidžia piliečiams prisidėti prie viešųjų sprendimų priėmimo ir išsakyti savo nuomonę – atiduoti balsą. Svarbu pažymėti, kad į šį procesą įtraukiamos ir organizacijos, kurios atlieka tarpininko vaidmenį tarp piliečio ir valstybės. Svarbus faktas yra tai, kad dalyvaujamoji valdysena formuoja politiką ir piliečių įgūdžius, kurių kai kuriems trūksta. Taip pat svarbu pabrėžti, kad dalyvaujamosios valdysenos samprata siejama su kolektyviniu darbu, denacionalizacijos procesais, elitinio požiūrio destrukcija ir kitais svarbiais aspektais. Apskritai dalyvaujamoji valdysena siekia įtraukti pilietinę visuomenę ir suinteresuotas šalis į sprendimų priėmimo ir valdymo procesus ne tik valstybės bet ir vietos lygiu.

1.2.1 Dalyvaujamosios valdysenos kryptys

Dalyvaujamosios valdysenos kryptys apibrėžia dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo aspektus, kurie akivaizdžiai parodo per kokią prizmę ir kokiomis priemonėmis vyksta įgyvendinimas. Iš esmės dalyvaujamosios valdysenos kryptys skirstomos į keturias dalis: 1) demokratinės decentralizacijos kryptis (liberali perspektyva); 2) deliberatyvi demokratijos kryptis (radikali demokratinė perspektyva); 3) įgalinimo kryptis; 4) savivaldos kryptis. (žiūrėti 2 lentelę)

Pirmiausia demokratinės decentralizacijos srities mokslininkai teigia, kad dalyvaujamoji valdysena yra labai svarbi siekiant padidinti valdžios atskaitomybę ir reagavimą (Blair, 2000, p. 21-39), Harriss, Stokke ir Törnquist (2004), Crook ir Manor (1998), Manor (1999)). Šie autoriai linkę laikyti liberalaus požiūrio į dalyvaujamąją valdyseną, pagal kurią dalyvaujamoji valdysena skirta gerinti besivystančių šalių institucinę struktūrą. Taip pat tikimasi, kad dalyvaujamoji valdysena padės išspręsti elito ir klientų politikos formavimo vietos lygiu

problemas (Bardhan ir Mookherjee, 2000, p.135-139), Crook (2003, p.77-88), Ruttan (1997, p.217-232). Be to tikimasi, kad dalyvaujamoji valdysena padidins vyriausybės teisėtumą ir užkirs kelią viešųjų paslaugų socialinei atskirčiai, Ackerman (2004, p.447-463), Prichett ir Woolcock (2004, p.191-212); World Bank (2003).

2 lentelė. Dalyvaujamosios valdysenos kryptys

Klasifikavimo kriterijus	Demokratijos decentralizacija	Deliberatyvi demokratija	Įgalinimas	Savivalda
Dalyvaujamoji valdysena suvokiama kaip...	Būdas padidinti vyriausybės teisėtumą	Geresnis būdas suvienodinti nuostatas	Galimybė neturtingiesiems daryti įtaką priimamiems sprendimams	Lankstus kolektyvinių sprendimų priėmimo būdas
Dalyvaujamoji valdysena turėtų...	Pagerinti viešųjų paslaugų teikimo valdymą	Sprendimų priėmimą padaryti labiau demokratišku	Įveikti struktūrinės nepakankamo išsivystymo sąlygas	Vadovauti pritaikytiems viešųjų paslaugų teikimo sprendimams
Dalyvaujamoji valdysena yra vertinama remiantis sąvokomis	Atskaitomybė ir reagavimas	Svarstymai ir ginčai	Įgalinimas ir galimybės	Prisitaikymas ir atsparumas

Šaltinis: Sudarė darbo autorė. Lentelė sudaryta remiantis „Participatory Governance, Accountability, and Responsiveness: A Comparative Study of Local Public Service Provision in Rural Guatemala“ disertacija. 2011, p. 37

Antroji dalyvaujamosios valdysenos kryptis suvokiama kaip priemonė, padedanti priartėti prie deliberatinės demokratijos idealo. Šioje kryptyje linkstama į radikalų dalyvaujamosios valdysenos demokratinį požiūrį. Atsižvelgiant į tai dalyvaujamoji valdysena turėtų tapti demokratiškesne politine sistema, kuri stiprina sprendimų priėmimą. Taip pat pabrėžiama, kad aktyvus įsitraukimas, svarstymai, diskusijos, įvairios idėjos ir t.t padės pasiekti geresnių politikos rezultatų ir padaryti valstybės ar savivaldybių sprendimus skaidresnius ir teisingesnius (Bishop ir Davis (2002, p.14-29)), Bucek ir Smith (2000, p.3-16), Weeks (2000, p.360-372).

Trečioji dalyvaujamosios valdysenos kryptis akcentuoja, kad dalyvaujamosios valdysenos reformų tikslas yra neturtingųjų įgalinimas. Ši perspektyva yra įkvėpta teoriniu diskursu apie valdžios vaidmenį visuomenėje ir politinėse institucijose, Dahl (1957, p.201-215), Bachrach ir Baratz (1962, p.947-952), Giddens (1984), Lukes (1974), Gaventa (1980) bei apima gebėjimų metodus, Sen (1999). Jau nuo 1990 metų pabaigos Pasaulio banko, Vystymosi studijų instituto (IDS) ir kiti mokslininkai bendradarbiavo ekspertų grupėse ir ištyrė dalyvaujamosios valdysenos mechanizmų potencialą. To imtasi tam, kad padidintų

žmonių gebėjimus ir įgalintų neturtingus žmones įveikti esamas visuomeninės ir politinės galios struktūras (Gaventa ir Cornwall (2006, p.122-128)), Mohan ir Stokke (2000, p.247-268), Narayan-Parker (2000), Nelson ir Wright (1995). Šios krypties atstovai linkę laikytis kairiojo požiūrio, pagal kurį dalyvaujamoji valdysena gali būti sėkminga tik gerinant pragyvenimo šaltinius, mažinant skurdo problemas bei įveikiant nepakankamas struktūrines išsivystymo sąlygas.

Ketvirtojoje kryptyje dalyvaujamoji valdysena pabrėžiama, kaip lankstus sprendimų priėmimo būdas savivaldos sistemoje, siekiant sėkmingo valdymo. Šiuo požiūriu dalyvaujamosios valdysenos tikslas yra suteikti piliečiams galimybę daryti įtaką kasdienių viešųjų paslaugų kūrimo ir įgyvendinimo. Gibson ir Lehoucq (2003, p.28-49), Andersson, Gibson ir Lehoucq (2006, p.576-595), Andersson, Gordillo ir van Laerhoven (2009). Todėl šios krypties mokslininkai dalyvujamąją valdyseną tapatina su perspektyviu kolektyvinių sprendimų priėmimo principu, nes tai leidžia viešųjų paslaugų teikėjams ir naudotojams kurti valdymo sprendimus pritaikytus prie vietos aplinkybių (Ostrom, 2005).

Apibendrinant dalyvujamosios valdysenos kryptis galima teigti, kad įgyvendinimas pasireiškia per keturias skirtingas pozicijas, kurios išdėsto savo suvokimą ir argumentus apie dalyvujamąją valdyseną. Iš esmės dalyvujamosios valdysenos vaidmuo kiekvienoje kryptyje yra svarbus ir nepakeičiamas. Šios kryptys apima vyriausybės teisėtumą, dalinę kontrolę, atskaitomybę ir pareigos jausmą prieš visuomenę. Pabrėžia esminių dalyvujamosios valdysenos veiksmų svarbą, kuri siejama su sprendimų priėmimu, įgyvendinimu, viešųjų paslaugų gerinimu, aukštesniu išsivystymo lygiu, neskaidrių struktūrinių darinių skaidymu ir kitais veiksmais, kurie jungia visuomenę. Taip pat pastebima dalyvujamosios valdysenos įgyvendinimo glaudi sąveika su pačios dalyvujamosios valdysenos koncepcija, kuri apima atskaitomybę, reagavimą, įgalinimą, prisitaikymą ir svarstymus. Per šias keturias kryptis atskleidžiamas dalyvujamosios valdysenos esminis principas, pabrėžiama pagrindinė mintis, kuri leidžia suvokti, kad dalyvujamoji valdysena yra orientuota į pilietį, į valstybę ar savivaldą, kuri siekia sukurti geresnę institucinę struktūrą, prisitaikyti prie mišrios visuomenės, kiek įmanoma leisti visuomenei taikyti kontrolės mechanizmą, kolektyviai prisidedant prie viešųjų sprendimų priėmimo.

1.2.2 Dalyvujamosios valdysenos bruožai

Dalyvujamoji valdysena pabrėžia demokratinį įsitraukimą konsultuojantis, teigia Fischer (2012, p.1). Autorius dalyvujamąją valdyseną apibūdina kaip partnerystės valdymą, kuris siekia pagilinti piliečių dalyvavimą vyriausybėje atsižvelgiant į piliečių nuomonę. Vienas iš pagrindinių dalyvujamosios valdysenos bruožų yra suinteresuotų subjektų dalyvavimas sprendimų priėmimo procese. „Dalyvujamoji valdysena siekia įveikti

informacijos dalinimosi peripetijas tarp biurokratų, vyriausybės ir piliečių esančių už vyriausybės ribų, įvedant maksimalų skaidrumą ir dalijantis informacija procese, kuriame dalyvauja visi suinteresuotieji subjektai“ (vyriausybė, biurokratai, numatomi naudos gavėjai, pagrindinės suinteresuotos grupės (NVO)) ir t.t (Schneider, 1999, p. 7). 1993 metais Putnam atliko demokratinių, ekonominių ir administracinių paslaugų tyrimą šiaurės Italijoje, kuris atskleidė, kad svarbiausias lemiamas veiksnys buvo iki šiol akademiškai nepastebimas reiškinys: socialinis kapitalas, kuris apibrėžiamas - kaip pasitikėjimas, tinklai ir abipusiškumo normos. Sėkmingose šiaurės bendruomenėse veikė aktyvi pilietinė visuomenė, horizontalūs tinklai ir socialinis pasitikėjimas, tuo tarpu pietų regiono bendruomenės apibūdino hierarchiniai, vertikalūs tinklai ir mažas pasitikėjimas šaltiniais. Putnam teigė, kad „kuo didesnis socialinio kapitalo dydis, tuo labiau veiktų vietinė ekonomika, vyriausybė ir administracija, ir sėkmingiau spręstųsi problemos“. Pasak šalininkų, dalyvaujamoji valdysena galėtų prisidėti prie socialinio kapitalo kūrimo. Žmonės ir grupės, kurios paprastai susiduria akis į akį, sukuria socialinį pasitikėjimą ir bendras abipusiškumo normas, kurios galiausiai užtikrina sklandų bendruomenės veikimą. Tačiau skeptikai teigia, kad šiame procese dalyvauja tik vietos pilietinės visuomenės, ekonomikos, politikos ir administravimo vietos elitas, ir todėl socialinis kapitalas užmezgamas tik tarp vietos elito (Raymond, 2002, p.179-201). Į elitą orientuoti demokratijos teoretikai teigia, kad „išrinktasis elitas yra atsakingas už visuomenės gerovės atstovavimą, todėl nesivadovauja neatsakingų, neinformuotų masių nuomone“, Fraenkel (1974, p.139). Kitaip tariant dalyvaujamoji valdysena kelia pseudo demokratinio elito dominavimo ir ypatingų interesų riziką (Papadopoulos, 2004, p.220).

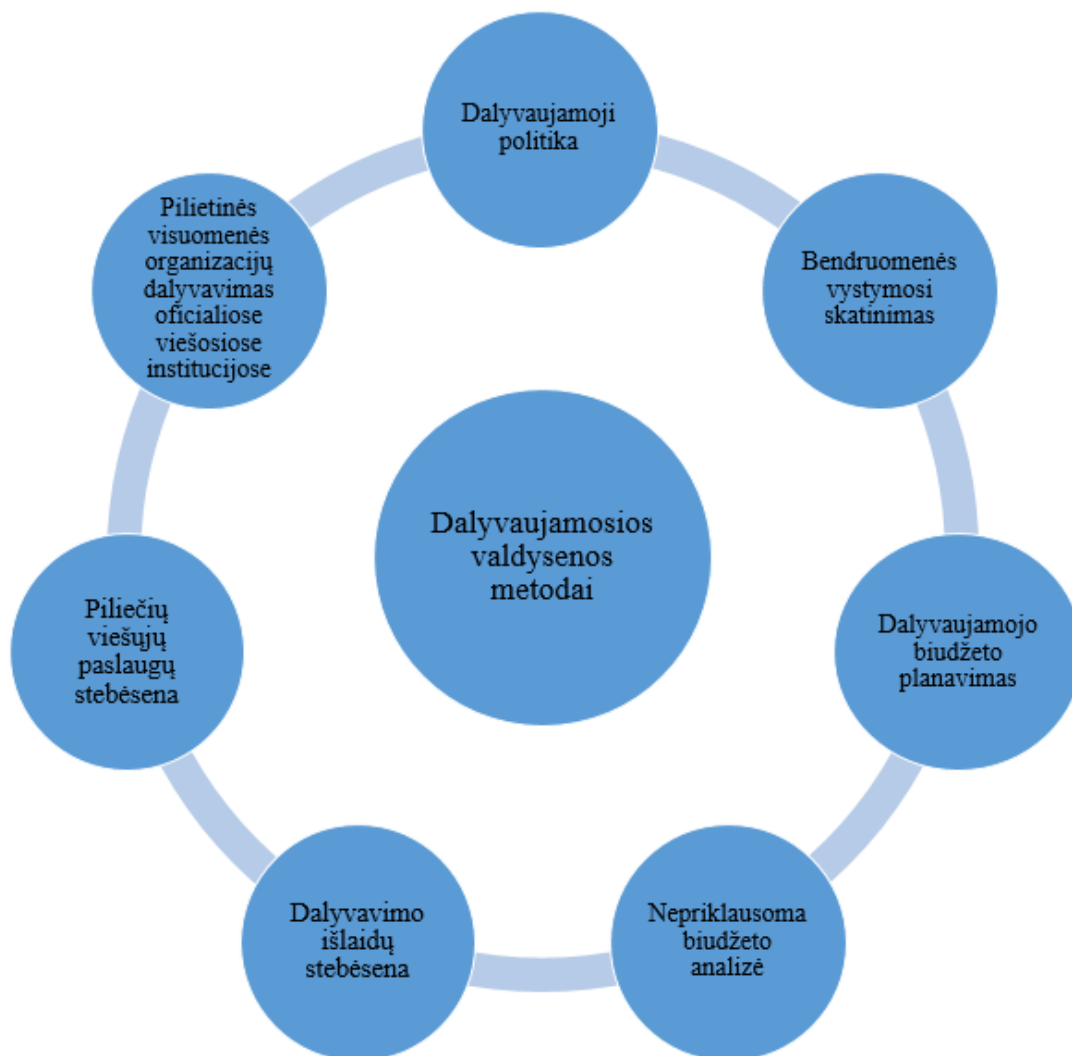
Trumpai tariant dalyvaujamoji valdysena didina politinį išipareigojimą, skaidrumą, atskaitomybę ir atsakomybę prieš pilietį. Ne gana to dalyvaujamosios valdysenos vienas iš pagrindinių bruožų yra informacijos sklaida, kuri padeda visuomenės grupėms jungtis ir dirbti visuomenės labui. Tai labai svarbus bruožas, kuris nepalieka piliečių už uždarytų durų, o kaip tik jungia juos su valdžios atstovais ir leidžia gilintis į esamą situaciją. Tačiau analizuojant skeptikų išsakytas mintis pastebimas vietos elito dominavimas. Elito dominavimas, pažiūros ir valdymo logika priešinasi su kitų subjektų interesais, todėl atsiranda rizikos faktorius. Apsunkinamas piliečių ir kitų suinteresuotų grupių išitraukimas į viešuosius reikalus. Toks struktūrinio darinio (elito) noras aktyviai užimti lyderio poziciją ir būti pranašesniais už kitus varžo piliečių ir suinteresuotų grupių veiksmus.

1.2.3 Dalyvaujamosios valdysenos metodai

Malena (2009, p.6) taip pat išskiria dalyvaujamosios valdysenos metodus, kurie kaip įrodyta šaltinių (World bank, 2004; Krafchik, 2003; Malena, Forster ir Singh, 2004; Paul, 2002; Songco, 2001) padarė poveikį dalyvaujamosios valdysenos egzistencijai. Šie metodai

iš dalies reprezentuoja dalyvaujamosios valdysenos sampratą. Visi metodai daugiau ar mažiau siejasi su pačiu dalyvaujamosios valdysenos konceptu ir apibrėžia esmines priemones, kurios realizuoja koncepcijos veikimą ir principus. Taip pat pabrėžiami valdymo ir politinio proceso ir paslaugų teikimo elementai. Metodai pateikiami 2 paveiksle.

2. Pav. Dalyvaujamosios valdysenos metodai

Šaltinis: Sudarė darbo autorė. Paveikslas sudarytas remiantis Carmen Malena, From Political Won't to Political Will: Building Support for Participatory Governance (2009, p.6)

Apibendrinant dalyvaujamosios valdysenos metodus įžvelgiamas kontrolės ir atskaitomybės balansas, kuris paliečia ne tik valstybę, kaip subjektą, bet ir pilietinę visuomenę, kaip visumą. Šie metodai iš esmės pritaikyti visuomenėms, kurios siekia pakeisti vyriausybės darbo pobūdį, padidinti atsakomybės ir atskaitomybės lygį, išspręsti viešąsias problemas, remiantis bendruomenės pagrindu. Be to pastebimas biurokratinio mechanizmo apribojimas ties dalyvaujamojo biudžeto planavimo bei išlaidų stebėsenos metodais, kurie prisideda prie valdymo skaidrumo, efektyvumo ir naudingumo. Tokių metodų naudojimas ir

diegimas užtikrintų ne tik biurokratinio mechanizmo apribojimą, bet ir įvairių išorinių veikėjų savivaliavimą. Svarbu pažymėti, kad į dalyvaujamosios valdysenos metodus taip pat įtraukiamos organizacijos, kurios yra viena iš sudedamųjų dalyvaujamosios valdysenos definicijos dalių. Šis komponentas yra kaip garantas, kuris dominuoja politinių procesų metu.

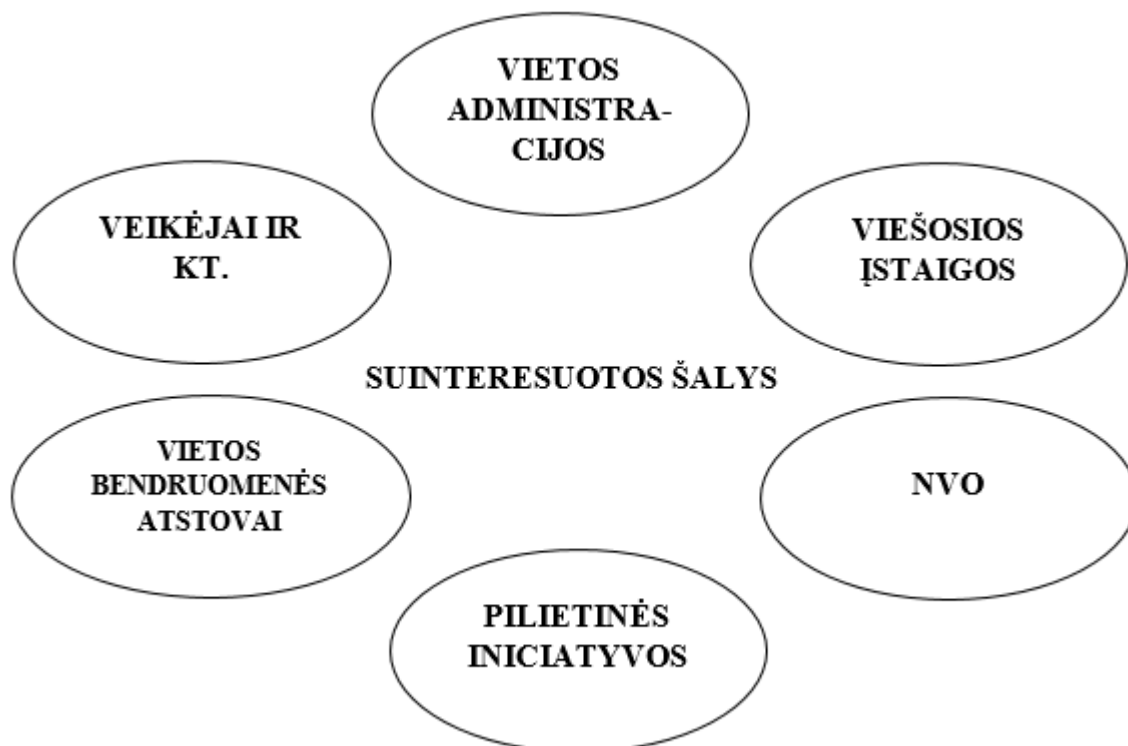
Kaip pastebima šių metodų taikymas atskleidė dalyvaujamosios valdysenos privalumus, kurie sukūrė pridėtinę naudą valstybės veikėjams. Vienas iš privalumų yra įžvelgiamas geresnis valdymas, kuris susideda iš skaidresnės valdžios, greitesnio reagavimo ir atskaitomybės. Sekantis privalumas labiau atspindi vystymąsi, kuris pabrėžia politikos informuotumą, efektyvesnį ir veiksmingesnį paslaugų teikimą. Trečiasis privalumas akcentuoja piliečių išsilavinimo lygį, asmeninių įgūdžių kaupimą, informacijos perėmimą ir įtaką. (Malena, 2009, p.7)

1.2.4 Suinteresuotos šalys dalyvaujamosios valdysenos kontekste

Kaip teigia (Stewart, 2003, p.151.) dalyvaujamoji valdysena suteikia suinteresuotoms šalims galimybę dalyvauti politikoje sudarant tiesiogines sutartis, o tai reiškia "tarpvalstybines derybų tvarkos formas, į kurias įtraukiamos vyriausybės agentūros ir kitos suinteresuotos šalys formuojant politiką ir įgyvendinimą". Galimybė prisidėti prie kuo ankstesnio įsitraukimo etapo yra veiksmingos visuomenės pavyzdys. Todėl suinteresuotos šalys privalo rodyti iniciatyvą ir stengtis prisidėti prie politinės veiklos, taip parodydami, kad yra motyvuoti ir geba bedradarbiauti su valstybės agentūromis ir kitomis institucijomis įvairiuose etapuose. Remiantis Sani ir kt. (2015, p.10) išskiriamos suinteresuotų šalių grupės, kurios gali dalyvauti viešajame valdyme. Autoriai pabrėžė esmines grupes, kurios tikėtina siekia prisidėti prie aktualių sprendimų priėmimo. Suinteresuotų šalių funkcijos yra vienareikšmiškai atstovaujančios pilietį ir jo interesus visuose etapuose. Tiek įsitraukimo metu, tiek jau įsitraukus į tam tikrą veiklą. Jos prisideda prie visuomenės gerovės ne tik atstovaudamos visuomenės nuomonę tam tikrais klausimais, bet ir skatindamos valdininkų atsakomybę ir atskaitomybę prieš pilietį. Taip pat prisideda prie kontrolės vykdymo. Tačiau tai nereiškia, kad jos privalo pasisakyti kiekvieno sprendimų priėmimo atveju. Wilcox (1994, p.5) priduria, kad suinteresuotos šalys privalo pasidalinti riziką ir prisiimti valdymo atsakomybę, nes bet kokio sprendimo pasekmės gali pakenkti visai bendruomenei. Todėl turi būti užtikrinamos įsitraukimo į viešuosius reikalus priemonės. 3 paveiksle pateikiamos suinteresuotų šalių grupės.

Visos šios suinteresuotos šalys (žiūrėti 3 paveikslą) siekia suvienyti piliečius bei jiems atstovauti. Taip pat siekia kuo didesnio įgalinimo prisidedant prie sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo mechanizmų. Tačiau šiame darbe plačiau bus nagrinėjama tik nevyriausybinių organizacijos koncepcija.

3. Pav. Suinteresuotos šalys

Šaltinis: Sudarė darbo autorė. Remiantis Sani, M., Lynch B., Visser J., Gariboldi A. (2015, p.10)

Nevyriausybė organizacija (toliau NVO) dar XX a. pabaigoje įgavo svarbų vaidmenį demokratijos ir pilietinės visuomenės transformacijos etape (Clarke 1998). Šiomis dienomis NVO yra politikos veikėja, kuri siekia pilnavertiškai atstovauti visuomenės interesus tiek socialiniais, tiek ekonominiais, kultūriniais ar kitokiais klausimais. Iš esmės tai organizacija, kuri vienija bendraminčius, kuriems rūpi jų ateitis. Pati nevyriausybinių organizacijų sąvoka yra kilusi iš anglų kalbos sąvokos *non-governmental organization*. „Nėra tiksliai apibrėžta, kokias organizacijas apima šis terminas, nes plačiausia prasme nevyriausybėmis organizacijomis galima pavadinti ir kooperatyvus, labdaros organizacijas, fondus, privačias pelno nesiekiančias ir nepriklausomas švietimo ir lavinimo įstaigas, įvairias religines organizacijas, profesines sąjungas, netgi nepriklausomas visuomenės informavimo priemones, taip pat įvairius neformalius judėjimus“. (Raipa, 2009, p. 190)

NVO sektorius yra traktuojamas, kaip „dalyvaujamas sektorius“ (participatory sector). NVO pagrindiniai tikslai yra aukštesnio išsivystymo lygio siekimas, įgalinimas, kuris suteiktų daugiau galimybių tiems, kurie dėl tam tikrų priežasčių yra atstumti. Taip pat NVO siekia skurdo ir atskirties mažinimo, teigia Lewis (2003, p. 325-344).

Trumpai tariant NVO teikia įvairias paslaugas ir suteikia piliečiams galimybių atstovauti visuomenės poreikius ir užsiimti naudinga veikla. Be to pasitelkdama skirtingus

metodus siekia atstovauti savo idėjoms ir keisti viešąją nuomonę, plėtoti savitarpio pagalbą, kaupti išteklius (žmogiškuosius, informacinius ir t.t) atlikti koordinuojančių organizacijų vaidmenį ir daryti poveikį įvairiuose politiniuose kontekstuose.

1.2.5 NVO ir kitų suinteresuotų šalių dalyvavimo veiksmingumas

Suinteresuotų šalių tokių, kaip piliečiai, NVO, vietos bendruomenės ir kitų iniciatyvų dalyvavimas sprendimų priėmimo procesuose yra veiksmingas ir svarbus valstybės valdymui, nes: „*skatina* visuomenės ir vietos valdžios dialogą; *didina* valdžios institucijų veiklos skaidrumą bei atskaitomybę, tokiu būdu sukurdamas sąlygas geram valdymui; *padeda spręsti* bendruomenės problemas ir kartu užtikrina, kad į piliečių nuomonę būtų atsižvelgta priimant politinius ir strateginius programinius sprendimus; *padeda nustatyti* bendruomenės poreikius ir prioritetus; *sudaro galimybę* gauti reikiamos informacijos geriausiam sprendimui priimti, taip pat žmonėms paaiškinti reikalo esmę, kai būtina priimti sudėtingą ar nepopuliarų sprendimą; *suteikia galimybę* valstybės tarnautojams parodyti piliečiams, kad jie išmano savo darbą ir jį dirba atsakingai, tiesiogiai tarnauja piliečiams; *skatina bendruomenės* kūrybingumą, leidžia panaudoti piliečių gabumus, ugdo abipusį pasitikėjimą, sąmoningumą ir formuoja atsakomybės jausmą; *padeda valstybės* tarnautojams spręsti konfliktus, pasiekti konsensą ir užsitikrinti piliečių paramą; *padeda koreguoti* ir tobulinti strategines programas, siekiant užtikrinti visuomenės paramą; *leidžia gauti* visuomenės paramą, nes žmonėms patinka, kai klausiami jų nuomonės svarbiais klausimais, ypač tais, kurie turi jiems tiesioginės įtakos“. (Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas, 2013, p.6-7) Kad bendruomenė būtų politiškai stipri, darni ir sąmoninga prie to turi prisidėti valstybės ir savivaldybių institucijos. Jos turi būti atviros bendruomenių iniciatyvoms ir įtraukti gyventojus į sprendimų priėmimo procesus bei suteikti visas sąlygas ir laisves piliečiams spręsti iškilusias problemas. (Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas, 2013, p.8)

Aptariant suinteresuotų šalių veiksmingą dalyvavimą svarbu paminėti, kad išryškėja dalyvavimo akcentas valdysenos kontekste. Veiksmingas suinteresuotų šalių dalyvavimas vietos valdžios reikaluose atlieka nemažai funkcijų, kurios gerina supratimą ir ryšį tarp šių dviejų pusių. Iš esmės yra sudaromas priėjimas ir suteikiamos galimybės piliečiams pilnai įsitraukti į sprendimų priėmimo procesus, susipažinti su dominančia informacija, betarpiškai komunikuoti su valdžios atstovais, jaustis reikalingu ir svarbiu žmogumi sprendžiant bendruomenės problemas. Toks dalyvavimas stiprina piliečių pasitikėjimą savimi ir įgalina juos realiai atstovauti savo interesus. Taip pat svarbu paminėti, kad toks dalyvavimas yra veiksmingas, nes ne tik sudaro galimybes dalyvauti priimant sprendimus ir išsakyti savo argumentus, bet ir įgalina prisidėti prie kontrolės. Iš esmės valdantieji vengia kontrolės ir

kažkokių suvaržymų, tačiau piliečiai, kaip visuma, dauguma gali daryti įtaką valdžiai pasitelkdami kontrolę

1.3 Dalyvaujamosios valdysenos prielaidos

1.3.1 Piliečių įsitraukimą į vietos politinius procesus sąlygojantys veiksniai

Piliečių ar kitų suinteresuotų grupių dalyvavimas savivaldos politiniuose procesuose nėra itin aktyvus, todėl daugumą sprendimų yra įpratę priimti valstybės tarnautojai. Toks savotiškas atsakomybės nusimetimas ir pilietinių pareigų nevykdymas priveda prie vis didėjančio nepasitenkinimo savivaldos darbu ir vis dažniau kylančių konfliktinių situacijų. Iš esmės piliečių ir suinteresuotų grupių įsitraukimas į politinius procesus yra reikšmingas žingsnis viešosios politikos formavimui ir šiuolaikiškų ideologijų diegimui. Patį piliečių ir suinteresuotų grupių įsitraukimo procesą anot Cooper, Bryer, Meek (2006, p. 76-85) sąlygoja šeši kintamieji:

- Valdžios pasitikėjimas piliečiais;
- Piliečių veiksmingumas (gebėjimai);
- Piliečių pasitikėjimas valdžia;
- Piliečių kompetencija;
- Valdžios reagavimas (angl. Responsiveness);
- Valdžios legitimitumas.

Taip pat svarbu pabrėžti, kad siekiant piliečiams įsitraukti į jiems patiems reikšmingus savivaldos politinius procesus yra būtina, kad demokratiška sistema atitiktų tokius kriterijus:

- **veiksmingas dalyvavimas** – sudaromos tinkamos dalyvavimo sąlygos;
- **sąmoningas supratimas** - kai egzistuoja galimybė pasiūlyti savo motyvus, pasiūlymus konkrečiu atveju ar klausimu, kurie tiktų interesų grupei;
- **balsavimo lygybė lemiamu tarpsniu** - kai asmuo yra užtikrintas savo balo suteikimo atžvilgiu;
- **darbotvarkės kontrolė** – kai jos formavimo procesas įtraukia piliečius;
- **įtraukimas** - kai piliečiams suteikiama teisė atstovauti savo arba savo bendruomenės interesus ir prisidėti prie sprendimo priėmimo ir įgyvendinimo procesų. (Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas, 2013, p. 7).

Esminis visų šių kriterijų pagrindas remiasi tuo, kad valstybė ir savivaldybės privalo sudaryti sąlygas bendruomeninių iniciatyvų vystymuisi. Jų įsitraukimas į sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo procesus padės stiprinti NVO sektorių ir suteiks piliečiams daugiau galimybių pasireikšti politinėje erdvėje. Itin aktualus yra veiksmingas dalyvavimas, kuris leidžia ne tik piliečiams bet ir suinteresuotoms šalims pasisakyti viešai, išdėstyti argumentus

ar tiesiog palaikyti pokalbį su valdininkais. Apskritai veiksmingas dalyvavimas suteikia galimybę ryškiai pakeisti sprendimų kokybę bei pagerinti viešosios politikos turinį, ko pasekoje pastebimi apčiuopiami rezultatai.

Apibendrinant galima teigti, kad visi kriterijai siejasi tarpiniu ryšiu. Jeigu neegzistuantų „veiksmingo dalyvavimo“ ir „sąmoningo supratimo“ sąvokos būtų praktiškai neįmanoma atstovauti visuomenės interesus ir priimti kolektyvinius sprendimus. Iš principo neveiktų NVO ir kitų suinteresuotų grupių mechanizmas. Taip pat galima pabrėžti, kad neveikiant balsavimo mechanizmui būtų itin sunku suprasti ir išsiaiškinti visuomenės politines pažiūras. Atsirastų didelė galimybė kilti chaosui ir korupcijos išraiškoms. Kalbant apie „darbotvarkės kontrolę“ galima daryti prielaidą, kad be piliečių įsikišimo darbotvarkė būtų suformuota tik valdininkų naudai, todėl itin svarbu yra tai, kad piliečių įsikišimas ir kontroliavimas būtų kuo intensyvesnis ir atkaklesnis, nes nuo to priklauso visų bendruomenių tolimesnis gyvenimas ir politinė ateitis.

1.3.2 Dalyvaujamosios valdysenos skatinimo priemonės

Tam, kad visuomenė atsakingai ir objektyviai įsitrauktų į savivaldos politinius procesus būtina intervencija, kuri realizuojama per keturias skatinimo priemones:

- Didinti piliečių prieigą prie esminės viešosios informacijos;
- Stiprinti nepalankioje padėtyje esančių piliečių ir marginalizuotų grupių balsą;
- Skatinti aktyvų piliečių dalyvavimą pagrindiniuose valdymo procesuose (politikos kūrimas, darbotvarkės nustatymas, viešųjų paslaugų teikimas, viešųjų lėšų skyrimas);
- Įgalinti piliečius būti atskaitingais prieš valstybę ir derėtis dėl realių pokyčių. (Carmen Malena, 2009, p.5-6)

Trumpai aptariant skatinimo priemones pabrėžiama, kad informacijos valdymas viešajame sektoriuje yra svarbus veiksnys, kuris palaiko ryšį tarp subjektų. Informacija viešajame sektoriuje turi būti griežtai apibrėžta, kuriama, naudojama ir kontroliuojama pagal teisinius reglamentus. O'Donnellis (2008), Greenas (2003), Cosgrove (2011) akcentuoja, kad informacinės technologijos padeda institucijoms įgyvendinti ir pasiekti užsibrėžtus tikslus, priimti sprendimus ir kurti kokybišką informaciją. „Tyrėjai pastebi jog tikslingai valdant informacijos išteklius valstybinė organizacija gali pagerinti sprendimų priėmimą, ilgalaikį planavimą, paslaugų kokybę ir efektyvumą, leidžiantį valstybinei institucijai veiksmingiau tarnauti visuomenei“ (Informations Matters, 2010). Pilietinės visuomenės institutas prie LR Vidaus reikalų ministerijos pateikė rekomendacijas, kaip būtų galima stiprinti piliečių ir marginalizuotų grupių balsą bei skatinti aktyvumą ir įtraukti juos į kuo ankstesnius viešųjų reikalų svarstymus, valdymo ir sprendimų priėmimo procesus.

- Pateikti viešą informaciją, kaip atsižvelgiama į gautus pasiūlymus;

- Konkrečiau formuluoti konsultacijų su visuomene klausimus;
- Skelbti ir viešinti sėkmingo bendradarbiavimo patirtis;
- Informaciją skleisti gyventojams priimtinais kanalais;
- Analizuoti piliečių įtraukimo priemonių įtaką ir pasikeitimus;
- Kelti valdžios ir NVO sektorių atstovų kompetencijas;
- Palaikyti ryšį tarp pilietinės visuomenės, suinteresuotų grupių ir valdžios, savivaldos lygmenyje. (Pilietinis visuomenės institutas prie LR Vidaus reikalų ministerijos, 2016)

Piliečių atskaitingumas prieš valstybę yra aktyvaus dalyvavimo, savo teisių ir visos bendruomenės interesų gynimas bei atstovavimas. Frederickson (1990) atskaitingumą tapatina su administracine atsakomybe, politikų, valstybės tarnautojų pareigybe, kuri nurodo jiems būti atskaitingais prieš visuomenę ir rinkėjus. Tačiau šiuo atveju atskaitingumas suprantamas kiek kitaip. Atskaitingumas traktuojamas, kaip pilietinės visuomenės galimybė dalyvauti priėmimo ir įgyvendinimo procesuose. Taip pat išskiriama galimybė prisidėti prie valstybės institucijų veikimo, funkcionavimo ir biudžeto klausimų.

Apibendrinant galima teigti, kad dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo skatinimo priemonės glaudžiai siejasi su definicijų paaiškinimais. Kriterijai aiškiai pabrėžia piliečio teisę į viešos informacijos gavimą, balso teisę, nuomonės išsakymą, galimybę būti išklausytam. Taip pat skatinama prisidėti prie politikos, viešųjų paslaugų kūrimo, lėšų skirstymo ir valdymo procesų. Dalyvaujamosios valdysenos skatinimo priemonės yra negalutinės, todėl buvo ieškota daugiau alternatyvų, kaip skatinti įgyvendinimą. Minėtos priemonės orientuojasi į valdžios perspektyvą kažką keisti. Esminis galios ir motyvacijos principas priklauso nuo valdžios, tik kyla klausimas, ar jai naudingas piliečių įsikišimas ar valdžia nori, kad kiekvieną klausimą kartu nagrinėtų ir tam tikros piliečių iniciatyvos ir pavieniai dalyviai? Pats dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo priemonių konceptas yra gana sklandus ir aiškus. Pateiktos pagrindinės, daug lėšų nereikalaujančios priemonės, kurios turėtų poveikį piliečių elgsenos ir mąstysenos formavimui. Apskritai visos priemonės orientuotos tik į piliečio gerovę ir kuo didesnę aktyvumą sprendžiant viešosios politikos peripetijas. Tačiau reziumuojant galima teigti, kad be politinės valios, noro ir lyderio tai bus sunku įgyvendinti, nes piliečiams reikia teisingos ir konkrečios nuomonės formuotojo, kuris galėtų vesti į priekį, suburti vieningą minią iškilus problemoms ir atstovauti pilietinę visuomenę.

1.3.3 Veiksmingos dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo sąlygos

Mokslininkai McGee, Bazaara, Gaventa, Nierras, Rai, Rocamora ir kt. (2003, p.3); Barrientos (2007); Goetz ir Gaventa (2001), Reid (2005, p.29-52), Russell-Einhorn (2007, p.183-232), Smith (2004, p.63-77) teigia, kad dalyvaujamosios valdysenos teisinis reguliavimas nėra pakankama priemonė užtikrinti veiksmingą dalyvavimą. Veiksminga

dalyvaujamoji valdysena turi vykdyti dvi pagrindines sąlygas. Pirma, pilietinės visuomenės veikėjai privalo būti pasiruošę ir sugebėti prisidėti prie tuo metu vykdomos vyriausybės užduočių, tai yra pilietinė visuomenė turi būti gerai organizuota ir aktyviai veikti vykdant dalyvaujamosios valdysenos principus, teigia Avritzer (2002), Brinkerhoff, Brinkerhoff ir McNulty (2007, p.189-211), Fox (2002, p.95-133), Heller (2001, p.131-163). Antra, valstybės pareigūnai turi būti suinteresuoti dalyvauti valstybės valdyme, taip pat turi ištesėti savo duotus pažadus tautai, pabrėžia Evans (2004, p.30-52) ir Goldfrank (2007a, p.91-126). Pasak autorių Andersson ir van Laerhoven (2007, p.1085-1111), Brinkerhoff, Brinkerhoff ir McNulty (2007, p.189-211), Wampler (2008a) keletas tyrimų parodė, kad vietos valdžios institucijų noras dalytis galia ir administraciniais bei finansiniais gebėjimais įgyvendinti dalyvaujamosios valdysenos susitarimą ir iš jos kylančius projektus yra būtinas sėkmingai dalyvaujamajai valdysenai. Evans (2004, p.30-52) teigimu atsiranda bendras sutarimas dėl dalyvaujamosios valdysenos, kuris grindžiamas tuo, kad realaus dalyvavimo lygio skirtumo toje pačioje teisinėje sistemoje gali būti paaiškinta šių dviejų sąlygų skirtumais, kurie vadinami „pilietinės visuomenės sąlygomis“ ir „politinės ekonomikos sąlygomis“. „Svarbu pabrėžti, kad be šių dviejų pagrindinių sąlygų kai kurie tarpvalstybiniai tyrimai rodo dalyvaujamosios valdysenos institucinę struktūrą, rinkimų sistemą, politinio decentralizavimo laipsnį ir jurisdikcijos dydį, kaip galimą priežastinį dalyvaujamosios valdysenos veiksmingumo skirtumą tarp šalių“, teigia Brinkerhoff ir Azfar (2006) bei Goldfrank (2007b, p.147-168).

Autoriai Abom (2004, p.342-353), Brinkerhoff ir Azfar (2006), Costa, Kottak ir Prado (1997, p.138-146), Durston (1998), Eguren (2008, p.312-328), Fox (2002, p.95-133), Schönleitner (2004, p.75-106) įsitikinę, kad pirmoji žemo piliečių dalyvavimo lygio priežastis yra socialinis kapitalas. Socialinis kapitalas suvokiamas, kaip pilietinės visuomenės struktūriniai bruožai, pvz.: pilietinės visuomenės organizacijų skaičius ir jų tarpusavio ryšių stiprumas, neformalių institucijų egzistavimas ir t.t. Taigi tokios struktūrinės sąlygos atlieka pagrindinį vaidmenį aiškinant skirtumus susijusius su dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimu ir tuo pačiu įtakoja pilietinės visuomenės dalyvavimo gebėjimus ir motyvaciją. Remiantis Faguet (2009, p.29-68) įvardijama antroji žemo dalyvavimo priežastis - ekonominė nelygybė ir visapusiško intereso nebuvimas. Tai gali kliudyti visuomenės ir savivaldybės atstovų kolektyviniams veiksams. Taip pat žemus kolektyvinių veiksų rezultatus gali lemti nelygybė. Trečiasis veiksnys paaiškinantis skirtingą piliečių atstovavimą dalyvaujamojoje valdysenoje yra piliečio individualumas arba individualumo lygmuo. Piliečio individualumo lygmenį gali riboti ekonominiai ištekliai, galimybė gauti informaciją bei žemas išsilavinimo lygis teigia Abom (2004, p.32-353), Andersson (1999), Baiocchi

(2001, p.43-72), Gaventa (2004, p.25-41), Fung ir Wright (2001, p.5-42), Krishna (2006, p.439-458), Wiebe (2000, p.579-604). Ketvirtas veiksnys reprezentuoja pilietinės visuomenės požiūrį ir motyvą. Kitaip tariant svarbu išsiaiškinti ar piliečiai apskritai yra suinteresuoti įsiliesti į dalyvaujamosios valdysenos mechanizmą. Kaip pažymi Abers (1998, p.511-537), Costa, Kottak ir Prado (1997, p.138-146), Goetz ir Gaventa (2001) „susidomėjimas dalyvavimu priklauso nuo dalyvaujamosios valdysenos sąnaudų ir naudos“.

Reziumuojant „pilietinės visuomenės sąlygas“ dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo kontekste galima teigti, kad egzistuoja skirtumai, kurie daro didelį poveikį piliečių ir pilietinės visuomenės dalyvavimo kontekste. Iš principo piliečių dalyvavimo lygį lemia ne tik išsilavinimas, informacijos prieinamumas ar neprieinamumas, bet ir noras, motyvacija prisidėti prie sprendimų priėmimo ir savivaldos reikalų. Stiprus pilietinės visuomenės egzistavimas neatsiejamas nuo socialinio kapitalo - pilietinių organizacijų, NVO ir kitų kolektyvių darinių, kurie stiprina visuomenės balsą. Taip pat derėtų pabrėžti ir ekonominių ir kitokių išteklių stygių.

Kitoje dalyvaujamosios valdysenos pusėje pastebimos „politinės ekonomikos sąlygos“. Jos remiasi vietos valdžios institucijomis, kurios nori įgyvendinti dalyvaujamosios valdysenos mechanizmus dėl ekonominių paskatų. „Tačiau šios institucijos privalo turėti pakankamą administracinį, politinį, finansinį pajėgumą. Šie gebėjimai apima biurokratinę kompetenciją organizuoti dalyvaujamosios valdysenos procesus, finansinius išteklius prioritetiniams projektams finansuoti ir turėti politinę galią įvesti dalyvaujamųjų sprendimų priėmimo formas“. Bland (2011, p.863-873), Goldfrank (2007a, p.91-126), Wampler (2008b, p.61-82). Siekiant paskatinti valstybės tarnautojus įgyvendinti dalyvaujamosios valdysenos mechanizmus pateikiamos priežastys:

- Valstybės pareigūnų motyvacijos paaiškinimas grindžiamas racionalaus pasirinkimo institucionalizmu. Taip pat svarbu paskatinti politinės ekonomikos būklės skirtumus. Tai reiškia, kad vienas iš būdų paskatinti politikus įgyvendinti dalyvaujamosios valdysenos priemones yra nauda, pvz.: geresni santykiai su visuomenės atstovais ar didesnis populiarumas, akcentuoja Bland (2011, p.863-873). Be to remiant dalyvaujamosios valdysenos principus atsiranda galimybė būti išrinktam dar kartą.
- „Lūkesčiai dėl būsimų atlygių ir nuobaudų, susijusių su savo veiksmais“ (Andersson ir van Laerhoven, 2007, p.1092) kylančios dėl oficialaus ir neoficialaus susitarimo vykdymo (Blair 2000, p.21-39), Devas ir Grant (2003, p.307-316), Gibson ir Lehoucq (2003, p.28-49), Kauneckis ir Andersson (2009, p.23-46). Svarbiausias institucines paskatas nustato pilietinės visuomenės organizacijos, kurios aktyviai reikalauja, kad jos būtų įtrauktos į sprendimų priėmimą ir centrinės valdžios veikėjai, kurie įgyvendina ir remia

dalyvaujamosios valdysenos mechanizmus vietos lygiu, teigia Andersson ir van Laerhoven (2007, p.1092).

- Institucinės paskatos.

Apibendrinant „politines ekonomikos sąlygas“ dalyvaujamosios valdysenos kontekste išryškėja naudos aspektas, kuris pasireiškia santykių tarp piliečio ir valstybės pareigūno formavimu ir populiarumo didinimu. Taip pat pastebimas aktyvus pilietinės visuomenės kišimasis į valdžios sprendimų priėmimą tiek vietos, tiek valstybės lygiu. Apskritai „politines ekonomikos sąlygos“ orientuojasi į visus finansinius ir materialius aspektus, kurie liečia tiek savivaldybių vadovus, tiek paprastus piliečius.

1.3.4 Dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo iššūkiai

Nepaisant to, kad besiplečiančio demokratinio modelio pertvarkymas (dalyvaujamoji valdysena) egzistuoja kelis dešimtmečius, tačiau vis dar jaučiamas nepalaužiamas skepticizmas. (Font, 2014) Šis skepticizmas kyla iš trijų galimų susirūpinimo šaltinių. Kaip teisingai pastebėjo Cohen (2009, p.343), kadangi dalyvaujamoji valdysena siekia prisijungti prie politikos formavimo ir masinės demokratijos, atverdama piliečiams dalyvaujančias vietas ir galimybes, tai iš tiesų susiduria su iššūkiu, dėl kurio iš esmės kenčia visos dalyvaujančios pusės. Taigi ji susiduria su tarpininkavimo ir valdymo problemomis, susijusiomis su kompleksiniais tarpusavio priklausomybės ir nepriklausomybės ryšiais tarp skirtingų dalyvavimo vietų. Kitais žodžiais tariant „dalyvaujamoji valdysena negali būti sustabdyta, bet gali būti priversta užmegzti naujus santykius su įprastomis politinio atstovavimo institucijomis, kurios be neformalios viešosios sferos, vis dar teikia privilegijuotą lygiateisio ir visuotinio dalyvavimo formą veiksmingą kolektyvinio piliečių įsikišimą“ (Cohen, 2009, p.346). Šis apmąstymas, be abejo, palankiai vertina visapusišką ir sisteminių požiūrį į dalyvaujamąją valdyseną, nes dalyvaujamojo pobūdžio susitarimai negali tiesiog „išeiti iš vidaus“, o turi remtis tam tikra visuotinai deleguota ir demokratiškai teisėta valdžios institucija (Parkinson ir Mansbridge, 2012). Antrasis susirūpinimas kyla dėl to, kad gali pasireikšti tam tikra nuolatinė įtampa, būdinga dalyvavimo susitarimams. Siekiant tuo pat metu įgyvendinti visuotinio dalyvavimo kriterijus, konsultuojamąjį bei veiksmingą sprendimų priėmimą, galima pasiekti mažiau nuoseklų idealą, kuris gali būti susijęs su nuolatinė įtampa ir galimais kompromisais tarp trijų principų. „Pavyzdžiui, vidaus sprendimų priėmimo racionalumo didinimas gali būti visuomenės dalyvavimo sąnaudos: plečiantis dalyvių skaičiui arba atsižvelgiant į tiesioginį populiarųjį valdymą turinčių klausimų skaičių, gali sumažėti svarstymų kokybė ir išradingumas (Cohen, 2009, p.342) kartu pakeičiant dalyvaujamuosius, bet uždarus (izoliuotus/nuošalius) masinius susitarimus gali pasireikšti "puiki izoliacija" nuo valdžios panaudojimo ir taip pažeidžiant veiksmingo valios formavimo ir sprendimų

priėmimo principą“. Pripažinti ir įveikti šias problemas ir jų priežastis gali būti sunku, atsižvelgiant į mastą, sudėtingumą ir svarbiausia į neatsiejamą demokratinę daugialypę prigimtį, kuri šiuolaikinėmis sąlygomis gali atsirasti tik skirtingose institucinėse daugialypės savės išraiškose, teigia (Rosanvallon 2008(2011), p.121). Trečiasis esminis susirūpinimas yra ypač aktualus tol, kol dalyvaujamoji valdysena neatsižvelgia į refleksinio teisėtumo idėją, susijusią su demokratiniu teisėtumu. Šioje vietoje sąveikauja demokratijos institucinė sąranga, refleksiškas teisėtumas, prie kurio turi būti pridėtos vienodos integracijos (racionalus valios formavimas bei racionalaus valios formavimo ir sprendimų priėmimo veiksmingumo principai). Be šių sudėtinių dalių dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimas yra sunkiai įsivaizduojamas, nes šios struktūros apima piliečių ir kitų suinteresuotų grupių valios, pasiryžimo prisidėti prie savivaldos reikalų sprendimo ir įgyvendinimo procesų. Valios formavimas taip pat koreliuoja su sprendimų priėmimo veiksmingumo principais, kurie apibrėžia dalyvavimo viešuosiuose procesuose tikslų pasiekimo laipsnį, integravimosi į savivaldą laipsnį ir kitus esminius įsitraukimo aspektus.

Kalbant apie iššūkius CIVICUS „Dalyvaujamosios valdysenos programa“ atliko tyrimą, kuriame dalyvavo 250 žmonių. Jo esmė buvo išsiaiškinti kas kliudo dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimui. Tyrimo duomenys parodė jog pagrindiniai trūkumai yra:

- Politinės valios trūkumas;
- Žinių ir įgūdžių trūkumas;
- Riboti piliečių gebėjimai;
- Aprobota politinė aplinka ir visuomenės švietimo galimybės. (CIVICUS, 2007, p.4)

Konstruktiviai vertinant dalyvaujamosios valdysenos iššūkius galima pabrėžti, kad susiduriama su abejonėmis ir sunkumais. Dalyvaujamoji valdysena siekia įsilietį į politikos formavimą, todėl turi užmegzti kontaktą, ryšį su atstovaujančiomis institucijomis ir tokiu būdu siekti pripažinimo ir piliečių palaikymo. Kompromisų ieškojimas gali sukelti didelę įtampą tarp suinteresuotų asmenų ir taip pakenkti visam procesui. Pastebima, kad didėjant dalyvių skaičiui gali sumažėti svarstymų kokybė ir išradingumas. O keičiant dalyvaujamuosius susitarimus gali pasireikšti valdžios panaudojimo „izoliacija“ ir tokiu būdu pažeisti sprendimų priėmimo principą. Paskutinis dominuojantis iššūkis - „refleksinio teisėtumo“ aspektas. Iš principo jis turi koreliuoti su visais įtraukties principais, nes tik tokiu būdu bus užtikrintos dalyvaujamosios valdysenos veikimas. Apibendrinant galima pastebėti, kad nors dalyvaujamoji valdysena egzistuoja ne viena dešimtmetį, tačiau sklandus jos veikimas dar nėra įsibėgėjęs. Tyrimo metu išryškėję trūkumai nėra neišsprendžiami, tačiau juos visiškai panaikinti pritrūkstama politinės valios. Visos šios kliūtys yra siejamos su tarpininkais ir kitais veikėjais, kurie biurokratinio mechanizmo dėka pristabdo

dalyvaujamosios valdysenos išibėgėjimą. Žinoma, galimybė išvengti kliūčių sumažėtų, jei atsirastų politinių lyderių, kurie imtųsi atitinkamų veiksmų dalyvaujamosios valdysenos diegimui savivaldybės lygiu.

1.3.5 Veiksmingumas dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo aspektu

Kiekvienoje savivaldybėje yra užsibrėžiami tam tikri tikslai ir uždaviniai. Tikslus ir uždavinius siekia įgyvendinti ne tik administracijos darbuotojai, bet ir valdantieji. Vieni iš pagrindinių tikslų yra piliečių pasitenkinimas esama politine padėtimi ir teikiamomis viešosiomis paslaugomis bei tinkamas žmoniškųjų išteklių valdymas. Tam, kad įvertinti dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimą pasirinktose savivaldybėse įvairūs autoriai (Puškorius, 2002, p.31-38) siūlo remtis efektyvumo, ekonomiškumo ir veiksmingumo elementais. Šis 3E (angl. efficiency, economy, effectiveness) modelis leidžia pasirinkti pagal kokį kriterijų vertinti dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimą. Remiantis Daujotaitės (2009, p. 29-39) samprotavimu galima akcentuoti, kad viešajame sektoriuje efektyvaus, veiksmingo ir ekonomiško valdymo principai yra svarbesni negu teisės aktų laikymasis. Tuo tarpu Veiklos audito vadove (2015) teigiama, kad veiksmingumas suprantamas, kaip tam tikrų tikslų įgyvendinimas siekiant užsibrėžtų rezultatų. „Vainienė (2008) akcentuoja, kad veiksmingumas pasireiškia tuomet, kai norimas rezultatas pasiekiamas mažiausiomis įmanomomis sąnaudomis arba naudojant turimus išteklius pasiekiamas maksimalus įmanomas rezultatas“. „Kaip teigia Daujotaitė (2009, p.29-39) veiksmingumas apibūdinamas, kaip tikslų pasiekimo lygis ir santykis tarp pasiekto efekto ir tikslams pasiekti sunaudotų išteklių“. Apibendrinamas Puškorius (2002, p.31-38) įvardija esminius žodžius, kurie reprezentuoja veiksmingumą: „tikslai, tikslų įgyvendinimo laipsnis, panaudoti ištekliai“. Reziumuojant raktažodžius ir perkeltiant juos į apibrėžimą, veiksmingumas suprantamas, kaip tam tikras išteklių panaudojimas, kurių pagalba pasiekiami ir įgyvendinami tikslai.

Apibedrinant veiksmingumo definiciją galima teigti, kad tai yra tikslų siekimas ir įgyvendinimas mažiausiomis sąnaudomis.

1.3.6 Dalyvaujamosios valdysenos perspektyva veiksmingumo atžvilgiu

Apskritai dalyvaujamoji valdysena remiasi pagrindais, kurie iš esmės apibūdina jos savirealizaciją ir veikimą. Pirmasis dalyvaujamosios valdysenos pagrindas remiasi išsamesne informacija su veiksmingesnių sprendimų priėmimo ir efektyvesnių rezultatų galimybėmis. Veiksmingumas, kaip kriterijus yra orientuotas į rezultatus teigia, Janas Erikas Lane (2001). O informacija yra ne tik techninis klausimas, bet ir socialinis – politinis aspektas. Tai, kad dalyvaujamosios valdysenos proceso metu įvairios suinteresuotos šalys saugo ir teikia įvairią informaciją padidina jų galimybes įsitraukti į sprendimų priėmimo procesą. Todėl rezultatų tvarumo tikimybės procesas yra sustiprintas. (Schneider, 1999, p.7) Antrasis dalyvaujamosios

valdysenos pagrindas yra hierarchinių sprendimų priėmimo procesų (iš viršaus į apačią) pakeitimas į atskaitomybę ir įsipareigojimą. Jie išskiriami kaip pagrindiniai ir stipriausi gero valdymo elementai. „Atskaitingumas yra politinės, administracinės, teisinės ir moralinės dimensijos, kurios sudaro gana sudėtingą žiniatinklį, grindžiamą aiškiais skaidrumo taisyklėmis ir sankcijų grėsme, jei jos nesilaikoma. Neesant visų suinteresuotųjų subjektų atskaitingumo ir veiksmingų sankcijų taikymo mechanizmų, bet kokiam aukšto lygio įsipareigojimui gali rimtai pakenkti nesąmoningi veiksmai ar inercija. Atskaitomybės mechanizmai, veikiantys pagal dalyvaujamąsios valdysenos paradigmą, linkę funkcionuoti siekiant veiksmingo vyriausybės įsipareigojimo“. Atskaitingumas yra galingas svertas, kurio neįmanoma kaltinti dėl politinės valios trūkumo. Tačiau norint, kad šis svertas būtų visiškai veikiantis jis turi būti integruotas į institucinį mechanizmą, kuris veikia socialinėje ir ekonominėje aplinkoje. Tokiems mechanizams nėra visuotinai galiojančio plano, tačiau vis labiau pripažįstama, kad juos galima „diegti“ ir jie gali tinkamai veikti taikant veiksmingesnę priemonę, kuri yra arčiau žmonių“, teigė Schneider (1999, p.8). Siekiant, kad atitinkami mechanizmai galėtų visapusiškai atlikti savo funkciją dalyvaujamąsios valdysenos srityje reikia, kad šių institucijų ir visų suinteresuotų asmenų požiūris ir elgesys pasikeistų. Pasikeitimai neturi būti drąstiški ar impulsyvūs, tačiau jie turi parodyti rezultatą, kurio tikimasi. Robert Chambers (1997, p.204) kalba apie pasikeitimus kurie yra būtini šiose kategorijose. (Lentelė, Nr.3)

Šie pasikeitimai nėra absoliutūs ir galutiniai, tačiau jie yra santykiniai ir siekia kompensuoti esamos padėties trūkumus. Norint pasiekti tokią valstybės tarnautojų transformaciją reikės didelių pastangų ir naujovių keliose srityse: mokyme, oficialiose veiklos taisyklėse bei srityje apimančioje elgesį. Tačiau šios sritys negali visiškai pakeisti esamos tendencijos, nebent visi šie faktoriai būtų pritaikyti mokymo procese, kurį ruošia ir kontroliuoja suinteresuotos šalys. Apibendrinant lentelės duomenis pastebimos šių dienų tendencijos, kai elgesio pasikeitimai ryškiai pastebimi politinėje sferoje. Nuolatinis vyriausybės dominavimas keičiamas į siekį palengvinti piliečių kasdienį gyvenimą, įsiklausyti į visuomenės poreikius bei problemas. Išrinkus naują valdžią su ja diskutuoti ir ieškoti kompromisų. Biurokratijos mastai taip pat keičiasi, einama link visiškai decentralizuotos valdžios, kuri gali būti įvairi o ne tik sprendimus iš viršaus nuleidžianti ir vykdanči valdžia. Siekiama visuomenę privesti prie įgalinimo ir duoti teisę pasisakyti jiems rūpimais klausimais. Taip prisidedant prie demokratiškos valstybės valdymo.

Šie pasikeitimai nėra absoliutūs ir galutiniai, tačiau jie yra santykiniai ir siekia kompensuoti esamos padėties trūkumus. Norint pasiekti tokią valstybės tarnautojų

transformaciją reikės didelių pastangų ir naujovių keliose srityse: mokyje, oficialiose veiklos taisyklėse bei srityje apimančioje elgesį.

3 lentelė. Dalyvaujamoji valdysena praktikoje

	ESAMOS TENDENCIJOS	NORIMI PASIKEITIMAI
ELGESYS	Dominuoti	Palengvinti
	Pamokyti	Klausytis
	Išrinkti	Įgalioti
	Profesionalai nustato prioritetus	Paprastai žmonės nustato prioritetus
BIUROKRATIJA	Centralizuota	Decentralizuota
	Standartizuota	Įvairinti/diversifikuota
	Kontroliuoti	Įgalinti/duoti teisę
MOKYMOŠI BŪDAI	„Iš viršaus“	„Iš apačios“
ANALIZĖ IR VEIKSMAI	Profesionalai, pašaliečiai	Vietos gyventojai, savanoriai

Šaltinis: Sudarė darbo autorė. Lentelė sudaryta remiantis Chambers (1997, p. 204)

Tačiau šios sritys negali visiškai pakeisti esamos tendencijos, nebent visi šie faktoriai būtų pritaikyti mokymo procese, kurį ruošia ir kontroliuoja suinteresuotos šalys. Apibendrinant lentelės duomenis pastebimos šių dienų tendencijos, kai elgesio pasikeitimai ryškiai pastebimi politinėje sferoje. Nuolatinis vyriausybės dominavimas keičiamas į siekį palengvinti piliečių kasdienį gyvenimą, įsiklausyti į visuomenės poreikius bei problemas. Išrinkus naują valdžią su ja diskutuoti ir ieškoti kompromisų. Biurokratijos mastai taip pat keičiasi, einama link visiškai decentralizuotos valdžios, kuri gali būti įvairi o ne tik sprendimus iš viršaus nuleidžianti ir vykdanči valdžia. Siekiama visuomenę privesti prie įgalinimo ir duoti teisę pasisakyti jiems rūpimais klausimais. Taip prisidedant prie demokratiškos valstybės valdymo.

II. TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

2.1 Piliečių dalyvavimo vietos lygiu įstatyminė bazė

Lietuvoje vietos savivaldos sistema pasižymi itin tvirtais teisiniais pagrindais. (Bakaveckas, 2006, p.87) Svarbiausi vietos savivaldybių teisinio reguliavimo dokumentai yra Lietuvos Respublikos Konstitucija, Europos vietos savivaldos chartija ir Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, teigia Astrauskas (2013, p.47). Lietuvos Respublikos Konstitucijos (1992 m. spalio 25 d. Nr. 33–1014) 119-124 straipsniuose yra įtvirtinta pagrindinė teisė, per kurią pasireiškia piliečio dalyvavimas vietos savivaldoje. Pagrindiniame, aukščiausią galią turinčiame teisės akte, reglamentuojama piliečių teisė dalyvauti savivaldos institucijų formavime, išreiškiant savo valią savivaldybių tarybų rinkimuose, taip pat dalyvavimas viešųjų reikalų tvarkyme ir sprendimų priėmimo. Šio įstatymo 119-124 straipsniuose aiškiai pabrėžiami sprendimų priėmimo decentralizavimo ir tarpinstitucinio dialogo principai, kurie remiasi aktyvių piliečių dalyvavimu įvairiuose politiniuose reikaluose. Taip pat tai apima nepalankioje padėtyje esančių marginalizuotų grupių įtraukimą ir balso teisę bei skatina pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimą viešųjų institucijų formavime. Taip pat piliečių dalyvavimo galimybes reglamentuoja Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas (1994 m. liepos 7 d. Nr. I-533). Šis LR vietos savivaldos įstatymas remiasi santykių, paremtų abipusiškumo ir pasitikėjimo principu, kuris skatina bendruomenės vystymąsi ir įgalina piliečius būti atskaitingais prieš valstybę bei derėtis dėl realių pokyčių. Dar piliečius dalyvauti viešajame administravime ir sprendimų priėmimo įgalina Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas (1999 m. birželio 17 d. Nr. VIII-1234). Šis įstatymas sudaro galimybę piliečiams, teisės nustatyta tvarka, apskūsti savivaldybės administracinius sprendimus arba tarybos neveikimą. Taip pat sudaroma teisė teikti prašymus. Iš principo straipsnis apibūdina gyventojų ir atstovaujančių organizacijų įtraukimą į administracinių sprendimų priėmimo procesą. Įtraukimą garantuojantis veiksnys yra teisėti bendruomenės interesai, kuriuos privalu atstovauti. Taip pat straipsnyje akcentuojami konsultavimosi būdai, kuriuos parenka administravimo subjektai, jeigu įstatyme nenustatyta kitaip ir suteikia informaciją apie konsultavimosi būdus, dalyvius bei rezultatus. Konsultavimosi būdai gali būti, apklausa, suinteresuotų asmenų sueigos, viešai skelbti susirinkimai ir t.t. Taip pat piliečių dalyvavimą vietos savivaldoje reglamentuoja Lietuvos Respublikos visuomenės informacijos įstatymo pakeitimo įstatymas (2006 m. liepos 11 d. Nr. X-752), kuriame pabrėžiama teisė į (...) „viešosios informacijos gavimą apie vykdomą veiklą“. Šio įstatymo pakeitimo įstatymas remiasi principu, kuris apima informacijos sistemos mainų ir žinių perdavimų sistemos sukūrimą. Iš principo tai dokumentas, kuris didina piliečių prieigą prie esminės viešosios informacijos, tačiau tuo pačiu įgalina piliečius būti atsakingais

ir atskaitingais prieš valstybę ar savivaldybę. Be to yra tam tikrų teisės aktų ir įstatymų, kurie iš dalies apibūdina kokia turi būti teisinė elgsena vienu ar kitu atveju, kai turi būti atsižvelgiama arba atsiklausiama piliečių nuomonės.

- Teritorijų planavimo įstatymas;
- Socialinių paslaugų įstatymas;
- Švietimo įstatymas;
- Daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymas;

Dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimą taip pat įtakoja ir poįstatyminiai teisės aktai: Vyriausybės nutarimai, ministrų įsakymai. Šie teisės aktai taip pat pabrėžia dalyvaujamosios valdysenos principus tokius, kaip tarpinstitucinis dialogas, abipusiškumas ir pasitikėjimas. Prie kone žemiausios grandies teisinių aktų dar priskiriami Savivaldybės tarybos sprendimai, potvarkius tvirtinančios vietos savivaldos taisyklės, nuostatai, statutai bei rekomendacijos. Taip pat Lietuvoje didelę įtaką daro tarptautiniai teisės aktai, kurių įgaliojimai stiprina demokratijos principus. Lietuva 1996 m. lapkričio 26 d. Strasbūre pasirašė šį dokumentą, tačiau jis įsigaliojo Lietuvoje 1999 m. spalio 10 d. Chartijos ratifikavimas reiškė valstybės sutikimą vietos savivaldą reglamentuojančius teisės aktus suderinti su chartijos pagrindiniais principais ir jų laikytis (Urmonas A., Novikovas A., 2011, p. 119-134). Šios chartijos preambulė inicijuoja santykių paremtą abipusiškumu ir pasitikėjimu principą, kuris tuo pačiu suteikia piliečiams saugumo, pasitikėjimo ir vienybės jausmą. Iš esmės tai skatina aktyvų piliečių dalyvavimą pagrindiniuose valdymo procesuose, politikos kūrime, viešųjų paslaugų kūrime bei bendruomenės vystymosi ir plėtros procesuose. Taip pat dalyvaujamajai valdysenai įtakos turi Visuotinė žmogaus teisių deklaracija (Generalinės Asamblėjos priimta ir paskelbta 1948 m. gruodžio 10 d. rezoliucija 217 A (III)). Ši nuostata akcentuoja sprendimų priėmimo decentralizavimą ir tarpinstitucinio dialogo kūrimą, kuris yra itin svarbus piliečiams. Dalyvaujamosios politikos aspektas taip pat turi didelę įtaką ir pabrėžia piliečių suinteresuotumą ir norą prisidėti prie savo interesų atstovavimo ir viešųjų paslaugų gerinimo.

Apibendrinant piliečių dalyvavimo įstatyminę bazinę galima teigti, kad Lietuvos Respublikos Konstitucija, įstatymai ir teisės aktai reglamentuoja piliečių dalyvavimą vietos savivaldoje ir viešajame administravime. Kalbant apie piliečių dalyvavimą vietos savivaldos lygiu galima išskirti teisinius aktus, kurie nėra akcentuojami šalies mastu, tačiau yra bene arčiausiai žmogaus bei labiausiai apčiuopiami ir įtraukiantys. Tai Savivaldybės tarybos sprendimai, potvarkiai nuostatai ir t.t. Suinteresuoti piliečiai nevaržomai gali juos analizuoti ir pritaikyti prie kasdienių gyvenimo problemų sprendimo. Taip pat arčiausiai žmogaus esantys teisės aktai gali iškelti diskusijas ir visuomenės susidomėjimą bei komunikaciją tarp

savivaldos ir visuomenės. Iš esmės visi teisės aktai reglamentuoja plačias piliečių įsitraukimo galimybes. Galimybės apima balsavimo ir savivaldos institucijų formavimo etapą, informacijos prieinamumą, skundų, prašymų teikimą, abipusių santykių ir pasitikėjimo užtikrinimą, įgalinimo teisę, įvairių teisės aktų, nutarimų ir kitų dokumentų viešą prieigą. Tačiau nuogastaujama, kad praktinis šių įstatymų panaudojimas yra itin mažas ir savivaldybės dėl to nesibaimina.

2.2 NVO teisinis reglamentavimas Lietuvoje

Lietuvai 1991 m. atgavus nepriklausomybę nuo Sovietų Sąjungos masiškai išaugo nepelno siekiančių organizacijų atsiradimas ir kūrimasis. Nevyriausybines organizacijas kūrėsi ir vadovavosi pirmuoju 1995 metais išleistu dokumentu - Visuomeninių organizacijų įstatymu. Vėliau šį teisinį dokumentą pakeitė Lietuvos Respublikos Asociacijų įstatymas.

Šiai dienai nevyriausybines organizacijas Lietuvoje reglamentuoja šie pagrindiniai įstatymai:

- Asociacijų įstatymas;
- Viešųjų įstaigų įstatymas;
- Labdaros ir paramos fondų įstatymas;
- Lietuvos Respublikos bendruomeninių organizacijų plėtros įstatymas.

Lietuvoje nevyriausybines organizacijas remiasi LR Konstitucija, kuri apibrėžia teises į susibūrimus bei pažiūrų laisvę. Taip pat remiasi Civiliniu kodeksu, kuris nusako visus viešuosius juridinius asmenis (tame tarpe ir visas nevyriausybines organizacijas).

Lietuvos Respublikos Seimo priimti šie nevyriausybinių organizacijų registravimasi ir plėtrą reglamentuojantys teisės aktai: 1995 metais - Religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas; 1996 metais - Viešųjų įstaigų įstatymas; 1996 metais - Labdaros ir paramos fondų įstatymas; 1996 metais - Asociacijų įstatymas; 2011 metais - Savanoriškos veiklos įstatymas; 2013 metais - Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas; 2018 metais - Lietuvos Respublikos bendruomeninių organizacijų plėtros įstatymas. (LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija)

Esminis skirtumas tarp šių organizacijų yra steigiamos organizacijos pobūdis, kuris įvardijamas kiekvieno įstatymo pavadinime, t.y asociacija, VŠĮ, fondas, bendruomeninė organizacija ir panašiai. Visi šie įstatymai orientuoti į nevyriausybines organizacijas ir akcentuoja tikslus, kurie realiai atitinka NVO principus - tenkinti viešuosius interesus, teikti pagalbą, koordinuoti veiklą, prisidėti prie visuomenės gerovės kūrimo, skatinti saviraišką ir tobulėjimą, remtis tarpusavio bendradarbiavimu, prisidėti prie visuomenei naudingos veiklos, kurti palankią aplinką NVO, užtikrinti tinkamas veiklos ir plėtros sąlygas. Nepaisant to, kad

organizacijos apima skirtingas veiklos sritis, tačiau jų funkcijų esmė siejasi tarpusavyje. Taip pat išryškėja organizacijų steigimo principų bei valdymo organų skirtumai. Iš esmės visų organizacijų paskirtis yra viena – įsitraukti į savivaldybės ar valstybės sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo procesus. Tačiau įsitraukimo mechanizmas kiekviename įstatyme traktuojamas kitaip. Dažniausiai kintanti pozicija yra steigėjas. Taip pat kinta steigimo sutarčių sąlygos, valdymą, veiklą, pabaigą, pertvarkymą, reorganizavimą, likvidavimą reglamentuojantys ypatumai.

Dalyvaujamajai valdysenai šie įstatymai yra reikšmingi, nes reglamentuoja vienos iš suinteresuotų šalių – *nevyriausybinų organizacijų* dalyvavimą savivaldos viešojoje politikoje. *Asociacijų įstatymas* koreliuoja su dalyvaujama ja valdysena per atstovavimą narių interesus ir jų gynimą. Tai esminė galimybė, kurią sudaro asociacijų įstatymas ir kuris paliečia dalyvaujamosios valdysenos mechanizmą. *Viešųjų įstaigų įstatymas* – pasižymi viešųjų interesų tenkinimu socialinėje, švietimo, sveikatos priežiūros, sporto ir kitose srityse. Interesų tenkinimas pabrėžia dalyvaujamosios valdysenos vieną iš struktūrinių dalių ir akcentuoja veikimo prasmę. *Labdaros ir paramos fondo įstatymas* reikšmingas dalyvaujama jai valdysenai, nes apima sritis, kurios yra aktualios sprendžiant visuomenės problemas. Tai socialinės globos ir rūpybos, mokslo, švietimo, religijos, sveikatos apsaugos ir kitos sritys. Taip pat šis įstatymas reglamentuoja teisę dalyvauti politinėje veikloje. *Lietuvos Respublikos bendruomeninių organizacijų plėtros įstatymas* koreliuoja su dalyvaujama ja valdysena pabrėždamas bendruomeninių organizacijų palankios aplinkos kūrimą bei formavimo ir įgyvendinimo principus. Taip pat įstatymas apjungia bendruomenės gyventojus, kurių pagalba per įvairias iniciatyvas siekiama įgyvendinti viešuosius interesus ir prisidėti prie aktualių problemų sprendimo. Akcentuojami pariteto, subsidiarumo, tarpžinybinio koordinavimo, savanoriškumo, dalyvavimo, lygybės, informavimo principai. Šie principai taip pat prisideda prie dalyvaujamosios valdysenos įgalinimo ir padeda išlaikyti ryšį tarp suinteresuotojo ir savivaldybės.

Iš principo įstatymuose numatytos ir akcentuojamos dalyvaujamosios valdysenos gairės, kurios sąlygoja dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimą savivaldybėse. Pastebimas dalyvaujamosios valdysenos metodų taikymas, kuomet skatinamas bendradarbiavimo vystymasis tarp savivaldybės ir organizacijos, NVO dalyvavimas oficialiose viešųjų institucijų veiklose. Šie veiksniai pabrėžia ir suteikia galimybę abiem pusėms konsultotis, gilintis į partnersčių valdymą, plėtrą ir kolektyvinį sprendimų priėmimą. Taip pat NVO veiklą, steigimąsi ir kitus aspektus reglamentuojantys įstatymai suteikia galimybes įsitraukti marginalizuotoms grupėms, taip pabrėždamas lygybės principą. Be to atsiranda galimybė deleguoti savanoriškumo principą. Taip pat įstatymai leidžia pasiekti maksimalaus skaidrumo

ribą, kai į kiekvieną sprendimų priėmimo procesą įsitraukia vis daugiau nevyriausybinių organizacijų. Kuo didesnis organizacijų įsitraukimas – tuo aktyvesnė dalyvaujamoji valdysena. Žinoma, maksimalaus skaidrumo užtikrinimą garantuoja tik maksimalus NVO įsitraukimas, todėl kalbant apie įsitraukimo galimybes dar svarbu paminėti pažiūrų laisvę ir teisę į susibūrimus. Dažnas, motyvuotas organizacijų būrimasis atvers daugiau galimybių veiksmingai įgyvendinti įsitraukimą.

Reziumuojant teisinių dokumentų analizę galima daryti išvadą, kad savivaldybės remiantis nurodytais įstatymais sudaro galimybes dalyvaujamajai valdysenai realizuoti. Įstatymai apibrėžia dalyvaujamosios valdysenos galimybes tiek piliečių, tiek NVO srityse. Taip pat akcentuojamas detalus įstatymų reguliavimas, kuris nustato įstatymų taikymo taisykles. Svarbu paminėti, kad dalyvaujamosios valdysenos realizavimas yra itin aktualus, o tai sąlygoja įstatymų pakeitimai, tobulinimai ir naujai išleistas Lietuvos Respublikos bendruomeninių organizacijų plėtros įstatymas.

III. DALYVAUJAMOSIOS VALDYSENOS ĮGYVENDINIMO TELŠIŲ RAJONO IR KLAIPĖDOS MIESTO SAVIVALDYBĖSE TYRIMO REZULTATAI

3.1 Tyrimo metodologija

3.1.1 Tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimė svarbu buvo surinkti tinkamą ir patikimą informaciją apie dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo veiksmingumą Telšių rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybėse. Iš esmės siekis apėmė Nevyriausybinų organizacijų dalyvavimą sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo procesuose, savivaldos lygiu. Atliekant tyrimą buvo naudojami kokybiniai tyrimo metodai: interviu, apklausa raštu, mokslinės literatūros analizė, dokumentų content analizė, apibendrinimai. „Bitinas ir kt. (2008, p.39) teigia, kad šiais tyrimo metodais siekiama ne patikrinti jau suformuluotus teiginius apie socialinę tikrovę, o atlikti mokslinę žvalgybą – aprašyti pasirinktą pažinimo objektą, tai yra gauti duomenų apie mažai tirtą socialinį reiškinį ar procesą ir šių duomenų pagrindu kurti hipotetinį, tolesniam tikrinimui skirtą objekto modelį“. Interviu metodas taikomas, kaip vienas iš pagrindinių tyrimo metodų, siekiant informantų nuomonės raiškos, kuri identifikuotų dalyvaujamosios valdysenos realizavimą ir įgyvendinimo veiksmingumą Telšių rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybėse. Interviu klausimai yra suskirstyti į dešimt kategorijų. „Teisių ir pareigų įgyvendinimas savivaldybėse“, „NVO charakteristika“, „Dalyvavimas“, „Įgyvendinimas“, „Interesai“, „Įsitraukimas“, „Įsitraukimo intensyvumas“, „Neįsitraukimas savivaldos mastu“, „SSGG analizė“, „Nuomonių analizė“.

Kokybiniai tyrimai reiškia, kad duomenys renkami žodine arba rašytine forma, t.y. interviu arba apklausos raštu pagalba. Gauti atsakymai reiškiami kategorijomis bei vertinami subjektyviai. „Anot Bitino ir kt. (2008. p.37) kokybiniai tyrimai neišvengiamai turi subjektyvumo atspalvį; nors socialinė tikrovė egzistuoja realiai, žmonės ją suvokia ir priima skirtingai. „(...) tyrėjo asmeninė patirtis lemia pagrindiniais informacijos rinkimo metodais (stebėjimo, interviu) gautos pirminės informacijos kokybę (naujumą, išsamumą ir kt.)“. Tyrimas buvo vykdomas 2019 m. balandžio – gegužės mėn. Buvo iškeltas tikslas – nustatyti dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo veiksmingumą Telšių rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybėse.

Tyrimo metodai: *Kokybiniai:* siekiant išanalizuoti savivaldybių požiūrį ir NVO bei kitų suinteresuotų grupių įsitraukimo į savivaldybės politinius procesus teises galimybes buvo atliekama Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisinių dokumentų *content-analizė*. Šios analizės pagrindas buvo kategorijos ir subkategorijos, kuriomis vadovautasi atsižvelgiant į darbo temą, tyrimo tikslą ir uždavinius. „Kaip teigia Tidikis (2003. p.498-499) *content-analizė* yra technika, leidžianti objektyvai sistemiškai išnagrinėjus teksto ypatybes, daryti

patikimas išvadas“. Šio metodo esmė – išrinkti tekste tam tikrus reikšminius žodžius ar patvirtinančius teiginius, tada nustatyti vartojimo dažnį ir galiausiai tirti ir ieškoti įvairių ryšių su teksto elementais ir vieno su kitu, bei su visa informacija.

Dokumentų analizės procedūros: piliečių dalyvavimą vietos savivaldos sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo procesuose reglamentuoja trys pagrindiniai įstatymai: Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas ir Europos vietos savivaldos chartija. Nevyriausybinių organizacijų veiklą ir steigimąsi reglamentuoja: Asociacijų įstatymas, Viešųjų įstaigų įstatymas, Labdaros ir paramos fondo įstatymas ir Lietuvos Respublikos bendruomeninių organizacijų plėtros įstatymas. Visi šie teisės aktai ir įstatymai analizuoti pasitelkiant *content- analizę*, išskiriant reikšminius žodžius ir jų pasikartojimo dažnį.

Mokslinės literatūros analizė. Tai teorinis tyrimo metodas. Anot Žukauskienės ir kt. (2011) „jo esmė yra tai, kad darbo autorius skaitydamas, lygindamas, analizuodamas bei vertindamas ankstesnę tam tikros srities literatūrą, įvertina esamą padėtį, išspręsdamas tam tikrą problemą“. Ši dalis suteikia tyrimui kontekstą ir parodo tyrimo svarbą.

Pusiau struktūruotas interviu. Siekiant išsiaiškinti Nevyriausybinių organizacijų poziciją ir galimybes dalyvauti savivaldos politiniuose procesuose buvo atliktas pusiau struktūruotas atvirų klausimų interviu su lyderiais tų NVO, kurios dalyvauja savivaldybių taryboje ir tų, kurios nedalyvauja savivaldybių taryboje. „Bitinas ir kt. (2008. p. 152-153) pabrėžia, kad interviu siekiama suvokti informantų patirtį, sužinoti nuomones tiriamu klausimu, kurias jie išsako savais žodžiais.“ Autoriai akcentuoja tai, kad interviu padeda tyrėjui suvokti ir suprasti informanto nuomonę, požiūrį, įsitikinimus ir pan. Pusiau struktūruoto atvirų klausimų interviu metodas pasirinktas todėl, kad liktų galimybė užduoti papildomų klausimų, kurie padėtų surinkti kuo daugiau naudingos informacijos tyrimui. Taip pat svarbu pabrėžti, kad pusiau struktūruotas atvirų klausimų interviu buvo taikomas tik dviems iš keturių NVO. Dėl atstumo ir respondentų laiko stokos dviems NVO buvo pateikti klausimai raštu. Tačiau klausimų formuluotės ir jų kiekis buvo lygiai toks pat, kaip ir tų respondentų, kurie atliko interviu žodžiu. T.y Pirmiausia pusiau struktūruoti interviu su atvirais klausimais buvo pateikti Telšių rajono savivaldybės NVO lyderiams, o tada tokie patys klausimai nusiųsti Klaipėdos miesto savivaldybės NVO lyderiams.

Interviu klausimynas buvo formuluojamas remiantis teorinėje dalyje išnagrinėtais teoriniais aspektais ir įstatymų reglamentuojančių piliečių ir NVO dalyvavimą savivaldos veikloje principais. Tyrimas buvo vykdomas užsirašant interviu metu išgirstas svarbiausias mintis. Po to dar kartą klausomas ir rašomas interviu protokolas. Duomenys pateikiami vartojant pašnekovų terminus, nekoreguojant jų kalbos stiliaus. Duomenys nagrinėjami be

jokio išankstinio pasiruošimo ar kategorijų taikymo. O situacija vertinama iš pašnekovų pozicijos. Tyrimo duomenims apdoroti buvo pasitelkti kokybinės analizės principai. Analizuojant apklausos raštu gautus rezultatus buvo remtasi *content-analizės* metodu: 1) skaitomi respondentų atsakymai ir išskiriami patvirtinantys teiginiai. Remiantis klausimynu skiriamos kategorijos. 2) atliktas kategorijų turinio skaidymas; 3) subkategorijų suskirstymas; 4) turinio duomenų interpretavimas.

SSGG analizės metodas. Siekiant išsiaiškinti nevyriausybinių organizacijų dalyvavimo savivaldos politiniuose procesuose *stiprybes* (angl. *strenghts*), *silpnybes* (angl. *weaknesses*), *galimybes* (angl. *opportunities*) ir *grėsmes* (angl. *threats*) buvo pasitelkiama SSGG (angl. SWOT) analize. Ši analizės koncepcija naudojama įvertinti organizacijos gebėjimą įsitraukti į sprendimų priėmimą ir įgyvendinimą vietos lygiu.

Tyrimo instrumentas. Visiems respondentams buvo užduodami tokie patys klausimai, kurie leido atskleisti jų požiūrį į dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo veiksmingumą jų savivaldybėje. Tyrimo metu respondentams buvo užduodami (pateikiami) atviro pobūdžio klausimai, kurie leido gauti platesnės ir išsamesnės informacijos. Iš anksto buvo numatyti klausimai, tačiau interviu eigoje buvo patikslinama arba perklausiama vieno ar kito klausimo. Visiems tiriamiesiems buvo užduodami tie patys klausimai, nepaisant to, kad dviems iš jų klausimai buvo pateikiami raštu.

Siekiant išsiaiškinti NVO lyderių poziciją ir nuomonę apie dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo veiksmingumą Telšių rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybėse buvo pateikiami 28 klausimai. Klausimynas pridedamas priede Nr.1.

Tyrimo etika. Respondentai tyrime dalyvavo laisvanoriškai. Organizacijos buvo prieš tai informuotos apie tyrimo esmę, tyrimo etikos principų laikymąsi, gautas žodinis sutikimas dėl dalyvavimo interviu ir apklausoje raštu. Respondentams pageidavus bus laikomasi konfidencialumo ir anonimiškumo. Pirmasis interviu su organizacija Nr.1 buvo organizuotas respondentams jaukiame namų aplinkoje. Antrasis interviu Nr.2 organizuotas respondentės darbinėje aplinkoje. Pokalbio trukmė nebuvo ribojama. Tokiu būdu stengtasi nevaržyti pašnekovų ir gauti kuo išsamesnius atsakymus. Apklausoje raštu vykdytos Internetu, elektroninio susirašinėjimo pagalba, www.gmail.com svetainėje.

3.1.2 Tiriamųjų charakteristika

Tyrimo imtis – nevyriausybės organizacijos dalyvaujančios savivaldybių NVO taryboje ir organizacijos nedalyvaujančios savivaldybių NVO taryboje. Pasirinkimas grindžiamas priešastinio ryšio ieškojimu tarp savivaldybės ir NVO, analizuojant NVO veikimą arba neveikimą taryboje ir aktyvumą. Būtent toks pasirinkimas leido sudaryti

prielaidą, kad tos organizacijos, kurios dalyvauja savivaldybių NVO taryboje turėtų būti aktyvesnės, negu tos, kurios nedalyvauja.

Apskritai pasirinkimas tirti nevyriausybinės organizacijas motyvuojamas tuo, kad NVO yra orientuotos ne tik į susibūrimus ir interesų derinimą, bet ir į visuomenės poreikius. Nevyriausybines organizacijas apima daugiau sričių ir įtraukia daugiau žmonių siekiant veiksmingo visuomenės atstovavimo. Visuomenės sutelkimas bendrai problemai spręsti yra efektyvesnė priemonė, nes apima platesnį suinteresuotųjų ratą ir veikimo lauką, nei pavienių žmonių bandymas daryti įtaką priimamiems ir įgyvendinamiems sprendimams. „Anot Šimašiaus (2017, p.18) NVO yra novatoriškos, jos nustato naujus poreikius ir eksperimentuoja, ieškodamos geriausių jų tenkinimo būdų. Tuo būdu savanoriškos organizacijos ir fondai ne tik sukuria palankią dirvą, sudaro tam tikrą genų saugyklą, iš kurios ilgainiui išauga naujos socialinės ir kitų sričių strategijos, bet ir palaiko politinį, socialinį ir intelektualinį klimatą, kuriame pokyčiai tampa pageidautini platesniu mastu.“

Pusiau struktūruotame interviu dalyvavo Telšių rajono savivaldybės Nevyriausybinių organizacijų taryboje esanti asociacija „Vokiečių kalbos ir kultūros draugų klubas“, kurios vadovai Nijolė ir Vaclovas Vaičekauskai. Ši asociacija yra nevyriausybinių organizacijų tarybos pirmininkė. Tačiau asociacijos teigimu Telšių rajono savivaldybės NVO taryba yra neveiksni. Joje nevyksta susitikimai, pasitarimai ar sprendimų priėmimai. Iš esmės tai tik formalus įstatymiškai reglamentuotas darinys. Asociacija „Vokiečių kalbos ir kultūros draugų klubas“ vienija vokiškai kalbančius žmones ir bendradarbiauja su vokiškai kalbančiomis šalimis kultūriniais, socialiniais klausimais. Taip pat asociacija skatina daugiakalbystę Telšių mieste, palaiko jaunų ir suaugusių žmonių siekį mokytis ir tobulėti formalioje ir neformalioje aplinkoje. Prisideda prie bendruomeniškumo ir pilietiškumo tradicijų kūrimo bei užsiima saviraiška. Bendruomenė gyvuoja daugiau nei 10 metų, tačiau organizacija oficialiai įkurta 2014 metais.

Taip pat interviu dalyvavo Telšių rajono savivaldybės „Sutrikusios psichikos žmonių globos bendrija“ ir jos lyderė Sandra Navickienė. Ši organizacija vienija psichikos negalią turinčius asmenis ir jų artimuosius. Pagrindinė organizacijos veikla – psichikos negalią turinčių asmenų dienos užimtumo organizavimas. Organizuojama individuali pagalba neįgaliajam, rankdarbių būrelis, folkloro būrelis. Taip pat užsiima su socialinių, laisvalaikio planavimo, kasdienės veiklos įgūdžių lavinimu. Organizacija gyvuoja 15 metų ir turi 40 narių.

Anketinė apklausa buvo vykdoma su Klaipėdos miesto savivaldybės Nevyriausybinių organizacijų taryboje esančia Klaipėdos jaunimo organizacijų asociacija „Apskritasis stalas“ (KLAS) ir jos lyderiu Edgaru Jefimovu. Ši organizacija įkurta 1998 spalio 9 dieną. Organizacija vienija 26 su jaunimu dirbančias organizacijas, formuoja ir įgyvendina

Klaipėdos miesto jaunimo politiką. KLAS taip pat koordinuoja jaunimo organizacijų veiklą, teikia joms svarbią informaciją, įvairias paslaugas, vykdo jaunimo organizacijų lyderių mokymus, atstovauja jų interesams santykiuose su vietos valdžia, Lietuvos jaunimo organizacijų taryba bei deleguoja jaunimo atstovus į Klaipėdos miesto savivaldybės jaunimo reikalų tarybą.

Taip pat apklausa buvo vykdoma su asociacija „Mano miestas Klaipėda“ ir jos lydere Indrė Butvilė. Asociacija įkurta 2009 metais. Asociacijos tikslas - vienyti ir aktyvinti asmenis bei įmones, įstaigas ir/ar organizacijas, skatinant veikti Klaipėdos miesto labui. Ši asociacija veikia penkiose pamatinėse miesto gyvenimo srityse: švietimo, kultūros, verslo, pilietiškumo ir sveikatos. Asociacija užsiima renginių ir konferencijų bei diskusijų miestui aktualiais klausimais organizavimu ir dalyvavimu jose. Mokymų Klaipėdos bendruomenei rengimu ir dalyvavimu juose. Konkursų, akcijų ir pramogų organizavimu ir dalyvavimu jose. Asociacijos narių atstovavimu aktualiais miestui klausimais, iniciatyvų tobulinant Klaipėdos miestą skatinimu. Asociacijoje šiuo metu yra 32 asocijuoti nariai, 300 paprastųjų narių ir net 17500 asmenų, palaikančių asociacijos iniciatyvas socialiniuose tinkluose.

3.2 Kokybinio tyrimo duomenų analizė

Siekiant išsiaiškinti nevyriausybinių organizacijų teisių ir pareigų įgyvendinimo dažnį savivaldybėse, pusiau struktūruotame interviu buvo pateikti klausimai, į kuriuos NVO lyderiai galėjo atsakyti pasirinkdami vieną iš dažnio intervalų. Taip buvo suskirstytos organizacijos eilės tvarka:

1. Nijolė ir Vaclovas Vaičekauskai - asociacija „Vokiečių kalbos ir kultūros draugų klubas“ (Telšių rajono savivaldybės NVO taryba)
2. Sandra Navickiekė - „Sutrikusios psichikos žmonių globos bendrija“
3. Edgaras Jefimobas - Klaipėdos jaunimo organizacijų asociacija „Apskritasis stalas“ (Klaipėdos miesto savivaldybės NVO taryba)
4. Indrė Butvilė - asociacija „Mano miestas Klaipėda“.

Pirmoji kategorija (Žiūrėti lentelė Nr. 4) apima „Teisių ir pareigų įgyvendinimą savivaldybėse“. Ji yra skirstoma į 6 subkategorijas: „Derėjimasis“; „Teisė apskūsti sprendimus“; „Teisė į prašymų, skundų teikimą“; „Siekis gauti viešą info“; „Dalyvavimas vietinėse iniciatyvose“; „Dalyvavimas politiniuose procesuose“. Šios subkategorijos konstatuoja nevyriausybinių organizacijų dalyvavimo dažnumą, kuris parodo kiek organizacijos linkusios įsitraukti į savivaldos viešuosius procesus.

4 lentelė. Teisių ir pareigų įgyvendinimas savivaldybėse

SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTIS TEIGINYS
Derėjimasis su savivalda dėl rūpimų klausimų	1. „Kartais“ (1-2 kartus per ketvirtį) 2. „Kartais“ (1-2 kartus per ketvirtį) 3. „Labai dažnai“ (2 ir daugiau kartų per mėn.) 4. „Kartais“ (1-2 kartus per ketvirtį)
Teisė apskusti savivaldybės tarybą ar administracinius sprendimus	1. „Niekada“ 2. „Niekada“ 3. „Kartais“ (1-2 kartus per ketvirtį) 4. „Kartais“ (1-2 kartus per ketvirtį)
Teisė į įstatymais pagrįstą ir objektyvų prašymų, skundų teikimą	1. „Niekada“ 2. „Niekada“ 3. „Kartais“ (1-2 kartus per ketvirtį) 4. „Kartais“ (1-2 kartus per ketvirtį)
Siekia gauti viešą info apie pačios savivaldos ar jos institucijų veiklą	1. „Kartais“ (1-2 kartus per ketvirtį) 2. „Labai dažnai“ (2 ir daugiau kartų per mėn.) 3. „Dažnai“ (1 kartą per mėn.) 4. „Dažnai“ (1 kartą per mėn.)
Dalyvauja vietinėse iniciatyvose	1. „Dažnai“ (1 kartą per mėn.) 2. „Kartais“ (1-2 kartus per ketvirtį) 3. „Kartais“ (1-2 kartus per ketvirtį) 4. „Kartais“ (1-2 kartus per ketvirtį)
Dalyvauja politiniuose procesuose (viešųjų paslaugų tobulinimo procesuose ir t.t.)	1. „Kartais“ (1-2 kartus per ketvirtį) 2. „Kartais“ (1-2 kartus per ketvirtį) 3. „Labai dažnai“ (2 ir daugiau kartų per mėn.) 4. „Kartais“ (1-2 kartus per ketvirtį)

Šaltinis: sudarė darbo autorė. Lentelė sudaryta remiantis tyrimo duomenimis

Apibendrinant dalyvavimo, teisių ir pareigų įgyvendinimo dažnio lentelę galima teigti, kad Telšių rajono savivaldybės nevyriausybinės organizacijos dažnu atveju dalyvavimą bei teisių ir pareigų įgyvendinimą atlieka *kartais* arba *niekada*. Išskirtinis atvejis, kada organizacija nedalyvaujanti NVO taryboje (Nr.2) itin aktyvi ir suinteresuota, tai – gaunant viešą info apie savivaldybės ir jos institucijų veiklą. Tokie duomenys parodo apie itin didelį susidomėjimą savivaldybės veikla. Tačiau pastebimas mažas aktyvumas skundų ar prašymų teikime. Iš principo abi organizacijos tiesiogiai nesikiša į savivaldybės veiklą ir neužsiima kontrolės vykdymu ir valdymu. Įsitraukimo į savivaldos politinius procesus lygis yra ganėtinai žemas, nes kaip rodo duomenys, itin didelio proveržio iš organizacijų nepastebima. Toks požiūris leidžia savivaldybės atstovams nevaržomai dirbti ir praktiškai nesitariant ir nesikonsultuojant su visuomene priimti sprendimus. Tačiau organizacija, kuri dalyvauja Telšių rajono savivaldybių NVO taryboje aktyviau reiškiasi ir dažniau dalyvauja vietinėse iniciatyvose, renginiuose, akcijose. Režiumuojant tyrimo duomenis galima teigti, kad organizacija dalyvaujanti NVO taryboje yra aktyvesnė derėjimosi su savivalda dėl rūpimų klausimų ir dalyvavimo vietinėse iniciatyvose subkategorijose, o organizacija nedalyvaujanti NVO tarybos veikloje didesnę aktyvumą išreiškia siekiant gauti viešą info apie savivaldybės ir

institucijų veiklą. Todėl galima daryti išvadą, kad NVO taryboje esanti organizacija yra aktyvesnė savivaldybės teisių ir pareigų įgyvendinimo kategorijoje.

Reziumuojant Klaipėdos miesto savivaldybės organizacijas pastebimas kiek didesnis aktyvumas, nes nė karto nebuvo pasirinktas atsakymo variantas *niekada*. Vertinant organizacijų veiklumą, norą prisidėti prie priimamų sprendimų įgyvendinimo pastebimas nežymus, tačiau didesnis aktyvumas tos organizacijos, kuri yra savivaldybės NVO taryboje. Iš esmės ši organizacija dažniau derasi su savivalda ir dalyvauja politiniuose procesuose. Ko pasekoje išryškėja organizacijos siekis išsakyti savo nuomonę bei kuo veiksmingiau atstovauti pilietinės visuomenės interesus. Taip pat galima daryti išvadą, kad taryboje esanti organizacija turi galimybę operatyviau suorganizuoti susitikimus su tarybos nariais siekiant išspręsti susidariusias problemas. Todėl jos įsitraukimo dažnis yra kiek didesnis, negu organizacijos nedalyvaujančios taryboje. Aptariant organizaciją, kuri nedalyvauja NVO savivaldybių tarybos veikloje pastebimas aiškus siekis įgyvendinti užsibrėžtus organizacijos tikslus, vienyti bendruomenę bendriems tikslams, tačiau kišimasis ir įsitraukimas į savivaldos viešąją politiką yra sąlyginis. Organizacija nevengia dalyvavimo politiniuose procesuose ar vietinėse iniciatyvose, tačiau apie teisę apskųsti savivaldybės tarybos neveikimą ar administracinius sprendimus taip pat neužsimena. Iš esmės organizacija domisi savivaldybės veiklą, bet platesnių įsitraukimo galimybių kol kas neakcentuoja.

Lyginant Telšių rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybių teisių ir pareigų įgyvendinimo dažnį galima konstatuoti, kad Klaipėdos miesto savivaldybės organizacijos yra aktyvesnės ir labiau įsitraukusios, nes jų dalyvavimo principas yra kur kas dažnesnis. Pastebimas prašymų teikimas, kartais pasinaudojama teise apskųsti savivaldybės tarybą ar administracinius sprendimus. Tuo tarpu Telšių rajono savivaldybės organizacijos tuo nesinaudoja niekada.

5 lentelė. Nevyriausybiinių organizacijų charakteristika

SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI
NVO sritys siejančios su savivalda	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Prie tarptautinio bendradarbiavimo, prie austrų, vokiečių“ 2. „Daugiausia prie socialinių projektų“ 3. „Švietimo, kultūros, sveikatos, socialinių, sporto“ 4. „Socialinių ir verslo skatinimo projektų, aplinkosauginių, pilietiškumo skatinimo, kultūrinių“
Komunikacijos kanalai	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Raštu, per atstovus iš savivaldybės, pokalbiai telefonu, gyvi pokalbiai“ 2. „ Tiek žodžiu, tiek raštu, retkarčiais vyksta susitikimai“ 3. „Facebook, el. laiškais, skambučiais telefonu ar sms žinutėmis“ 4. „Per interneto puslapį, facebook paskyrą, vietinius laikraščius“

Šaltinis: sudarė darbo autorė. Lentelė sudaryta remiantis tyrimo duomenimis

Antroji kategorija „NVO charakteristika“ konkretinama į dvi subkategorijas, kurios parodo sąsają tarp organizacijos ir savivaldybės bei nusako kokiais komunikaciniais kanalais yra bendradarbiaujama su savivaldybe. Pirmoji subkategorija akcentuoja organizacijų įvairovę ir platų jų veikimo spektrą. Iš esmės šios organizacijos apima *tarptautinius ryšius, socialinius projektus, švietimo, kultūros, sveikatos, sporto ir pilietiškumo* sritis. Šitoks platus sričių diapazonas leidžia organizacijoms įsitraukti ir prisidėti prie didesnio kiekio sprendžiamų klausimų ir problemų. Taip pat suteikia galimybę atstovauti įvairesnei grupei žmonių. Komunikacijos kanalai Telšių rajono savivaldybėje yra gana tradiciški. Šioje savivaldybėje komunuojama *raštu, žodžiu, susitikimų pagalba*. Tuo tarpu Klaipėdos miesto savivaldybės organizacijos naudojasi šiek tiek įvairesnėmis priemonėmis ir pasitelkia socialinius tinklus, tokius, kaip „Facebook“. Ši priemonė tampa vis populesnė ne tik jaunimo tarpe, bet ir tarp vyresnio amžiaus žmonių. Taip pat komunuojant pasitelkiama *elektroninių laiškų pagalba, skambučiais, sms žinutėmis bei vietiniais laikraščiais*.

Apibendrinant duomenis galima teigti, kad organizacijos Klaipėdos mieste veikia apimamos po keletą sričių, kurios yra aktualios klaipėdiečiams šiomis dienomis. Naudojamos komunikacijos priemonės, kurios leidžia greitai pasiekti adresatą. Tuo tarpu Telšių rajono savivaldybės NVO apsiriboja mažesniu sričių diapazonu ir koncentruojasi į tam tikrą grupę žmonių. Naudojami komunikacijos kanalai organizacijoms leidžia užmegzti realų ryšį su savivaldybės atstovais ir gauti reikiamos informacijos.

6 lentelė. Dalyvavimas

SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI
Dalyvavimo priemonės	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Dalyvaujam tam tikruose renginiuose mes susiduriame, (...) dalyvaudami mes kažkokią poziciją užimame. Mūsų misija tokia yra, kad gyventi per organizacijas yra normaliai“ 2. „Stengiamės ir dalyvauti įvairiuose susitikimuose, susirinkimuose, kai mus kviečia. Patys kreipiamės, kada reikia tikrai drąsiai einam“ 3. „Siūlome rezoliucijas ir pasiūlymus, dalyvaujame ir rengiame diskusijas“ 4. „Apskritųjų stalų organizavimas, dalyvavimas komitetuose, veiklos grupėje ir t.t.“

Šaltinis: sudarė darbo autorė. Lentelė sudaryta remiantis tyrimo duomenimis

Trečioji kategorija „Dalyvavimas“ yra konkretinama vienos subkategorijos pagalba ir pateikia priemonės, kuriomis pasireiškė NVO dalyvavimas savivaldos politiniuose procesuose. Organizacijos Nr.1 pagrindinė priemonė, kuri užtikrina jų dalyvavimą savivaldos reikaluose yra *dalyvavimas tam tikruose renginiuose*. Jų teigimu, dalyvaudami jie užima tam tikrą poziciją, kuri leidžia prisidėti prie savivaldos politinių procesų. Anksčiau minėtos organizacijos veiklos sritys leidžia organizacijai dalyvauti savivaldos procesuose dalijantis

tarptautine patirtimi, kurią būtų galima pritaikyti savo savivaldybėje. Antroji organizacija taip pat pabrėžia *dalyvavimą susirinkimuose, susitikimuose, taip pat patys, esant poreikiui, inicijuoja susitikimus su savivalda*. Esminis skirtumas tarp organizacijų yra tai, kad savivaldybės taryboje esanti organizacija savo dalyvavimą savivaldos viešuosiuose procesuose pakreipia piliečių švietimo, požiūrio keitimo prasme, tuo tarpu taryboje nedalyvaujanti organizacija tikina, kad kreipiasi tik organizacijos tikslais. Todėl galima teigti, kad savivaldybės NVO taryboje dalyvaujanti organizacija yra aktyvesnė, nes įtraukia visuomenę per savo dalyvavimo priemones. Trečiosios organizacijos priemonės apima *rezoliucijų siūlymus, įvairius pasiūlymus, diskusijų rengimą ir dalyvavimą*. Organizacija Nr.4 užsiima *apskritųjų stalų organizavimu, dalyvavimu komitetuose, veiklos grupėje ir t.t.* Organizacija esanti NVO taryboje (Nr.3) savo dalyvavimą stiprina teikdama rezoliucijas, konkrečius pasiūlymus, organizacija nedalyvaujanti NVO taryboje taip pat teikia prašymus, tačiau labiau akcentuoja darbą per veiklos grupes .

Apibendrinant teiginius pastebimas gausus priemonių rinkinys, kuris sudarė galimybę organizacijoms įsitraukti į savivaldos politinius procesus. Remiantis dalyvaujamosios valdysenos skatinimo priemonėmis galima traktuoti, kad organizacijos dalyvaudamos renginiuose, komitetuose ir t.t skatina piliečių aktyvumą, jų sąmoningumą, dalyvavimo esmės supratimą. Bendravimas, komunikavimas neformalių susitikimų metu leidžia piliečiams jaustis saugiau, kalbėti atviriau ir užmegzti patikimesnį ryšį su savivaldos atstovais. Iš esmės tai veda prie įgalinimo, kuris leidžia piliečiams derėtis su valdžia dėl rūpimų klausimų, bei užsiimti ryšių stiprinimo klausimais. Be abejonės dalyvavimo priemonės atskleidžia platesnes galimybes organizacijoms ne tik įsitraukti į savivaldos politinius procesus, bet ir prisidėti prie sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo procesų. O tai yra vienas iš esminių faktorių, kodėl organizacijos apskritai įsitraukia į savivaldos procesus. To pasekoje atsiskleidžia savivaldybės atstovų atsakingumo, atskaitingumo ir bendrystės su piliečiais klausimas.

Lyginant savivaldybes pastebimas Klaipėdos miesto nevyriausybinų organizacijų gausesnis priemonių rinkinys, padedantis efektyviau ir užtikrinčiau įsitraukti į savivaldos politinius procesus. Taip pat akcentuojamas aktyvumas tų organizacijų, kurios dalyvauja savivaldybių taryboje (Nr.1, Nr.3). Aktyvumą sąlygojantys veiksniai yra visuomenės švietimas, įtraukimas ir prašymų, rezoliucijų teikimas.

Analizuojant „Įgyvendinimo“ kategorijos (žiūrėti 7 lentelę) turinį pastebimas nuomonių kontrastas. Organizacijos savo pasiruošimą prisidėti prie viešosios politikos įgyvendinimo traktuoja skirtingai.

7 lentelė. Įgyvendinimas

SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI
Viešosios politikos įgyvendinimas	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Gal būt trūksta iniciatyvos, nėra tai mūsų pagrindinis uždavinys“ 2. „Šiai dienai aš manau, kad mes per daug esam gal susikoncentravę į savo organizacijos stabilumą ir darbą (...) mes kiek išitraukiam mūsų organizacijai pakanka“ 3. „Mes visada esame pozityvūs, todėl pasiruošę visada prisidėti prie savivaldos viešosios politikos įgyvendinimo“ 4. „Dirbame šiuo klausimu“

Šaltinis: sudarė darbo autorė. Lentelė sudaryta remiantis tyrimo duomenimis

Organizacija dalyvaujanti savivaldybės NVO taryboje Nr.1 pabrėžia *iniciatyvos trūkumą iš savo pusės* ir tikina, kad tai nėra jų pagrindinis uždavinys. Organizacija Nr.2 akcentuoja *per didelį susikoncentravimą į savo organizacijos veiklą* ir tikina, kad *prisideda minimaliai, tiek kiek jų organizacijai pakanka*. Tuo tarpu Klaipėdos miesto organizacija dalyvaujanti savivaldybės NVO taryboje Nr.3 *reprezentuoja pozityvumą* ir tikina, kad *visada yra pasiruošę prisidėti*. Organizacija Nr. 4 *dirba šiuo klausimu* ir nuo išsamesnių komentarų susilaiko.

Aptariant teiginius galima daryti išvadą, kad pasiruošusi prisidėti prie savivaldybės viešosios politikos įgyvendinimo yra Klaipėdos miesto organizacija Nr.3, kuri dalyvauja savivaldybės NVO taryboje. Telšių rajono savivaldybės organizacija, dalyvaujanti NVO taryboje, minimaliai prisideda prie viešosios politikos įgyvendinimo ir neneigia, kad galbūt kartais trūksta iniciatyvos imtis apčiuopiamų veiksmų. Kalbant apie organizacijas, kurios nedalyvauja NVO tarybose galima išskirti menką dalyvavimą ir susidomėjimą, nes organizacijos yra susikoncentravusios į savo veiklą ir intensyviai dirba šiuo klausimu. Režiumuojant atsakymus konstatuojamas Klaipėdos miesto savivaldybės nevyriausybinių organizacijos dalyvaujančios NVO taryboje didžiausias aktyvumas.

8 lentelė. Interesai

SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI
NVO tarpusavio interesų derinimas	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Mes bendradarbiaujam, jo, kažkoks tai yra (derinimas)“ 2. „Ištikrųjų taip turėtų būti, bet galiu drąsiai teigti, kad šiai dienai ne“ 3. „Taip“ 4. „Taip, benbradarbiaujame su kitomis nevyriausybėmis ir ne tik organizacijomis, įgyvendindami konkrečius projektus.“ „Kartu su kitomis organizacijomis ir miesto savivaldybe esame Klaipėdos integruotų investicijų teritorijos vietos veiklos grupės nariai, joje kartu (...) priimame sprendimus“

Šaltinis: sudarė darbo autorė. Lentelė sudaryta remiantis tyrimo duomenimis

Penktosios kategorijos „Interesai“ turinys išreikštas subkategorija, kuri apima nevyriausybinės organizacijų tarpusavio interesų derinimą su kita organizacija. Organizacija Nr.1 akcentavo *pasinaudojanti bendradarbiavimo galimybe* su kitomis organizacijomis ir tikino, kad *kviečia organizacijas į savo renginius, taip pat sulaukia pakvietimo ir iš jų*. Tuo tarpu organizacija Nr.2, kuri nedalyvauja savivaldybės NVO taryboje tikina, kad *tarpusavio interesų derinimas turėtų vykti*, tačiau prisipažįsta, kad tokio *ryšio su kitomis organizacijomis neturi*. Telšių rajono savivaldybėje pastebimas organizacijos dalyvaujančios NVO taryboje aukštesnis tarpusavio interesų derinimo lygis, nes organizacija bendradarbiauja su kitomis organizacijos ir vykdo veiklas. Aptariant Klaipėdos miesto NVO pastebimas kategoriškas patvirtinimas, kad derinimas vyksta. Organizacija Nr.4, kuri nedalyvauja NVO taryboje priduria, kad *įgyvendina konkrečius projektus, kartu su kitomis organizacijomis ir miesto savivaldybe yra Klaipėdos integruotų investicijų teritorijos vietos veiklos grupės nariai, joje kartu (...) priimame sprendimus*. Klaipėdos mieste abi organizacijos derina interesus su kitomis organizacijomis, todėl šiuo atveju aktyvumas yra vienodai reikšmingas.

Apibendrinant subkategorijos duomenis galima interpretacija, kad komunikacija ir interesų derinimas tarp organizacijų vyksta nevaržomai, yra imamasi bendrų projektų, dalyvaujama įvairiose veiklose. Tačiau toks scenarijus egzistuoja ne tarp visų apklaustų organizacijų. Telšių rajono organizacija Nr.2, kuri nedalyvauja savivaldybių NVO taryboje nuogastauja, kad taip, kaip turėtų būti ir kaip turėtų vykti bendradarbiavimas, jų organizacijoje nevyksta. Tokių pasekmių priežastys nėra minimos. Lyginant Telšių rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybes išryškėja Klaipėdos miesto pranašumas, kurį įtakoja tiek taryboje dalyvaujančių, tiek nedalyvaujančių organizacijų tarpusavio interesų derinimas.

Šeštoji kategorija (žiūrėti 9 lentelę) „Įsitraukimas“ konceptualizuojama keturiomis subkategorijomis: „Sudėtingas įsitraukimo mechanizmas“, „Tinkamos sąlygos įsitraukti į politinius procesus“, „Veiksniai, kurie lėmė įsitraukimą į savivaldos procesus“ ir „Įsitraukimą įtakoiantys socialiniai/ekonominiai veiksniai“. Telšių rajono NVO Nr. 1 akcentavo mechanizmo nebūvimą ir teigia, kad *nėra numatytos jokios susitikimų tvarkos, pvz.: mėnesyje kartą ir pan.* Respondentė teigia, kad *galbūt tai piliečių kaltė*, kad neinicijuoja tokio pareiškimo savivaldybėje. Išreikšta pozicija apeliuoja į tai, kad nusistovėjusi, aiškiai reglamentuota susitikimų tvarka būtų kur kas veiksmingesnė negu skubus, kažkokį konkretų klausimą apsprendžiantis susitikimas. Organizacija Nr.2 teigia, kad mechanizmas yra, tačiau jo vykdymas ir veikimas yra apribojamas daugybės biurokratinių aplinkybių. Tuo tarpu Klaipėdos miesto NVO Nr.3 teigia, kad *„įsitraukimas nelygus įsitraukimui“*. Respondentas pastebi, kad *įsitraukti paviršutiniškai nėra sudėtinga, tačiau jeigu siekiama dalyvauti veiklos grupėse ar prisidėti prie priimamų sprendimų savivaldybės taryboje, tai yra itin sudėtinga*.

Tai pat pastebimi *biurokratiniai sunkumai*, kurie kartais užkertą kelią sklandžiam įsitraukimui. Kitos Klaipėdos miesto nevyriausybinės organizacijos atstovė teigia, kad įsitraukimo mechanizmas nėra sudėtingas ir jokių biurokratinių kliūčių nepastebima.

9 lentelė. Įsitraukimas

SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI
Sudėtingas įsitraukimo mechanizmas	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Mechanizmo įsitraukimo, gal išvis kaip ir nėra“ 2. „Taip yra aišku numatyti įstatymai, bet (...) tariant liaudiškai „popierizmo“ labai daug“ 3. „Įsitraukimas nelygus įsitraukimui“ 4. „Ne“
Tinkamos sąlygos įsitraukti į politinius procesus	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Pati savivaldybė nesudaro sąlygų, nes yra žmogus, kuris atsakingas už NVO, turi savivaldybė daugiau pareigybių ir galbūt fiziškai netgi nespėja“; „Kiekviena NVO turbūt veikia tiek, kiek jai pačiai reikia tuo metu, kiek naudinga, kiek jėgos leidžia, bet iniciatyvos iš tarybos, iš savivaldybės pozicijos nebūna“ 2. „Sąlygos manau yra pakankamos (...) tiesiog reikia noro, idėjų, laiko ir aišku darbo“ 3. „Negalėčiau sakyti, kad visada sudaro tinkamas sąlygas“ 4. „Taip“, „Per NVO kvietimą dalyvauti komitetuose, Klaipėdos miesto integruotų investicijų teritorijos vietos veiklos grupė“
Veiksniai, kurie lėmė įsitraukimą į savivaldos procesus (ĮSITRAUKIMO VEIKSNIAI)	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Turim savo požiūrį į tam tikrus dalykus, kas vyksta mūsų savivaldybėje, turim tarptautinę patirtį“ 2. „Mūsų organizacijai yra reikalinga savivaldybės parama, nes mes daugiausiai dirbame su žmonėmis per socialinius projektus“ 3. „Ši asociacija vienija pačias aktyviausias Klaipėdos mieste organizacijas, atstovauja jų interesams ir yra vienintelė grandis tarp savivaldybės ir jaunimo“ 4. „Siekis atstovauti miesto bendruomenės interesus“
Įsitraukimą įtakojantys socialiniai/ekonominiai veiksniai	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Taip, turi“ „Ištikrųjų jeigu NVO yra aukštesnes pareigas užimančių žmonių, tai tuokart savivaldybė kažkaip kitaip reaguoja“ 2. „Be abejo, žinoma turi, kad ir ekonominė padėtis ir socialinis statusas“ 3. „Turim gerosios įtakos (...) mūsų asociacijoje yra jaunimo nuo 14 iki 29 metų (...) Tokia narių sudėtis turi daugiau patirties, kompetencijų ir žinių“ 4. „Daug veiksmų turi įtakos (...) Neturėdamos lėšų ir žmogiškųjų resursų NVO turi mažiau galimybių nuosekliai įgyvendinti savo tikslus“

Šaltinis: sudarė darbo autorė. Lentelė sudaryta remiantis tyrimo duomenimis

Reziumuojant respondentų atsakymus pastebimas nuomonių išsiskyrimas, kuris konstatuoja įsitraukimo mechanizmo silpnąsias puses. Galima teigti, kad biurokratiniai sunkumai arba pačio mechanizmo nebūvimas įtakoja sklandų organizacijų įsitraukimą Telšių rajono savivaldybėje. Klaipėdos miesto organizacijos įsitraukimo mechanizmas visiškai

tenkina organizaciją nedalyvaujančią savivaldybės taryboje. Priešingai mano taryboje dalyvaujanti organizacija, kuriai įsitraukimo mechanizmas sudaro biurokratinių sunkumų ir nepalieka galimybės sklandžiai įsitraukti į „gilesnį“ sprendimų priėmimą ir įgyvendinimą.

Antroji subkategorija - „Tinkamos sąlygos įsitraukti į politinius procesus“ reprezentuoja savivaldybės gebėjimą sudaryti tinkamas įsitraukimo sąlygas. Organizacija Nr.1, kuri dalyvauja savivaldybės NVO taryboje teigia, kad *pati savivaldybė nesudaro sąlygų, nes yra žmogus, kuris atsakingas už NVO, turi savivaldybėj daugiau pareigybų ir galbūt fiziškai netgi nespėja*“. Taip pat priduria, kad *iniciatyvos iš tarybos, iš savivaldybės pozicijos nebūna*. Organizacija Nr.2, kuri nedalyvauja Telšių rajono savivaldybės NVO taryboje komentuoja, kad *„sąlygos manau yra pakankamos (...) tiesiog reikia noro, idėjų, laiko ir aišku darbo*“. Organizacija Nr.3, kuri dalyvauja Klaipėdos miesto savivaldybės NVO taryboje susilaikė nuo vienareikšmiško pritarimo ir teigė, kad *nemano jog visada yra sudaromos tinkams sąlygos*. Tuo tarpu organizacija Nr.4 veikianti Klaipėdos mieste antrina organizacijai Nr.2 ir teigia, kad sąlygos yra tinkamos ir priduria jog tinkamumas pasireiškia per *nvo kvietimą dalyvauti komitetuose ir Klaipėdos miesto integruotų investicijų teritorijos vietos veiklos grupę*. Gryninant respondentų atsakymus išryškėja nuomonių skirtumai. Sąlygų tinkamumą riboja ne tik savivaldybės sudaromos aplinkybės ar neveikimas, bet ir pačių piliečių, organizacijų iniciatyvos stoka. Tokių organizacijų elgesį gali įtakoti įvairūs veiksniai, kurie stabdo organizacijų siekį tinkamai atstovauti savo pilietines iniciatyvas. Lyginant savivaldybes išryškėja tiek Telšių rajono, tiek Klaipėdos miesto NVO, kurios nedalyvauja savivaldybių taryboje pozicija. Organizacijos akcentuoja tinkamas įsitraukimo sąlygas. Tuo tarpu abiejų savivaldybių NVO, kurios dalyvauja taryboje nuomonės linkusios nepritari teiginiui ir neįžvelgia visiško sąlygų tinkamumo, todėl savivaldybių užimama pozicija šiuo klausimu yra vienoda.

Aptariant sekančią subkategoriją išryškėja apklaustų nevyriausybinė organizacijų įsitraukimą į savivaldos politinius procesus sąlygojantys veiksniai. Iš esmės pastebimas dvilypiškumas. Telšių rajono savivaldybės NVO (Nr.1), kuri yra savivaldybės taryboje savo įsitraukimą į savivaldos procesus pateikia, kaip privalumą ir pagalbą savivaldybei, nes jų organizacija, kaip subjektas turi tarptautinę patirtį bendradarbiaujant su užsienio partneriais. Todėl jie įsitraukimą traktuoja ne kaip pagalbą savo organizacijai, o kaip neformalią pagalbą savivaldybei kuriant ir palaikant tarptautinius santykius. Analizuojant antrosios Telšių rajono savivaldybės atsakymą pastebimas vienintelis įsitraukimo veiksnys – *parama, kuri reikalinga dirbant su žmonėmis per socialinius projektus*. Tokia pozicija aiškiai nusako priežastį, kodėl NVO taryboje nedalyvaujanti organizacija bendradarbiauja su savivaldybe ir ko iš jos tikisi. Klaipėdos miesto savivaldybės NVO (Nr.3), kuri dalyvauja savivaldybės taryboje pabrėžė,

kad jų asociacija vienija pačias aktyviausias Klaipėdos miesto organizacijas, atstovauja piliečių interesus ir yra vienintelė grandis siejanti jaunimą su savivaldybe. Galima teigti, kad noras spręsti jaunimo problemas vietos lygiu paskatino asociaciją įsitraukti į savivaldos procesus. Panašus veiksnys pabrėžiamas ir kitos Klaipėdos miesto NVO Nr.4, kuri pasisako už siekį atstovauti miesto bendruomenės interesus. Tai įvardijamas, kaip esminis veiksnys paskatinęs įsitraukti. Režiuojant subkategorijos teiginius galima daryti prielaidą, kad abiejų savivaldybių organizacijos koncentruojasi į tam tikras grupes žmonių, atstovauja jų interesus, todėl pagrindinis veiksnys lemiantis organizacijų įsitraukimą yra atstovavimas bendruomenės, kuri susitelkė tam, kad pakeistų esamą padėtį į sau palankesnę.

Analizuojant ketvirtosios subkategorijos „Įsitraukimą įtakojantys socialiniai/ekonominiai veiksniai“ teiginius pastebimas Telšių rajono savivaldybės nvo taryboje esančios organizacijos (Nr.1) pritarimas, kad šie veiksniai turi įtakos. Iš esmės teigiama, kad NVO narių ekonominė padėtis ar socialinis statusas turi didelės reikšmės bendradarbiaujant su savivalda. Tai pasireiškia per kitokį savivaldybės atstovų požiūrį į organizaciją, kuri turi tam tikrą užnugarį arba jo neturi. Kad šie veiksniai turi įtakos teigia ir kita Telšių rajono savivaldybės organizacijos atstovė. Tačiau nediršta konstatuoti fakto, kad organizacijų narių ekonominis statusas ar socialinė padėtis įtakoja savivaldybės atstovų bendradarbiavimo elgseną. Tuo tarpu Klaipėdos miesto nvo, kuri dalyvauja savivaldybių taryboje (Nr.3) išskiria savo aplinkos socialinius ir ekonominius veiksnius ir tikina, kad jų organizacijos socialiniai veiksniai tokie, kaip jaunas organizacijos narių amžius turi įtakos įsitraukimui, nes jaunas kolektyvas turi daugiau patirties, žinių ir kompetencijų sprendžiant jaunimo klausimus. Kita Klaipėdos miesto nvo (Nr.4) teigia, kad daugybė veiksmų turi įtakos įsitraukimui ir pabrėžia, kad *neturėdamos lėšų ir žmogiškųjų resursų nvo turi mažiau galimybių nuosekliai įgyvendinti savo tikslus.*

Apibendrinant duomenis galima teigti, kad Telšių rajone socialiniai ir ekonominiai veiksniai turi įtakos įsitraukiant į savivaldos politinius procesus. Pastebimas vienbalsis nutarimas, kad veiksniai yra įtakojantys, tačiau pabrėžiamas skirtingas tų veiksmų realizavimo kampas. Klaipėdos mieste organizacijos išryškina žmogiškuosius išteklius, kaip socialinio veiksmo pradą bei pabrėžia organizacijų sudėties svarbą ir galimybę įgyvendinant užsibrėžtus tikslus.

„Įsitraukimo intensyvumo“ kategorija (žiūrėti 10 lentelę) apibūdina įsitraukimo į savivaldybių politinius procesus intensyvumo padėtį. Telšių rajono nevyriausybinė organizacija, kuri dalyvauja savivaldybių NVO taryboje teigia, kad *nėra tikrai intensyvu.* Respondentė pabrėžia, kad *kai kurių suinteresuotų grupių įsitraukimas pastebimas, bet tai tikrai nėra intensyvu. Gal būt nesudaromos tam sąlygos arba tiesiog bijoma,* samprotavo

pašnekovė. Telšių rajono NVO, kuri nedalyvauja savivaldybių NVO taryboje atstovė ši klausimą komentuoti atsisakė ir nepateikė jokių teiginių. Tačiau Klaipėdos miesto nevyriausybinių organizacijų nuomonė kardinaliai išsiskyrė. Nr.3 organizacija, kuri dalyvauja savivaldybės NVO taryboje teigia, kad *tikrai nevyksta intensyvus suinteresuotų grupių įsitraukimas* ir pabrėžė, kad *jaunimas mieliau įsitraukia į savo aukštosios mokyklos politinius procesus*. Tuo tarpu organizacija Nr.4 teigia, kad intensyvus suinteresuotų grupių įsitraukimas vyksta ir argumentuoja, kad *informacija apie priimamus sprendimus ir planuojamus projektus yra gerai išviešinama*.

10 lentelė. Įsitraukimo intensyvumas savivaldybėje

SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI
Vyksta intensyvus suinteresuotų grupių įsitraukimas į savivaldos politinius procesus	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Yra tas kaikurių grupių, kai kurių organizacijų“ (...) „bet nėra tikrai intensyvu“ 2. „Tiesiog gal norėčiau labiau pasilikti sau šitą atsakymą ir nekomentuoti“ 3. „Tikrai nevyksta“ 4. „Manau, kad taip, nes informacija apie priimamus sprendimus ir planuojamus projektus yra gerai išviešinama“

Šaltinis: sudarė darbo autorė. Lentelė sudaryta remiantis tyrimo duomenimis

Apibendrinant duomenis galima daryti išvadą, kad 3/4 respondentų nepastebi intensyvaus nevyriausybinių organizacijų įsitraukimo į savivaldos procesus. Tam įtakos turi tokie veiksniai, kaip baimė, politikų tarpusavio nesutarimai. Tačiau likusi dalis teigia, kad įsitraukimas yra intensyvus, nes informacijos pateikimas ir sklaida padeda susipažinti su savivaldybės dabartine ir būsima veikla, su priimtais arba planuojamais priimti sprendimais. Tokiu atveju visuomenė turi galimybę domėtis savivaldoje vykstančiais procesais ir esant norui arba būtinybei prisidėti prie sprendimų. Šiame aspekte išryškėja Klaipėdos miesto nevyriausybinių organizacijos, kuri nėra savivaldybės NVO taryboje argumentacija, kuri visiškai nesutampa su Telšių rajono savivaldybės organizacija neesančia NVO taryboje. Tuo tarpu organizacijos esančios NVO taryboje vienbalsiai tikina, kad intensyvaus įsitraukimo tikrai nėra.

Konstatuojant **aštuntąją** (žiūrėti 11 lentelę) kategoriją ir analizuojant subkategorijos „Neįsitraukimo veiksniai“ turinį Telšių rajono savivaldybės nevyriausybinių organizacija Nr.1 neįsitraukimo priežastimis įvardija *sąlygų nesudarymą, baimės jausmą ir tarpusavio rietenas*. Šios priežastys veikia nusako savivaldybės minusus, kuriuos įžvelgia organizacijos atstovė. Telšių rajono organizacija Nr.2 tikina, kad neįsitraukimą lemia *žmonių nežinojimas, baimė,*

taip pat palaikymo trūkumas iš savivaldybės. Tuo tarpu organizacija Nr.4 pabrėžia „iniciatyvos iš miesto bendruomenės trūkumą“.

11 lentelė. Neįsitraukimas savivaldos mastu

SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI
Neįsitraukimo veiksniai	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Tikrai, kad ir nesudaromos sąlygos arba galbūt net bijoma šito. Gal ten tarpusavy užtenka rietenų“ 2. „Manau daug priežasčių yra. Yra žmonių, kurie nežino, yra žmonės, kurie bandė ir galbūt nepavyko, todėl yra tos didelės baimės. Palaikymo trūksta iš savivaldybės šitokiai veiklai“ 4. „Iniciatyvos iš miesto bendruomenės trūkumas“

Šaltinis: sudarė darbo autorė. Lentelė sudaryta remiantis tyrimo duomenimis

Reziumuojant duomenis galima daryti prielaidą, kad priežastys yra panašios ir siejasi tarpusavyje. Telšių rajono savivaldybėje neįsitraukimą įtakoja palaikymo iš savivaldybės pusės stoka, nes žmonėms, organizacijoms, kurios nori, bet nedrįsta įsilieti į savivaldos procesus yra ganėtinai sunku pradėti veiklą. Jaučiamas nepasitikėjimas savimi ir galbūt įgūdžių stoka. Klaipėdos mieste matomas bendruomenės iniciatyvos trūkumas, kuris ilgainiui sukelia pačių piliečių nepasitenkinimą dėl tam tikrų sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo. Bendrai visos neįsitraukimo priežastys tiesiogiai veikia organizacijų aktyvumo lygį ir mažina dalyvaujamąsias valdysenos įgyvendinimo veiksmingumą. Šiuo atveju išryškėja Telšių rajono savivaldybės pozicija ir argumentacija.

Devintoji kategorija (žiūrėti 12 lentelę) „NVO veiksmingumo identifikavimas“ konkretinama į dvi subkategorijas, kurios atskleidžia apklaustų nevyriausybinų organizacijų įsitraukimo veiksmingumą bei supratimą, kas pasikeitė po to, kai įsitraukė jų organizacija į savivaldos viešuosius reikalus ir kokia nauda visuomenei iš NVO įsitraukimo.

Apibendrinant duomenis galima teigti, kad organizacija Nr.1, kuri dalyvauja savivaldybės NVO taryboje įsitraukdama į savivaldos politinius procesus poveikį padarė, to pasekoje prisidėjo prie „visuomenės prusinimo ir pilietiškumo ugdymo“. Antroji organizacija, kuri nedalyvauja savivaldybės NVO taryboje neslepia, kad *labiausiai domisi savo organizacijos žmonėmis*, o visuomenės problemas palieka spręsti savivaldos atstovams. Taip pat respondentė teigia mananti, kad *jų dalyvavimas savivaldos sprendimams įtakos neturi arba turi labai mažai*. Organizacija Nr.3, kuri dalyvauja Klaipėdos miesto savivaldybės NVO taryboje tikina, kad įsitraukus jų organizacijai į savivaldos politinius procesus *pasikeitė savivaldybės požiūris į jaunimą*. Taip pat respondento teiginys leidžia manyti, kad įsitraukimas yra veiksmingas, jeigu pasinaudojama įsitraukimo galimybe. Organizacijos Nr.4, kuri nedalyvauja savivaldybės NVO taryboje, įsitraukimo veiksmingumas pasireiškia per pasikeitusį visuomenės požiūrį ir teigia, kad *tam tikrų pokyčių per įsitraukimą pasiekti*

galima. Piliečiai mato, kad Klaipėdos miesto valdžia palaiko pilietines iniciatyvas. Išryškėjusi veiksmingumo nauda anot respondentės yra akivaizdi - *visuomenė tampa labiau atsakinga už savo ateitį, jaučiasi savo miesto šeimininkais.*

12 lentelė. NVO įsitraukimo veiksmingumo identifikavimas

SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI
Pokyčiai po įsitraukimo	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Mums taip atrodo, (...) kažkokį poveikį vistiek turim“; „pas mus toks yra viešas gražus kultūringas bendravimas ir tą reik toleruoti“ 2. „Mūsų organizacija yra aktyvi, aš manau, kad šiek tiek gal gaunam daugiau dėmesio ir atkreipia dėmesį, bet kiek įtakos mūsų dalyvavimas turi įvairiems sprendimams, tai aš labai abejoju“ 3. „Taip. Pasikeitė savivaldybės požiūris į jaunimą“ 4. „Visuomenė mato pavyzdį, kad tam tikrų pokyčių per įsitraukimą pasiekti galima, turi galimybę įsitikinti, kad miesto valdžia palaiko pilietines iniciatyvas“
Faktai pabrėžiantys NVO įsitraukimo veiksmingumą	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Visuomenės paprusinimas, pilietiškumo ugdymas“ 2. „Mes daugiausia kreipiam dėmesį į tai, kas mus domina, ko mums reikia, ko mūsų žmonėms reikia“ 3. „Jei NVO siekia kokių tikslų, turi būti kuo arčiau tos galimybės, todėl įsitraukimas yra žingsnis arčiau galimybės“ 4. „Visuomenė tampa labiau atsakinga už savo ateitį, jaučiasi savo miesto šeimininkais“

Šaltinis: sudarė darbo autorė. Lentelė sudaryta remiantis tyrimo duomenimis

Reziumuojant lentelės duomenis galima teigti, kad nevyriausybinų organizacijų tiek Telšių rajone tiek Klaipėdos miesto savivaldybėse įsitraukimo veiksmingumas aiškiai pastebimas. Lyginant savivaldybių pokyčius po nevyriausybinų organizacijų įsitraukimo pastebimas Telšių rajono savivaldybės nevyriausybinų organizacijų taryboje nedalyvaujančios organizacijos Nr.2 skepticizmas. Vertinant organizacijas, kurios dalyvauja savivaldybių NVO tarybose akcentuojamas akivaizdus pokytis ir teigiamo požiūrio transliavimas. Todėl galima daryti išvadą, kad Klaipėdos miesto organizacijos labiau vertina savo įsitraukimo į savivaldos politinius procesus poveikio reikšmę ir turinį.

Remiantis SSGG analize (žiūrėti 13 lentelę) buvo siekiama išsiaiškinti NVO stipriąsias, silpnąsias puses, identifikuoti galimybes ir grėsmes susijusias su NVO dalyvavimo savivaldos politiniuose procesuose. Telšių rajono organizacija Nr.1, kuri dalyvauja savivaldybės NVO taryboje, kaip savo stipriąją dalyvavimo pusę pateikia *politikų „augimą“ ir parėmimą*. Šią savo poziciją organizacija traktuoja stipria todėl, nes gali pasidalinti savo patirtimi su savivaldos atstovais, padėti jiems bendradarbiauti ir komunikuoti su užsienio partneriais.

Organizacija Nr.2, kuri nedalyvauja savivaldybės NVO taryboje stipriąją pusę įvardija patį dalyvavimą. Anot pašnekovės jų organizacijos gerovė priklauso nuo savivaldybės paramos, todėl galimybė dalyvauti savivaldybės veikloje yra didžiausias privalumas.

13 lentelė. SSGG analizė

STIPRYBĖS	SILPNYBĖS
<ol style="list-style-type: none"> 1. „Mes prisidedam dar kartelį prie to, kad auginam ir paremiam politikus“ 2. „Turim galimybę prašyti finansinės paramos per socialinius projektus. Jeigu mes nedalyvautumėm, turbūt nebūtų galimybės“ 3. „Buvo gauta piniginė parama keliems pilietiškiems projektams“ 4. „MMK kasmet teikia paraiškas renginių, projektų organizavimui Klaipėdoje finansuoti ir savivaldybė paremia, ne visais atvejais, bet didesnėje dalyje atvejų“ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Nesklandumų, kaip tokių, kaip ir nebūna“ 2. „Pagrindinė problema, tai yra finansiniai ištekliai“ 3. „Konkuravimas“ 4. „Žmogiškųjų resursų trūkumas, nes tai yra visuomeninė savanoriška neatlygintina veikla“
GALIMYBĖS	GRĖSMĖS
<ol style="list-style-type: none"> 1. „Dalyvauti projektuose planuojam, rašyti projektus patys, kad gautumėm finansavimą, ir tada jau galėtumėm ir savo žmonėms daugiau pasiūlyti“, „galbūt mokymų daugiau patiems žmonėms organizuoti reikėtų <...> (žmonės) galėtų įsitraukti, jeigu tie mokymai galėtų būti aktualūs ir savivaldoj“ 2. „Šiai dienai sričių plėsti neplanuojame, nes esame susitelkę, kaip ir minėjau, į mūsų bendrijos narius, mūsų vieną grupę žmonių, tai tiesiog apsiribojam“ 3. „Kai kurią informaciją gauname greičiau negu kitos NVO, todėl galima užbėgt įvykiams už akių“ 4. „Manau, kad yra didelės, (...) Nesu kompetentinga mano atstovaujamos organizacijos vardu spręsti apie mūsų NVO plėtrą“ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Atsargumą, nebrandumą“; „Mums labiausiai sunkina situaciją dažai neperimamumas“ 2. „Pagrindinė grėsmė yra gauti kuo mažiau finansavimo“ 3. „Bijojimas kalbėti ir reikšti nuomonę“ 4. „Žmogiškieji resursai NVO sektoriuje yra nepakankami, žmonių motyvacijos nebuvimas“

Šaltinis: sudaryta darbo autorės. Lentelė sudaryta remiantis tyrimo duomenimis

Analizuojant Klaipėdos miesto savivaldybės Nr.3, kuri dalyvauja savivaldybės NVO taryboje duomenis taip pat išryškėja piniginės paramos keliems pilietiškiems projektams aspektas. Ketvirtoji organizacija, kuri nedalyvauja NVO taryboje antrina pastarajai ir teigia, kad jų organizacija kasmet teikia paraiškas renginių, projektų organizavimui Klaipėdoje finansuoti ir savivaldybė paremia, ne visais atvejais, bet didesnėje dalyje atvejų. Esminis skirtumas tarp savivaldybių yra stiprybių išreiškimas, kuris Klaipėdos miesto savivaldybėje

pasireiškia per gauto finansavimo prizmę. Stiprybių išreiškimas per finansavimo prizmę būdingas tiek Telšių rajono, tiek Klaipėdos miesto savivaldybių organizacijoms, kurios nedalyvauja savivaldybių NVO taryboje.

Analizuojant silpnybes (problemas) organizacija Nr.1 tikina, kad *nesklandumų nebūna*. Organizacija Nr.2 įvardija *finansinius išteklius*. Gautas mažas finansavimas iš savivaldybės priverčia organizaciją sukti galvą iš kur gauti trūkstamą sumą, arba palieka šansą realizuoti veiklą su tokiomis lėšomis, kokios yra. Organizacijos atstovė teigia, kad gautas per mažas finansavimas nesuteikia galimybės pilnavertiškai padėti organizacijos žmonėms, kurie turi specialių poreikių. Didžiausia problema su kuria susiduria Klaipėdos miesto NVO Nr. 3 yra *konkuravimas*. Tuo tarpu organizacija Nr. 4 didžiausia silpnybe įvardija *žmogiškųjų resursų trūkumą, nes tai yra visuomeninė savanoriška neatlygintina veikla*. Reziumuojant atsakymus daroma išvada, kad organizacijos silpnąsias angažuotumo puses pateikia, kaip sunkumą, kuris trukdo įsilieti į savivaldos reikalus. Vertinant savivaldybes galima drąsiai teigti, kad Telšių rajono savivaldybės nevyriausybinėms organizacijoms kyla mažiau sunkumų įsitraukiant į savivaldos politinius procesus negu Klaipėdos miesto organizacijoms. Taip parodo organizacijos, kuri dalyvauja savivaldybių taryboje pareiškimas, kad jokių nesklandumų nepastebima. Tuo tarpu Klaipėdos miesto NVO, kuri dalyvauja savivaldybės NVO taryboje aiškiai įvardija biurokratinis sunkumus, kurie daro didelę įtaką įsitraukimui.

Kalbant apie galimybes pasireiškia ir plėtros pozicija, kuri skatina organizacijas apimti daugiau sričių. Telšių rajono savivaldybės organizacija Nr.1 tikina, kad *ketina pasinaudoti galimybe dalyvauti projektuose bei juos rašyti tam, kad gautų savivaldybės finansavimą*. Taip pat samprotauja apie galimybę *patiems žmonėms organizuoti mokymus, tada žmonės įsitrauktų ir būtų aktyvesni savivaldoj*. Organizacija Nr.2 tikina jog *veiklos plėsti neketina, nes yra susitelkę į savo bendrijos narius*, todėl plėtros galimybių nenumato. Organizacija Nr.3 teigia, kad *„kai kurią informaciją gauname greičiau negu kitos nvo, todėl galima užbėgti įvykiams už akių“* ir įvardija tai, kaip esminę galimybę ir privalumą prieš kitas organizacijas. Organizacija Nr.4 šiuo klausimu kur kas santūresnė. Teigia jog Klaipėdos miesto savivaldybėje jų organizacijos *galimybės yra didelės*, tačiau detaliau nekommentuoja. Taip pat susilaiko ir nuo plėtros galimybių, teigdama, kad *nėra kompetetinga atstovaujamos organizacijos vardu spręsti apie NVO plėtrą*. Reziumuojant teiginius daroma prielaida, kad Telšių rajono savivaldybės organizacija nedalyvaujanti savivaldybės NVO taryboje koncentruojasi į savo veiklą, o organizacija dalyvaujanti taryboje palieka vietos veiklos plėtros galimybėms. Tuo tarpu Klaipėdos miesto savivaldybės organizacija nedalyvaujanti NVO taryboje akcentuoja plėtros galimybes jų konkrečiai neįvardydamas.

Telšių rajono savivaldybės nevyriausybinių organizacijų Nr.1 įvardija tokias įsitraukimo grėsmes: *atsargumas, nebrandumas*. Taip pat tikina, kad *labiausiai sunkina situaciją dažai neperimamumas*. Neperimamumo grėsmė anot organizacijos atstovų yra *jaučiama iš savivaldybės tarybos narių pusės, nes kiekvienas pasikeitimas savivaldybėje turi įtakos organizacijų veiklai*. Taip pat atstovai teigia, kad *savivaldybėje nėra supratimo jog pradėtus darbus reikia tobulinti ir tęsti toliau, o ne iš naujo juos pradėti*. Organizacija Nr.2 tikina, kad pagrindinė jų organizacijos grėsmė yra *gauti kuo mažiau finansavimo*. Kiek kitaip grėsmes interpretuoja Klaipėdos miesto nvo Nr.3. Anot pašnekovo pagrindinė įsitraukimo grėsmė yra *bijojimas kalbėti ir reikšti nuomonę*. Tuo tarpu organizacija Nr.4 pastebi jog pagrindinės grėsmės yra tai, kad *žmogiškieji resursai nvo sektoriuje yra nepakankami*. Taip pat priduria, kad *jaučiamas žmonių motyvacijos nebuvimas*. Reziumuojant teiginius pastebima vieninga Klaipėdos miesto savivaldybės organizacijų nuomonė, kad pačių piliečių motyvacijos trūkumas, bijojimas reikšti savo nuomonę, viešai kalbėti ir drąsiai atstovauti savo interesus yra esminė įsitraukimo grėsmė. Tuo tarpu Telšių rajono savivaldybės organizacijos pastebi savivaldybės nebrandumą, atsargumą, *neperimamumą*. *Atsargumas* šiuo atveju suprantamas, kaip keitimosi ir *neperimamumo* sinonimas. Aiškaus darbų perėmimo modelio savivaldybėje nėra, todėl tokie veiksniai, sudaro sunkumų organizacijoms bendraujant su savivaldybės atstovais.

„Nuomonių analizės“ kategorija (žiūrėti 14 lentelę) konceptualizuojama į dvi subkategorijas. Šios subkategorijos atskleidžia įsitraukimo skatinimo galimybes ir rekomendacijas, kaip veiksmingai įsitraukti į savivaldos politinius procesus. Atlikus analizę paaiškėjo, kad organizacija Nr.1 atstovauja poziciją, kai *pačios NVO turėtų kreiptis dėl įsitraukimo į savivaldos tarybą*. Kiek kitokią nuomonę pateikia organizacijos Nr.2 atstovė ir teigia, kad turėtų vykti *abipusis skatinimas*. Pasigendama iniciatyvos ir dėmesio stoka iš savivaldybės pusės. Pabrėžiamas organizacijų siekis įsitraukti, komunikuoti su savivalda, tačiau vien to nepakanka. Apie savivaldybės skatinimą įsitraukti užsimena organizacijos Nr.3 atstovas ir pabrėžia, kad *turėtų būti užtikrinama finansinė parama bei mažinamas biurokratizmas*. Tik tokiu atveju įsitraukimas būtų kur kas didesnis. Organizacijos Nr.4 atstovė tikina, kad įsitraukimas turėtų būti skatinamas *per mokyklas, jaunus žmones*. Apibendrinant duomenis pastebimas gausus skatinimo priemonių rinkinys. Telšių rajono savivaldybės organizacijos neapleidžia pozicijos, kad suinteresuotos organizacijos turėtų rodyti iniciatyvą įsitraukti į savivaldos sprendimų priėmimą ir įgyvendinimą. Taip pat pabrėžia savivaldybės pasyvumą. Klaipėdos miesto savivaldybės organizacijos labiau linkusios reikalauti iš savivaldybės. Tačiau palieka laisvą terpę suinteresuotiesiems imtis skatinimo veiksmų. Didžiausias skirtumas ir priešingų pozicijų laikymasis pastebimas tarp

Telšių rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybės organizacijų, kurios dalyvauja savivaldybių taryboje. Nepaisant to, aktyvesnės ir daugiau argumentų pateikusios organizacijos priklauso savivaldybių NVO taryboms.

14 lentelė. Nuomonių analizės kategorija

SUBKATEGORIJA	PATVIRTINANTYS TEIGINIAI
Piliečių ir kitų iniciatyvų skatinimas įsitraukti	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Galbūt tiesiog NVO pačios gali na, kreiptis inicijuoti (...) imant pačią tarybą, gali kreiptis ir sakyti, kad mes norėtumėm, na ir tokių neformaliųjų susitikimų, mėnesį kartą ar panašiai“ 2. „Abipusis skatinimas, (...) savivaldybė turėtų parodyti šiek tiek daugiau dėmesio tom organizacijom, ne tik kad organizacija pati eitų prašytų, kažką darytų, kalbėtųs, bet ir patys turėtų parodyt daugiau dėmesio“ 3. „Užtikrinti finansinę ir materialinę paramą, mažinti biurokratizmą. Savivaldybė turėtų skatinti“ 4. „Dar daugiau viešumo, ypač per mokyklas, jaunos žmones“
Veiksmingas visuomenės įsitraukimas į savivaldos politinius procesus	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Atvirumo, (...) parodyti, arba inicijuoti, kad būtų atvira, tiek seniūnui, galim priekaištų išreikšti nebūria žmonių, neranda formų į bendruomenes“, „Parodyti reikia žmonėms, kodėl reikalingos bendruomenės, kokią naudą, gali būti, (...) galėtų būti NVO atstovas, kuris gebėtų, padėtų parašyti projektą, pagelbėtų, konsultuotų“ 2. „Reikia pirmausia turėti tikslą, dėl ko ten įsitraukti ir kodėl“ 3. „Užtikrinti finansinę ir materialinę paramą, mažinti biurokratizmą, o NVO turėtų išsikelti tikslą dėl ko nori įsitraukti į savivaldos viešuosius politinius procesus“ 4. „Negaliu atsakyti, reiktų paieškotų tarptautinės patirties“

Šaltinis: sudarė darbo autorė. Lentelė sudaryta remiantis tyrimo duomenimis

Kaip veiksmingai įgyvendinti visuomenės įsitraukimą į savivaldos viešuosius procesus organizacija Nr.1 išskiria *atvirumo* rodiklį bei *žeria kritikos seniūnams*, kurie *neburia žmonių ir neranda formų į bendruomenes*. Akivaizdu, kad žmonėms trūksta informacijos, kodėl reikalingos bendruomenės, kokia iš viso to nauda. Todėl puiki rekomendacija anot organizacijos atstovų būtų paskirtas *NVO atstovas savivaldybėje, kuris užsiimtų pagalba rašant projektus, pakonsultuotų*. Kontrastingą nuomonę pateikia organizacijos Nr.2 atstovė ir tikina, kad *pirmausia reikia turėti tikslą dėl ko ten įsitraukti* ir plačiau atsakymo nekommentuoja. Klaipėdos miesto nevyriausybinė organizacija Nr. 3 pasikartoja ir pabrėžia, kad *pirmausia savivaldybėms derėtų užtikrinti finansinę ir materialinę paramą ir mažinti biurokratizmą, o nvo turėtų išsikelti tikslą dėl ko nori įsitraukti į savivaldos viešuosius politinius procesus*. Kita Klaipėdos miesto nevyriausybinė organizacija nepateikia rekomendacijų ir teigia, kad *reiktų paieškotų tarptautinės patirties*.

Rekomendacijos, kaip veiksmingai įgyvendinti visuomenės įsitraukimą į savivaldos politinius procesus palietė ne tik savivaldybes, bet ir piliečius. Šiuo klausimu aktyviausiai

reiškėsi organizacijos kurios dalyvauja savivaldybių NVO tarybose. Tokių rekomendacijų įgyvendinimas padėtų organizacijoms produktyviai veikti, siekti užsibrėžtų tikslų. Tikima, kad dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimas vyktų kur kas veiksmingiau, jeigu būtų pasinaudojama šiomis priemonėmis.

3.3 Rezultatai

Apibendrinant tyrimo rezultatus galima teigti, kad dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimas Telšių rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybėse pasireiškia per nevyriausybinių organizacijų įsitraukimo dažnį, dalyvavimo priemonių įvairovę, viešosios politikos įgyvendinimą. Dalyvaujamosios valdysenos veiksmingumas išreiškiamas per pokyčius, kurie pastebėti po nevyriausybinių organizacijų įsitraukimo į savivaldos politinius procesus ir faktus pabrėžiančius įsitraukimo veiksmingumą.

Tyrimo rezultatai lėmė tai, kad būtent Klaipėdos miesto savivaldybės nevyriausybinių organizacijos buvo aktyvesnės ir labiau argumentuotos negu Telšių rajono savivaldybės organizacijos. Taip pat svarbu paminėti, kad organizacijos, kurios dalyvauja savivaldybių NVO taryboje yra kur kas aktyvesnės, atviresnės ir apima daugiau subkategorijų negu tos organizacijos, kurios nedalyvauja tarybų veikloje.

Dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo veiksmingumas Klaipėdos miesto savivaldybėje pasireiškė per pasikeitusį savivaldybės požiūrį į jaunimą, kuris anksčiau buvo kiek miglotas, atsižvelgiant į tai, kad savivaldybėje nebuvo tinkamo asmens koordinuojančio jaunimo politiką. Šiai dienai jaunimo politika sėkmingai įgyvendinama ir komunikacija tarp šalių vyksta. Taip pat akcentuojamas sustiprėjęs ir išugdytas visuomenės pasitikėjimas savimi bei atviros tikslų pasiekimo galimybės. Telšių rajono savivaldybėje dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo veiksmingumas pasireiškė per visuomenės įgūdžių formavimą, suvokimą apie bendruomeniškų organizacijų naudą ir galią bei pilietiškumo ugdymą.

IŠVADOS

1. Dalyvaujamoji valdysena yra moderni valdžios institucijų struktūra, kuri skatina įsitraukti piliečius, nevyriausybinės organizacijas ir kitas suinteresuotas grupes į savivaldos ar valstybės viešąją politiką jos formavimą ir įgyvendinimą. Dalyvaujamosios valdysenos mechanizmas veikia tam, kad suinteresuotieji galėtų įsitraukti ir prisidėti prie sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo. Esminiai dalyvaujamosios valdysenos bruožai remiasi atstovavimo ir įgalinimo sąvokomis, kurios apima tam tikros grupės interesų atstovavimą ir marginalizuotų grupių, ar kitų atstumtųjų įtraukimą į savivaldos politinius procesus, taip mažinant elito poveikį ir nepaliekant galimybių valdžios atstovams nesitariant priimti ir įgyvendinti sprendimus.

2. Teisinių dokumentų analizė atskleidė, kad dalyvaujamosios valdysenos realizavimui yra sudaromos tinkamos sąlygos. Tai patvirtina ir naujai išleistas bendruomeninių organizacijų įstatymas ir kiti įstatymų pakeitimai bei koregavimai. Naujų dokumentų leidimas parodo, kad įvairios organizacijos aktyviai įsitraukia į savivaldybės veiklą, todėl būtinas konkretus jų įsitraukimo ir dalyvavimo reglamentavimas bei įteisinimas. Taip pat atsiskleidė piliečių ir NVO dalyvavimo galimybės. Jos siejamos su atvira komunikacija, abipusiu ryšio užmezgimu, kolektyviai priimamais sprendimais, kontrolės valdymu.

3. Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo veiksmingumas pasireiškia per nevyriausybinių organizacijų įsitraukimą į savivaldos politinius procesus dalyvaujant susitikimuose, komitetuose, veiklos grupėse ir panašiuose susibūrimuose, kurie turi įtakos nevyriausybinių organizacijų bendruomenei ir jų veiklai. Konkrečiai Klaipėdos miesto savivaldybėje dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimas pasireiškė per požiūrio kismą į jaunimo organizacijas ir bendruomenės pasitikėjimo savimi jausmo sustiprėjimą. Tyrimas parodė, kad aktyvesnė savivaldybė daugumos kategorijų atžvilgių buvo Klaipėdos miesto savivaldybė. Taip pat išryškėjo savivaldybių NVO taryboje dalyvaujančių organizacijų aktyvumas, kurį lėmė gausnis priemonių rinkinys, motyvuota argumentacija. Galima pastebėti, kad Telšių rajono savivaldybės organizacijos aktyvumas pasireiškė dviejose iš 11 kategorijų. Iš esmės dalyvaujamosios valdysenos veiksmingumas Telšių rajono savivaldybėje atsiskleidė per edukacinę pusę, visuomenės suvokimą apie bendruomeniškų organizacijų naudą, jų galią. Be to, atsiskleidė pilietiškumo jausmo išugdymas, kuris paskatino žmones kritiškai mąstyti ir padėjo suvokti dalyvavimo esmę.

4. Dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimas savivaldybėse pasireiškia piliečių, nevyriausybinių organizacijų ir kitų suinteresuotų grupių įsitraukimu. Savivaldybės siekdamas įgyvendinti dalyvaujamąją valdyseną pateikia tokias priemones:

- Kiekvienoje savivaldybėje įsteigta NVO taryba, kuri konsultuoja, teikia pasiūlymus, vertina organizacijų veiklą;
- Savivaldybėse yra paskirtas NVO konsultantas, kuris padeda organizacijoms įvairiais klausimais;
- Pateikti aiškūs NVO ir piliečių galimybes įsitraukti reglamentuojantys teisės aktai;
- Organizuojami susitikimai ir darbo veiklos grupės;
- Teikiama finansinė parama organizacijoms.

Nustatyti faktai leidžia teigti, kad darbe iškelta hipotezė pasitvirtino.

REKOMENDACIJOS

Klaipėdos miesto savivaldybei:

- Skirti (arba priimti dar vieną) NVO atstovą(-us) savivaldybėje, kurie konsultuotų nevyriausybinės organizacijas įsitraukimo klausimais, padėtų rengiant projektus;
- Sudaryti susitikimų tvarkaraščius su NVO lyderiais, (pasirinkti susitikimų dažnumą pagal savivaldybės poreikį);
- Skirti finansinę paramą naujoms organizacijoms, kurios tik pradeda savo veiklą, taip pat finansuoti (pilnai arba iš dalies) įvairius mokymus, konsultacijas, kurie padėtų organizacijoms veiksmingai įsitraukti į savivaldos sprendimų priėmimą ir įgyvendinimą;

Klaipėdos miesto NVO:

- Skatinti klaipėdiečius prisijungti prie nevyriausybinių organizacijų veiklos, suteikti informacijos, kodėl naudinga burtis į bendruomenės ir atstovauti savo interesus;
- Organizuoti mokymus pavieniams piliečiams ir NVO, kaip veiksmingai įsitraukti į savivaldos sprendimų priėmimą ir įgyvendinimą;

Telšių rajono savivaldybei:

- Skirti (arba priimti papildomą) NVO atstovą, kuris konsultuotų nevyriausybines organizacijas įsitraukimo klausimais, padėtų rengiant projektus;
- Sudaryti susitikimų tvarkaraščius su NVO lyderiais, (pasirinkti susitikimų dažnumą pagal savivaldybės poreikį);
- Organizuoti renginius, iniciatyvas, kurių metu nevyriausybinių organizacijų nariai galėtų pabendrauti su kitų organizacijų nariais, su savivaldybės atstovais, pasidalinti patirtimis. (pvz.: organizuoti renginį skirtą kalbų dienai, kultūros dienai, Lietuvos tautinių bendrijų dienai ir pan.)
- Pagal galimybes skirti naujoms nevyriausybiniams organizacijoms finansinę paramą, taip paskatinant jų veiklos pradžia. Taip pat finansuoti (pilnai arba iš dalies) įvairius mokymus, konsultacijas, kurie padėtų organizacijoms veiksmingai įsitraukti į savivaldos sprendimų priėmimą ir įgyvendinimą;

Telšių rajono savivaldybės NVO:

- Skatinti bendradarbiavimą, komunikaciją su kitomis Telšių rajono nevyriausybiniomis organizacijomis;
- Aktyviau dalyvauti sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo posėdžiuose, kurie vyksta savivaldybėje; (dažniau teikti siūlymus, nebijoti konsultotis su savivaldybės NVO taryba ir pan.)

- Neapsiriboti tik savo organizacijos veikla, o pažvelgti į vietinę politiką šiek tiek plačiau. Aktyviau dalyvauti vietinėse iniciatyvose;
- Skleisti Telšių miesto ir rajono žmonėms žinią, kodėl naudinga burtis į bendruomenes ir atstovauti savo interesus, išnaudojant socialinių tinklų pagalbą.
- Organizuoti mokymus pavieniams piliečiams ir NVO, kaip veiksmingai įsitraukti į savivaldos sprendimų priėmimą ir įgyvendinimą;

LITERATŪRA

1. Abers R. 1998. From Clientelism to Cooperation: Local Government, Participatory Policy, and Civic Organizing in Porto Alegre, Brazil. *Politics & Society*, 26 (4). P.511–537.
2. Abom B. 2004. Social Capital, NGOs, and Development: A Guatemalan Case Study. *Development in Practice*, 14 (3). P.342–353.
3. Ackerman J. 2004. Co-Governance for Accountability: Beyond “Exit” and “Voice”. *World Development*, 32 (3). P.447–463.
4. Andersson V. 1999. Popular Participation in Bolivia: Does the Law "Participación Popular" Secure Participation of the Rural Bolivian Population? Center for Development Research Working Paper No. 99.6. Copenhagen.
5. Andersson K. P., Gibson C. C., and Lehoucq F. 2006. Municipal Politics and Forest Governance: Comparative Analysis of Decentralization in Bolivia and Guatemala. *World Development*, 34 (3). P.576–595.
6. Andersson K. P., and van Laerhoven F. 2007. From Local Strongman to Facilitator: Institutional Incentives for Participatory Municipal Governance in Latin America. *Comparative Political Studies*, 40 (9). P.1085–1111.
7. Andersson K., Gordillo G., and van Laerhoven F. 2009. Local Governments and Rural Development: Comparing Lessons from Brazil, Chile, Mexico, and Peru. Tucson, Arizona: University of Arizona Press.
8. Avritzer L. 2002. *Democracy and the Public Space in Latin America*. Princeton: Princeton University Press.
9. Ashford N. A., Rest K. M. 1999. Public participation in contaminated communities. P.1-12. [Interaktyvus] [žiūrėta 2018 m. gegužės 15 d.] Prieiga per internetą <<https://ashford.mit.edu/public-participation-contaminated-communities#toc>>
10. Astrauskas A., 2013. Vietos savivalda: teoriniai ir praktiniai aspektai : mokomoji knyga viešojo administravimo ir ekonomikos papildomų, iššęstinių ir neakivaizdinių studijų studentams. Vilnius. Ciklonas. P.47
11. Bachrach P., and Baratz M. S. 1962. Two Faces of Power. *The American Political Science Review*, 56 (4). P.947–952.
12. Baiocchi G., Heller P. et al. 2011. *Bootstrapping Democracy: Transforming Local Governance and Civil Society in Brazil*. Stanford: Stanford University Press
13. Baiocchi G. 2001. Participation, Activism, and Politics: The Porto Alegre Experiment and Deliberative Democracy Theory. *Politics & Society*, 29 (1). P.43–72
14. Bakaveckas A., 2005. Vietos savivaldos teisinės bazės plėtros problemos, Viešoji politika ir administravimas, Nr. 12. P. 87

15. Bardhan, P., and Mookherjee D. 2000. Capture and Governance at Local and National Levels. *American Economic Review*, 90 (2). P.135–139.
16. Barrientos C. I. 2007. Participación Ciudadana y Construcción de Ciudadanía Desde los Consejos de Desarrollo: El Caso de Chichicastenango. [Citizen Participation and Construction of Citizenship through the Development Councils: The Case of Chichicastenango]. Guatemala City: Facultad Latinoamericana de Ciencias Sociales.
17. Bishop P., and Davis G. 2002. Mapping Public Participation in Policy Choices. *Australian Journal of Public Administration*, 61 (1). P.14–29.
18. Bitinas B., Rupšienė L., Žydzūnaitė V. 2003. Kokybinių tyrimų metodologija. Klaipėda. P. 39-153.
19. Blair H. 2000. Participation and Accountability at the Periphery: Democratic Local Governance in Six Countries. *World Development*, 28 (1). P. 21–39.
20. Bland G. 2011. Supporting Post-Conflict Democratic Development? External Promotion of Participatory Budgeting in El Salvador. *World Development*, 39 (5). P.863–873.
21. Bridgman P., Davis G. 2000. *Australian Policy Handbook*, Allen and Unwin, Sydney. P.45
22. Brinkerhoff D. W., and Azfar O. 2006. Decentralization and Community Empowerment: Does Community Empowerment Deepen Democracy and Improve Service Delivery? Paper prepared for U.S. Agency for International Development. Washington, D.C.
23. Brinkerhoff D. W., Brinkerhoff J. M., and McNulty S. 2007. Decentralization and Participatory Local Governance: a Decision Space Analysis and Application to Peru. In G. S. Cheema & D. A. Rondinelli (Eds.). *Decentralizing Governance. Emerging Concepts and Practices*. Washington, D.C: Brookings Institution Press. P.189-211
24. Bovaird T., Löffler E. 2003. *Public Management and Governance*, London: Routledge. P.255
25. Bucek J., and Smith B. 2000. New Approaches to Local Democracy: Direct Democracy, Participation and the 'Third Sector'. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 18. P. 3–16
26. Chambers R. 1997. *Whose Reality Counts? Putting the First Last*, Intermediary Technology Publications, London. P. 204
27. CIVICUS Participatory Governance Programme. 2007. Results of a Survey to Assess Practitioners' Priority Needs and Preferences. Johannesburg, South Africa: CIVICUS. P.4
28. Cuthill M., Fien J. 2005. 'Capacity Building: Facilitating Citizen participation in Local Governance', *Australian Journal of Public Administration*, vol. 64(4), P.63-80

29. Collier R. B. and Collier D. 1991. *Shaping the Political Arena: Critical Junctures, the Labor Movement, and Regime Dynamics in Latin America*. Princeton: Princeton University Press.
30. Cooper T. L., Bryer T. A., Meek J. W. Citizen-Centered Collaborative Public Management. *Public Administration Review*. 2006, 66(Special Issue): 80.
31. Cornwall A., Gaventa J. 2001. Bridging the Gap: Citizenship, Participation and Accountability. *PLA Notes*, 40, p. 32-35. [Interaktyvus] [žiūrėta 2018 m. gegužės 18 d.] Prieiga per internetą <<http://pubs.iied.org/pdfs/14562IIED.pdf>>
32. Cortner H. J., Moote M. A. 1999. Collaborative stewardship in action, building a civicsociety, in: H.J. Cortner & M.A. Moote (Eds) *The Politics of Ecosystem Management*. Washington: Island Press. P.91–109
33. Costa A. C. G., Kottak C. P., and Prado R. M. 1997. The Sociopolitical Context of Participatory Development in Northeastern Brazil. *Human Organization*, 56 (2). P.138–146.
34. Crook R. C., and Manor J. 1998. *Democracy and Decentralization in South East Asia and West Africa: Participation, Accountability, and Performance*. Cambridge, MA: Cambridge University Press.
35. Crook R. C. 2003. Decentralisation and Poverty Reduction in Africa: the Politics of Local-Central Relations. *Public Administration and Development* 23. P.77–88.
36. Dahl R. 1957. The Concept of Power. *Behavioral Science*, 2 (3). P.201–215.
37. Daujotaitė, D. (2009) Viešojo sektoriaus veiklos auditas naujojo viešojo administravimo paradigmoje. *Viešojo politika ir administravimas*. Nr. 28. MRU. P. 29-39.
38. Devas N., and Grant U. 2003. Local Government Decision-Making, Citizen Participation and Local accountability: Some Evidence from Kenya and Uganda. *Public Administration and Development*, 23. P.307–316.
39. Durston J. 1998. *Building Social Capital in Rural Communities (Where It Doesn't Exist): Theoretical and Policy Implications of Peasant Empowerment in Chiquimula, Guatemala*. Paper prepared for delivery at the 1998 meeting of the Latin American Studies Association (LASA), 24.-26.09., Chicago.
40. Dvorak J. 2008. Piliečių dalyvavimo viešajame administravime iniciatyvų iniciatyvų vertinimas savivaldybių tarnautojų požiūris. *Vytauto didžiojo universitetas*. P.52-53
41. Eguren I. R. 2008. Moving Up and Down the Ladder: Community-Based Participation in Public Dialogue and Deliberation in Bolivia and Guatemala. *Community Development Journal*, 43 (3). P.312–328

42. Evans P. 2004. Development as Institutional Change: The Pitfalls of Monocropping and the Potentials of Deliberation. *Studies in Comparative International Development*, 38 (4). P.30–52.
43. Faguet J.P. 2009. Governance from Below in Bolivia: A Theory of Local Government with Two Empirical Tests. *Latin American Politics & Society*, 51 (4). P.29– 68.
44. Fischer F. 2012. *Participatory Governance: From Theory To Practice*. Political science, Public policy, Comparative politics. Oxford. P. 1
45. Fraenkel E. 1974. *Deutschland und die westlichen Demokratien*. Stuttgart: Kohlhammer. P.139
46. Fox J. 2002. La Relación Recíproca entre la Participación Ciudadana y la Rendición de Cuentas: la Experiencia de los Fondos Municipales en el México Rural [The Mutual Relationship between Citizen Participation and Accountability: the Experience of the Municipal Funds in Rural Mexico]. *Política y gobierno*, 9 (1). P.95–133
47. Fung A., and Wright O. 2001. Deepening Democracy: Innovations in Empowered Participatory Governance. *Politics and Society*, 29 (1). P.5–42.
48. Gaventa J. 1980. *Power and Powerlessness: Quiescence and Rebellion in an Appalachian Valley*. Urbana: University of Illinois Press.
49. Gaventa J. 2004. Towards Participatory Governance: Assessing the Transformative Possibilities. In S. Hickey & G. Mohan (Eds.). *Participation: from Tyranny to Transformation? Exploring New Approaches to Participation in Development*. London and New York: Zed Books. P.25-41
50. Gaventa J., and Cornwall A. 2006. Challenging the Boundaries of the Possible: Participation, Knowledge and Power. *IDS Bulletin*, 37 (6). P.122–128.
51. Gibson C. C., and Lehoucq F. 2003. The Local Politics of Decentralized Environmental Policy in Guatemala. *The Journal of Environment & Development*, 12 (1). P.28–49.
52. Giddens A. 1984. *The Constitution of Society: Outline of Structuration*. Cambridge, UK: Polity Press.
53. Gineitienė D., Domarkas V. 2000 *Visuomeninių organizacijų įtaka viešojo administravimo institucijoms: mokomoji knyga*, Kaunas: Technologija. 6, P.80
54. Geddes M. 2005. 'International Perspectives and Policy Issues', in P. Smyth, T. Reddel and A. Jones (eds), *Community and Local Governance in Australia*, UNSW Press, Sydney. P.12
55. Goetz A. M., and Gaventa J. 2001. *Bringing Citizen Voice and Client Focus into Service Delivery*. IDS Working Paper No. 138. Sussex: Institute of Development Studies.

56. Goldfrank B. 2007a. Lessons from Latin America's Experience with Participatory Budgeting. In A. Shah (Ed.). Participatory Budgeting. Washington, D.C.: World Bank. P.91-126
57. Goldfrank B. 2007b. The Politics of Deepening Local Democracy: Decentralization, Party Institutionalization, and Participation. *Comparative Politics*, 39 (2). P.147– 168.
58. Harriss J., Stokke K., and Törnquist O. (Eds.) 2004. Politicising Democracy: The New Local Politics of Democratisation. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
59. Held D. 2002. Demokratijos modeliai, Vilnius: Eugrimas. P.311
60. Heller P. 2001. Moving the State: The Politics of Democratic Decentralization in Kerala, South Africa, and Porto Alegre. *Politics & Society*, 29 (1).P.131–163.
61. Hertting N., Kugelberg C. 2018. Local Participatory Governance and Representative Democracy. Institutional Dilemmas in European Cities. New York. P. 24
62. Hooghe., Marc., Quintellier., Ellen. 2012. „The Stability of Individualized Collective Action: Results of a Panel Study among Belgian Late Adolescents“ in Jan W. van Deth and William A. Maloney (eds.) *New Participatory Dimensions in Civil Society: Professionalization and Individualized Collective Action*. London and New York: Routledge
63. Informations Matters. 2011. Information management: GKIM professions. United Kingdom, The national Archives [interaktyvus]. [žiūrėta 2018 m. gruodžio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.nationalarchives.gov.uk/information-management/gkim/default.htm> >
64. International Institute of Labour Studies Workshop on: “Participatory Governance: A New Regulatory Framework?” 9-10 December 2005 IILS, Geneva.
65. Kauneckis D., and Andersson K. P. 2009. Making Decentralization Work: A CrossNational Examination of Local Governments and Natural Resource Governance in Latin America. *Studies in Comparative International Development*, 44 (1). P.23–46.
66. Krafchik W. 2004. Can Civil Society Add Value to BudgetDecision-Making? Washington, D.C.: International Budget Project.
67. Krishna A. 2006. Poverty and Democratic Participation Reconsidered: Evidence from the Local Level in India. *Comparative Politics*, 38 (4). P.439–458.
68. Lane J. E. 2001. Viešasis sektorius: Sąvokos, modeliai ir požiūriai. Vilnius: Margi raštai.
69. Lewis D. 2003. Theorizing the organization and management of non-governmental development organizations: Towards a composite approach. *Public management review*. London, Vol. 5, P. 325-344

70. Lorentzen H., Hustinx L. 2007. „Civic Involvement and Modernization“, Journal of Civil Society, Volume 3, Issue 2.
71. Lukes S. 1974. Power: a Radical View. London: Macmillan.
72. Malena C., Forster R., Singh J. 2004. Social Accountability: An Introduction to the Concept and Emerging Practice. Washington, D.C.: World Bank
73. Malena C. 2009. From Political Won't to Political Will: Building Support for Participatory Governance. P.6 -8
74. Manor J. 1999. The Political Economy of Democratic Decentralization. Directions in development. Washington, D.C.: World Bank.
75. McGee R., Bazaara N., Gaventa J., Nierras R., Rai M., Rocamora J., et al. 2003. Legal Frameworks for Citizen Participation: Synthesis Report. Learning Initiative on Citizen Participation and Local Governance (Logolink). Sao Paulo. P.3
76. Mohan G., and Stokke K. 2000. Participatory Development and Empowerment: the Dangers of Localism. Third World Quarterly, 21 (2). P.247–268.
77. Narayan-Parker D. 2000. Can Anyone Hear Us? Voices of the Poor. New York: World Bank and Oxford University Press.
78. Nelson N., and Wright S. 1995. Participation and Power. In N. Nelson & S. Wright (Eds.). Power and Participatory Development. Theory and Practice. London: Intermediate Technology Publications.
79. Nevyriausybines organizacijos Lietuvoje. Kas slepiasi po šia santrumpa? 2017. Kauno Technologijos Universitetas. Kaunas [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. balandžio 28 d.]. Prieiga per internetą: < <https://ktu.edu/news/nevyriausybinės-organizacijos-nvo-lietuvoje-kas-slepiasi-po-sia-santrumpa/>>
80. Nickson Andrew. 2011. “Where is Local Government Going in Latin America? A Comparative Perspective.” Working Paper 6. Visby, Sweden: Swedish International Centre for Local Democracy. P.12
81. O'Donnell., Sir Gus. 2008. Information matters: building government's capability in managing knowledge and information. Didžioji Britanija [interaktyvus] [žiūrėta 2018 m. gruodžio 20 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.nationalarchives.gov.uk/documents/information-management/information-matters-strategy.pdf> >
82. Ostrom E. 2005. Understanding Institutional Diversity. Princeton and Oxford: Princeton University Press
83. Pilietinės visuomenės institutas prie LR Vidaus reikalų ministerijos. 2016 [interaktyvus] [žiūrėta 2018 m. sausio 3 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.civitas.lt/wp->

content/uploads/2016/06/Rekomendacijos-d%C4%97l-visuomen%C4%97s-dalyvavimo_VRM_PVI_2016.04.pdf >

84. Prichett L., and Woolcock M. 2004. Solutions When the Solution is the Problem: Arraying the Disarray in Development. *World Development*, 32 (2). P.191–212.
85. Puškorius S. (2002). 3E koncepcijos plėtra. *Viešojo politika ir administravimas*. Vilnius: MRU. Leidybos centras, Nr. 3. P. 31-38.
86. Putnam R. 2000. *Bowling Alone: the Collapse and Revival of the American Community*, Simon and Schuster, New York. P.45
87. Raipa A. 2009. *Įvadas į viešąjį valdymą: mokomoji knyga*. Kauno technologijos universitetas. Viešojo administravimo katedra. Kaunas: Technologija. ISBN 9789955257110. P. 190.
88. Raymond L. 2002 *Localism in environmental policy, New insights from an old case*, *Policy Sciences*, 35. P.179–201.
89. Reddel T., Woolcock G. 2003. ‘A Critical Review of Citizen Engagement Strategies in Queensland’, in *NIG [National Institute for Governance], Facing the Future: Engaging stakeholders and citizens in developing public policy*, NIG, University of Canberra, Canberra. P.81-93
90. Reid B. 2005. *Poverty Alleviation and Participatory Development in the Philippines*. *Journal of Contemporary Asia*, 35 (1). P. 29–52.
91. Roberts N. 2004. *Public deliberation in an Age of Direct Citizen Participation*. *American Review of Public Administration*, 4 (34), P.315-353.
92. Rosanvallon P. 2008. *Counter – Democracy: Politics in the Age of Distrust*, Cambridge, UK: Cambridge University Press. P.121
93. Rosanvallon P. 2011. *Democratic Legitimacy: Impartiality, Reflexivity, Legitimacy*, Princeton, NJ: Princeton University Press
94. Russell-Einhorn M. 2007. *Legal and Institutional Frameworks Supporting Accountability in Budgeting and Service Delivery Performance*. In A. Shah (Ed.), *Performance Accountability and Combating Corruption*. Washington, D.C.: World Bank. P.183-232
95. Ruttan V. 1997. *Participation and Development*. In C. K. Clague (Ed.). *Institutions and Economic Development. Growth and Governance in Less-Developed and Post-Socialist Countries*. Baltimore: Johns Hopkins University Press. P.217-232
96. Salamon M. L., Anheier K. H. 2003. *The third sector in the Third world*. In Lewis D., *Theorizing the organization and management of non-governmental development organizations: Towards a composite approach*. *Public management review*. Londonas. P.328.

- [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. balandžio 13 d.]. Prieiga per internetą:<
<http://personal.lse.ac.uk/lewisd/images/Lewis-PubMgt03.pdf> >.
97. Sani M., Lynch B., Visser J., Gariboldi A. 2015 Mapping of practices in the EU Member States on Participatory governance of cultural heritage to support the OMC working group under the same name (Work Plan for Culture 2015–2018). EENC Short Analytical Report. P.10
98. Savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas. (2013). Metodika. Dalyvavimas viešajame valdyme, sprendimų priėmimas ir viešųjų paslaugų teikimas. Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras. P.6-7
99. Schönleitner G. 2004. Can Public Deliberation Democratise State Action?: Municipal Health Councils and Local Democracy in Brazil. In J. Harriss, K. Stokke, & O. Törnquist (Eds.). Politicising Democracy. The New Local Politics of Democratisation. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan. P.75-106
100. Sen A. 1999. Development as Freedom. New York: Norton.
101. Smith H. 2004. Costa Rica's Triangle of Solidarity: Can Government-Led Spaces for Negotiation Enhance the Involvement of Civil Society in Governance? Environment and Urbanization, 16 (1). P.63–77
102. Smith, William. 2009. Latin American Democratic Transformations. Miami: University of Miami.
103. Smyth P., Reddel T., Jones A. (eds), 2005. Community and Local Governance in Australia, UNSW Press, Sydney.
104. Songco D. 2001. Accountability to the poor: Experiences in civic engagement in public expenditure management – A synthesis paper. Paper prepared as part of the Action Learning Program on Participatory Processes for Poverty Reduction Strategies. Washington, D.C.: World Bank.
105. Schneider H. 1999. Journal of International Development. P.17-18
106. Stewart J. 2003. 'Participatory Governance, Power and Public Management', in NIG [National Institute for Governance], Facing the Future: Engaging stakeholders and citizens in developing public policy, NIG, University of Canberra, Canberra. P.151
107. Tamayao M. J. M. 2014. Law, Politics and Philosophy. Tuguegarao City, Cagayan. [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. vasario 8 d.]. Prieiga per internetą: <
<https://tamayaosbc.wordpress.com/2014/08/21/what-is-governance/> >
108. Tidikis R. 2003. Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vilnius. P.498-499. [interaktyvus] [žiūrėta 2019 m. gegužės 8 d.]. Prieiga per internetą: <
<https://www.scribd.com/doc/36462514/Tidikis-Socialiniu-Moksliniu-Tyrimu-Metodologija>>

109. Tijūnaitienė R. 2013. Demokratija ir piliečių dalyvavimas. Red. Šaparnienė D., Viešasis valdymas: Konceptijos ir dimencijos. Vilnius: Bmp leidykla. P.76
110. Urmonas A., Novikovas A., 2011. Europos vietos savivaldos chartijoje įtvirtintų principų įgyvendinimo vietos savivaldoje ir inkorporavimo nacionalinėje teisės sistemoje ypatumai, *Jurisprudencija*, Nr. 18(3). P.119–134
111. Vainienė R. (2008). *Ekonomikos terminų žodynas. Apie 1400 terminų*. Vilnius: Tyto Alba.
112. *Veiklos audito vadovas*. (2007). Europos audito rūmai: Curia Rationum.
113. Wampler B., Avritzer L. 2004. “Participatory Publics: Civil Society and New Institutions in Democratic Brazil.” *Comparative Politics* 36 (3). P.291-312
114. Wampler B. 2008a. Grafting Participatory Governance onto Representative Democracy and Existing State Institutions: Explaining Outcomes via Political Society and Civil Society Lenses. Paper presented at the APSA 2008 Annual Meeting, 28.08., Boston, MA.
115. Wampler B. 2008b. When Does Participatory Democracy Deepen the Quality of Democracy? Lessons from Brazil. *Comparative Politics*, 41 (1). P.61–82.
116. Wampler B. and McNulty S.L. 2011. Does Participatory Governance Matter? Exploring the Nature and Impact of Participatory Reforms. Washington: Woodrow Wilson International Centre for Scholars. P.3
117. Weeks E. C. 2000. The Practice of Deliberative Democracy: Results from Four LargeScale Trials. *Public Administration Review*, 60 (4). P.360–372.
118. Wiebe A. 2000. Who Participates? Determinants of Participation in a Community Development Project in Guatemala. *Canadian Journal of Development Studies*, 21 (Special Issue). P.579–604.
119. Wilcox D. 1994. *The Guide to Effective Participation*. Brighton: Delta Press. P. 5
120. World Bank. 2003. *Making Services Work for Poor People*. World Development Report 2004. Washington, D.C.: World Bank and Oxford University Press.
121. World Bank. 2004. *Better Governance for Development in the MiddleEast and North Africa: Enhancing Inclusiveness and Accountability*. Washington, D.C.: World Bank.

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija 1992 m. spalio 25 d. Nr. 33–1014
2. Lietuvos Respublikos vietos savivaldo įstatymas 1994 m. liepos 7 d. Nr. I-533
3. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymas 2006 m. liepos 11 d. Nr. X-752
4. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas 1999 m. birželio 17 d. Nr. VIII-1234

5. Europos vietos savivaldos chartija. Preambulė
6. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. 2012 m. Preambulė
7. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. Generalinės Asamblėjos priimta ir paskelbta 1948 m. gruodžio 10 d. Rezoliucija 217 A (III)
8. Religinų bendruomenių ir bendrijų įstatymas. 1995 m. spalio 4 d. Nr. I-1057
9. Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas. 1996 m. liepos 3 d. Nr. I-1428
10. Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos fondų įstatymas. 1996 m. kovo 14 d. Nr. I-1232
11. Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas. 2004 m. sausio 22 d. Nr. IX-1969
12. Lietuvos Respublikos savanoriškos veiklos įstatymas. 2011m. birželio 22 d. Nr. XI-1500
13. Lietuvos Respublikos bendruomeninių organizacijų plėtros įstatymas. 2018 m. gruodžio 13 d. Nr. XIII-1774

PRIEDAI

1 PRIEDAS

KLAUSIMYNAS

DALYVAUJAMOSIOS VALDYSENOS ĮGYVENDINIMAS TELŠIŲ RAJONO IR KLAIPĖDOS MIESTO SAVIVALDYBĖSE

Laba diena,

Esu Judita Stasiulytė, Klaipėdos universiteto, regionų valdysenos magistrantė. Atlieku tyrimą, kurio tikslas yra nustatyti dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo veiksmingumą Telšių rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybėse. (Dalyvaujamoji valdysena reiškia piliečių, NVO ir kitų suinteresuotų grupių įsitraukimą į politinius procesus tiek valstybės, tiek savivaldybės lygmenyje). Siekiant atskleisti šio tyrimo tikslą bus pasitelkiamas anketinės apklausos arba interviu metodas su NVO lyderiais, kurie dalyvauja savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybose ir su lyderiais tų NVO, kurios nedalyvauja taryboje. Tyrimo duomenys bus naudojami patvirtinti arba paneigti mokslinio darbo hipotezei.

1. Valstybės ir Europos dokumentai reglamentuoja piliečių ir suinteresuotų šalių dalyvavimo viešuosiuose politiniuose procesuose teises ir pareigas. Kaip dažnai šios teisės ir pareigos, Jūsų nuomone, yra įgyvendinamos Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybėje (pasirinkite dažnumo rodiklį)?

TEISĖS IR PAREIGOS	NVO TEISIŲ IR PAREIGŲ VYKDYMO SAVIVALDOJE DAŽNUMO RODIKLIAI			
	Labai dažnai (2 ir daugiau kartų per mėnesį)	Dažnai (1 kartą per mėnesį)	Kartais (1-2 kartus per ketvirtį)	Niekada
1. Kaip dažnai Jūsų organizacija derasi su savivalda dėl Jums rūpimų klausimų?				
2. Kaip dažnai Jūsų organizacija naudojasi teise apskųsti savivaldybės tarybos neveikimą arba administracinius sprendimus?				

3. Kaip dažnai Jūsų organizacija naudojasi teise į įstatymais pagrįstą ir objektyvų prašymų teikimą savivaldybės administracijai?				
4. Kaip dažnai Jūsų organizacija siekia gauti viešą informaciją apie savivaldybės institucijų ar pačios savivaldybės vykdomą veiklą?				
5. Kaip dažnai Jūsų organizacija dalyvauja vietinėse iniciatyvose, kurias organizuoja savivaldybė, kurios skatina partnerysčių plėtrą (nebūtinai tarp savivaldybės ir NVO, bet ir tarp NVO ir piliečio)?				
6. Kaip dažnai Jūsų organizacija dalyvauja įvairiuose politiniuose procesuose, pvz.: viešųjų paslaugų tobulinimo procesuose, biudžeto formavimo posėdžiuose, aplinkos apsaugos/infrastruktūros projektų posėdžiuose ir t.t.?				

2. Prie kokių savivaldybės projektų ar sričių prisideda Jūsų organizacija?
3. Kaip/kokiomis priemonėmis prisidedate?
4. Kokiais būdais Jūsų organizacija siekia(ė) įsitraukti į vietos politinius procesus Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybėje?
5. Ar egzistuoja abipusė sąveika tarp Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybės ir Jūsų organizacijos? Ar vyksta bendradarbiavimas, komunikacija?
6. Kokiais kanalais komunikuojate?
7. Ar pavyksta rasti kompromisą? Jei ne, tai kas trukdo?
8. Kaip manote, kokie buvo pagrindiniai veiksniai lemiantys Jūsų NVO įsitraukimą į vietos savivaldos politinius procesus? Kodėl nusprendėte įsitraukti?
9. Ar galima teigti, kad šie išvardyti veiksniai reguliuoja Jūsų NVO aktyvumą/pasyvumą?
10. Ar įsitraukimo (procedūros) mechanizmas nėra pernelyg sudėtingas Nevyriausybinėms organizacijoms? Ar yra biurokratinių sunkumų įsitraukiant?

11. Ar savivaldybė sudaro tinkamas sąlygas įsitraukti į politinius procesus ir prisidėti prie sprendimų priėmimo? Jeigu galite paminėkite konkrečius atvejus/atvejį.
12. Ar Jūsų NVO, bandydama padaryti įtaką priimamiems ir įgyvendinamiems sprendimams, derina savo interesus ir veiksmus tarpusavyje?
13. Ar Jūsų NVO yra pilnai pasiruošusi prisidėti prie savivaldos viešosios politikos įgyvendinimo? Galbūt Jūsų NVO trūksta iniciatyvos ir ji nesugeba/nėra pasiruošusi prisidėti prie viešųjų problemų sprendimo?
14. Ar NVO įsitraukimui į vietos savivaldos politinius procesus turi įtakos socialiniai/ekonominiai veiksniai? Pvz.: ekonominė padėtis, socialinis statusas, NVO narių sudėtis ir t.t.? O gal yra kitų veiksnių darančių įtaką NVO įsitraukimui?
15. Kaip manote, ar Jūsų savivaldybėje vyksta intensyvus suinteresuotų grupių ir piliečių įsitraukimas į savivaldos politinius procesus? Jei taip, atsakymą pagrįskite, jei ne, tai kodėl?
16. Dėl kokių priežasčių vyksta/nevyksta įsitraukimas? Ko piliečiai bijo? Galbūt nežino, kaip įsitraukti ar kaip prisidėti prie savivaldos procesų?
17. Kokiomis priemonėmis pasireiškia Jūsų NVO dalyvavimas savivaldos politiniuose procesuose? (Galbūt dažnas kreipimasis į savivaldybę dėl įvairių problemų, galbūt aktyvus dalyvavimas viešuosiuose susitikimuose su valdančiaisiais ir pan.)
18. Kaip manote, ar Jūsų NVO ir kitų suinteresuotų grupių įsitraukimas yra veiksmingas? Ar po įsitraukimo į savivaldos politiką kažkas pasikeitė?
19. Ar galėtumėte įvardinti faktus, įvykius kurie pabrėžia NVO, piliečių ar kitų suinteresuotų grupių įsitraukimo į viešuosius politinius reikalus veiksmingumą? Kokia nauda iš to įsitraukimo?
20. Su kokiomis problemomis susiduria Jūsų NVO dalyvaudama vietos savivaldos politiniuose procesuose?
21. Atskleiskite stipriausias NVO įsitraukimo į savivaldos politinius procesus puses. Gal žinote konkrečių atvejų, kurie išryškino dalyvavimo viešojoje politikoje privalumus? Pvz.: atlikti kelio remonto darbai kažkuriame rajone, gauti piniginė parama kažkokiam seniūnijos projektui iš savivaldybės ar panašiai.
22. Kaip manote, kokios yra Jūsų galimybės Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybėje? Ar jos turi įtakos gyventojų gyvenimo kokybės gerinimui šioje savivaldybėje? Galbūt Jūs ateityje planuojat plėsti savo veiklą ir apimti daugiau sričių?
23. Kokias pagrindines įsitraukimo grėsmes įžvelgiate? Galbūt savivaldybės nenorą komunikuoti ar panašiai?

24. Gal žinote, kaip kitos NVO skatinamos įsitraukti į savivaldos politinius procesus? Ar netrūksta motyvacijos?
25. Kurioje stadijoje išvelgiate daugiausiai problemų? Įsitraukimo proceso metu ar jau įsitraukus į savivaldos viešąją politiką?
26. Ar yra dalijamasi gerąja patirtimi tarp savivaldybių?
27. Kaip turėtų būti skatinami piliečiai ir pilietinės iniciatyvos įsitraukti į savivaldos politinius procesus ir siekti veiksmingo visuomenės įsitraukimo? Kas turėtų juos skatinti? Ar savivaldybė turėtų skatinti žmones įsitraukti?
28. Pateikite rekomendacijas, kaip veiksmingai įgyvendinti visuomenės įsitraukimą/įtraukimą į savivaldos viešuosius politinius procesus? Kaip reikėtų veiksmingai įsitraukti?

Ačiū už atsakymus!

2 PRIEDAS

INTERVIU

NIJOLĖ IR VACLOVAS VAIČEKASKAI

„VOKIEČIŲ KALBOS IR KULTŪROS DRAUGŲ KLUBAS“

1. Valstybės ir Europos dokumentai reglamentuoja piliečių ir suinteresuotų šalių dalyvavimo viešuosiuose politiniuose procesuose teises ir pareigas. Kaip dažnai šios teisės ir pareigos, Jūsų nuomone, yra įgyvendinamos Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybėje (pasirinkite dažnumo rodiklį)?

TEISĖS IR PAREIGOS	NVO TEISIŲ IR PAREIGŲ VYKDYMO SAVIVALDOJE DAŽNUMO RODIKLIAI			
	Labai dažnai (2 ir daugiau kartų per mėnesį)	Dažnai (1 kartą per mėnesį)	Kartais (1-2 kartus per ketvirtį)	Niekada
7. Kaip dažnai Jūsų organizacija derasi su savivalda dėl jums rūpimų klausimų?			+	
8. Kaip dažnai Jūsų organizacija naudojasi teise apskūsti savivaldybės tarybos neveikimą arba administracinius sprendimus?				+
9. Kaip dažnai Jūsų organizacija naudojasi teise į įstatymais pagrįstą ir objektyvų prašymų teikimą savivaldybės administracijai?				+
10. Kaip dažnai Jūsų organizacija siekia gauti viešą informaciją apie savivaldybės institucijų ar			+	

pačios savivaldybės vykdomą veiklą?				
11. Kaip dažnai Jūsų organizacija dalyvauja vietinėse iniciatyvose, kurias organizuoja savivaldybė, kurios skatina partnerysčių plėtrą (nebūtinai tarp savivaldybės ir NVO, bet ir tarp NVO ir piliečio)?		+		
12. Kaip dažnai Jūsų organizacija dalyvauja įvairiuose politiniuose procesuose, pvz.: viešųjų paslaugų tobulinimo procesuose, biudžeto formavimo posėdžiuose, aplinkos apsaugos/infrastruktūros projektų posėdžiuose ir t.t.?			+	

Legenda
<p>N.V.- Nijolė Vaičekauskė; V.V.-Vaclovas Vaičekauskas * Raudona spalva pažymėtas tekstas – papildomi klausimai</p>

- Kaip dažnai Jūsų organizacija derasi su savivalda dėl jums rūpimų klausimų? *Kartais*
- Kaip dažnai Jūsų organizacija naudojasi teise apskūsti savivaldybės tarybos neveikimą arba administracinius sprendimus? *Niekada nesinaudojam, ir neplanuojam.*
- Kaip dažnai Jūsų organizacija naudojasi teise į įstatymais pagrįstą ir objektyvų prašymų, skundų teikimą savivaldybės administracijai? *Nesinaudojam niekada*
- Kaip dažnai Jūsų organizacija siekia gauti viešą informaciją apie savivaldybės institucijų ar pačios savivaldybės vykdomą veiklą? *Kartais*
- Kaip dažnai Jūsų organizacija dalyvauja vietinėse iniciatyvose, kurias organizuoja savivaldybė, kurios skatina partnerysčių plėtrą (nebūtinai tarp savivaldybės ir NVO, bet ir tarp NVO ir piliečio)? *Dažnai*
- Kaip dažnai Jūsų organizacija dalyvauja įvairiuose politiniuose procesuose, pvz.: viešųjų paslaugų tobulinimo procesuose, biudžeto formavimo posėdžiuose, aplinkos apsaugos/infrastruktūros projektų posėdžiuose ir t.t.? (N.V)*Niekada nedalyvaujam.* (V.V)*Na su viešųjų paslaugų kažkaip galim sakyti, kad kartais, nes vistiek su viešųjų paslaugų sakysim paslaugą kažkokią mes čia, kažką kuriam, kažką darom. Būna kartais, savivaldybė paremia mūsų vežimą į Vokietiją. Sakykim, kad kartais susiduriam.*

2. Prie kokių savivaldybės projektų ar sričių prisideda Jūsų organizacija? (N.V) *Prie bendradarbiavimo su tarptautiniais partneriais iš Vokietijos. Prie tarptautinio bendradarbiavimo. V.V- prie austrų, vokiečių, prie tarptautinio bendradarbiavimo, būten.*
3. Kaip/kokiomis priemonėmis prisidedate? N.V – mes patys inicijuojame susitikimus su partneriais. V.V – palaikom ryšį su partneriais. N.V- kalbos prasme mes išverčiame laiškus, taip pat priėmimo programas, deriname programą, padedame sudaryti kultūrinę programą, svečių priėmimo prasme, ir užimam taip pat, jų laisvalaikio metu. Mes taip pat turime ir gidavimo paslaugas, mes svečiams nemokamai teikiame gidavimo paslaugą, pristatom miestą, Žemaitiją. V.V – kartais apgyvendinam šeimose. N.V- organizuojam, pristatom Lietuvą praktiškai, tiek, kiek galim. Vilnių ir Klaipėdą ir Neringą ir panašiai. Daugiausiai, tai šitoj srityje ir planuojame.
4. Kokiais būdais Jūsų organizacija siekia(ė) įsitraukti į vietos politinius procesus Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybėje? **Kaip Jūs siekiate įsitraukti?** N.V- dažniausiai tai būna per neformalius pokalbius. V.V- bet kartais, kai būna prieš rinkimus ir diskusijose sudalyvaujame. N.V- mes sudarom sąlygas, jeigu politikai nori ateiti ir susitikti su mūsų NVO nariais, tai gali padaryti, jeigu jie patys to nori. V.V – KARTAIS. N.V- mes to neinicijuojam, bet pavyksta. O šiaip mes tiesiog galbūt esam labiau atsakingi už savų žmonių sąmoningumą, politinį sąmoningumą, mes neformaliuose pokalbiuose(V.V apšnekam politinę situaciją ir t.t) bandome papasakoti, kas vyksta Vokietijoje ir kitos valstybėse, tiesiog bandom politinį sąmoningumą formuoti mūsų pačių bendrystėje. V.V – visad paraginam, kad dalyvautų. N.V – mes skatinam aktyvumą, bet per kritinį mąstymą norim, kad visi sąmoningai, tiesiog gebėtų kritiškai mąstyti, vertinti. V.V – patys nedalyvaujam politinėj veikloj, bet patariam, kad žmonės, ypač jauni, dalyvautų. N.V Neformaliuose pokalbiuose su politikais mes taip pat pasakome, ką kitą kartą išgirstame iš svečių, atvykusių pas mus, kokią pastabą, kritiką, kas dėl mūsų savivaldybės, dėl politikos pačios, dėl vykdymo, tiesiog na, V.V – tokius pamąstymus, gink Dieve, nekritikuos. N.V- perduodame pasamąstymus, kuriuos mes girdime, tiesiog dėka to, kad mes kalbamės neformaliu būdu su svečiais, taip pat.
5. Ar egzistuoja abipusė sąveika tarp Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybės ir Jūsų organizacijos? Ar vyksta bendradarbiavimas, komunikacija? V.V – kartais. N.V- būtent to sąlyčio taškai yra, būtent svečių priėmimas, kai tiesiog mūsų bendri interesai sutampa ir kai ... Jeigu iš tiesų mes švenčiam vokiečių kalbos dieną, kaip ir visoj Lietuvoj švenčia tą dieną, tai jeigu turim partnerių iš Vokietijos, tai politikai irgi dalyvauja mūsų renginiuose, nes jie sveikina, duoda toną. **Mes bendradarbiaujam. Tai galima teigti, kad abipusė sąveika vyksta tada, kai siejasi visas pokalbis su Jūsų organizacija ir jos veikla.** V.V – su mūsų organizacijos veikla, teisingai.

6. Kokiais kanalais komunikuojate? **Ar raštu, ar žodžiu?** N.V-Raštu, per atstovus iš savivaldybės. Yra ir pokalbiai telefonu, taip pat. Ir gyvi pokalbiai taip pat yra. V.V –taip kadangi, mano veikla yra susijusi su mūsų politikais, regioninės plėtros tarybos reikalais. Per veiklą ir kartu neformaliai dėl organizacijos pakomunikuojam. N.V –arba tiksliau sakant, kaip organizacija gali padėti savivaldai, gali pačiai administracijai tam tikrais klausimais,
7. Ar pavyksta rasti kompromisą? N.V apie tuos klausimus, kai kalbam, tada taip.(turi omenyje apie jų organizacijos veiklos)
8. Kaip manote, kokie buvo pagrindiniai veiksniai lemiantys Jūsų NVO įsitraukimą į vietos savivaldos politinius procesus? **Kodėl nustprendėte įsitraukti?** N.V-ištikruju, tai mūsų pačių organizacijos sąmoningumas, narių sąmoningumas ir drįsčiau sakyti intelektas ir žmogiškieji ištekliai mums leidžia įsitraukti į pokalbius su politikais, kurie atsakingi už Telšių rajono politiką. Tiesiog mūsų žmogiškųjų, žmogiškieji ištekliai, esame praktiškai visi su aukštaisiais išsilavinimais. V.V-ir turim savo požiūrį į tam tikrus dalykus, kas vyksta mūsų savivaldybėje. N.V –taip pat turim tarptautinę patirtį. V.V –pažiūrime ir iš tos pusės, ką kiti tuo atveju darytų. N.V –arba, kaip tam tikri klausimai yra sprendžiami Vokietijoje pavyzdžiui, galim palyginti, mes kalbamės apie tai perduodam patirtį.
9. Ar galima teigti, kad šie išvardyti veiksniai reguliuoja Jūsų NVO aktyvumą/pasyvumą? N.V-Mūsų pačių? **Taip** .N.V – mūsų organizacijos, gal ir taip nes kažkiek jo, nes mes įsipareigojame ir tas veiksmas toks yra. V.V – turi sąsają. N.V- nes yra susitikimai, jie yra vistiek, kaip ir reguliarūs. V.V –juos mes forminam, kaip oficialius. Gaunam iš ten administracijos kvietimą, mes parašom čia kvietimą iš mūsų, sakysim inicijuojam tą kvietimą mūsų administracijos atsiradimą. Formalizuojam tuos dalykus. Tai galima teikti, kad reguliuoja šie veiksniai? Taip? N.V- Nu šiaip per tuos sąlyčio taškus, ane? V.V –nėra jie ten super dažni, bet... N.V –ir nėra labai platūs, ištikruju, mes kitų dalykų nesprendžiam. V.V –tų ūkinių kažkokių dalykų mes.... ne.
10. Ar įsitraukimo (procedūros) mechanizmas nėra pernelyg sudėtingas Nevyriausybinėms organizacijoms? **Tai čia būtų klausimas..ar yra kažkokių biurokratinių sunkumų įsitraukti į savivaldos procesus?** N.V –dabar aš manyčiau, kad to mechanizmo įsitraukimo, gal išvis kaip ir nėra, nes jeigu būtų tokia tvarka, kad kartą mėnesyje, meras priima NVO arba kartą pusmetyje, arba išvis kažkas tai tokio, tai aš vadinčiau, kaip mechanizmu, o šiaip jokiam įstatyme nėra tai apibrėžta, nei NVO neturi tokio įstatymo, kuriame būtų nustatyta, tai čia tikrai savivaldos reikalai yra, jeigu, galbūt mes patys esam kalti, mes gal nesam iniciavę tokių. Čia pamąstyt verta būtų. Tiesiog pamąstyti verta, galbūt pilietinė, gal trūksta iniciatyvos. Galbūt sutiktų žmonės ir panašiai, jeigu būtų tam tikra dienotvarkė ištikruju, čia galim pamąstyti, galima paaktyvinti tą vietą.

11. Ar savivaldybė sudaro tinkamas sąlygas įsitraukti į politinius procesus ir prisidėti prie sprendimų priėmimo? Jeigu galite paminėkite konkrečius atvejus/atvejį. *N.V –pati savivaldybė nesudaro sąlygu, nes yra žmogus, kuris atsakingas už NVO, turi savivaldybėj daugiau pareigybių ir galbūt fiziškai netgi nespėja. Tas žmogus yra suinteresuotas labiau, nes atsakingas už jaunimo organizacijas, jų veiklas, ir tiesiog galbūt yra tam žmogui per daug, galbūt ir šiaip tada mes, na kaip, nesam raginami, nesame kažaip žadinami. Kiekviena NVO turbūt veikia tiek, kiek jai pačiai reikia tuo metu, kiek naudinga, kiek jėgos leidžia, bet iniciatyvos iš tarybos, iš savivaldybės pozicijos nebūna.*

12. Ar NVO, bandydamos padaryti įtaką priimamiems ir įgyvendinamiems sprendimams, derina savo interesus ir veiksmus tarpusavyje? Ar kažkaip komunikuojat su kitom NVO? *N.V – mes bendradarbiaujam, jeigu ten su žemaičių kultūros draugija, galim bendradarbiauti ir būna taip ir su jaunimu, esame dare Europos kalbų dieną kartu, irgi įsijungę. Taip pat bandom ir su Maltiečiais sąlyčio taškus ieškoti. Ir su neįgaliaisiais taip pat, dalyvaujam jų šventimuose. Pvz.: samariečių buvo organizacijos šventė, jie kviečia, mes irgi dalyvaujam. Matom viens kitą, bet taip, kad labai derintumėm ... **Interesų derinimas kažkoks vistiek tai yra?** *N.V- jo, kažkoks tai yra. Ir moterų klubas yra tam tikrom progom. ...Mamyčių klubas esam šventę Europos kalbų dieną. Esam kvietę jas su vaikais ateiti. Aš sakyčiau, kad mes labiau patys ieškom sąlyčio taškų negu, kad mus kas nors kviestų ir su mumis ieškotų. Drįsčiau taip sakyti. V.V- su biblioteka. N.V- bet jinai ne vyriausybinė. Čia jau jie biudžetinė įstaiga.**

13. Ar Jūsų NVO yra pilnai pasiruošusi prisidėti prie savivaldos viešosios politikos įgyvendinimo? Galbūt Jūsų NVO trūksta iniciatyvos ir ji nesugeba/nėra pasiruošusi prisidėti prie viešųjų problemų sprendimo? **O gal kaip tik, nesulaukiate palaikymo iš savivaldybės?** *N.V Gal būt trūksta iniciatyvos, gal būt, bet tiesiog, galbūt, galima tai įvardinti, kaip mūsų pačių iniciatyvos trūkumas. Mes nežinome. V.V –nėra tai mūsų pagrindinis uždavinys, bet iš dalies tos iniciatyvos nerodom, gal kokiais nors klausimais, mes kažką kažkada galėsime ir parodyt tą iniciatyvą. Klausimai, kuriuos mes jaučiamės truputėlį turintys kompetencijos. N.V- arba tiesiog pradėti bent jau pradėt diskutuoti, bent jau mokytis diskualių meno, nes to irgi reikia.*

14. Ar NVO įsitraukimui į vietos savivaldos politinius procesus turi įtakos socialiniai/ekonominiai veiksniai? Pvz.: ekonominė padėtis, socialinis statusas, NVO narių sudėtis ir t.t.? O gal yra kitų veiksnių darančių įtaką NVO įsitraukimui? *N.V- taip, turi. PVZ.: ekonominė padėtis ar socialinis statusas? N.V- taip. Ištikrujų jeigu NVO yra aukštesnes pareigas užimančių žmonių, tai tuokart savivaldybė kažkaip kitaip reaguoja . Arba na tiesiog, nu kažkaip taip jaučiasi, vistiek, kad gali ekonomiškai stipresnį statusą turintys žmonės, lyg ir turi daugiau teisių, kreiptis arba būti išgirstam.*

15. Kaip manote, ar Jūsų savivaldybėje vyksta intensyvus suinteresuotų grupių ir piliečių įsitraukimas į savivaldos politinius procesus? Jei taip, atsakymą pagrįskite, jei ne, tai kodėl? *N.V.- na, kas dabar yra tos suinteresuotos grupės, ane? Ir bendruomenės į tai įeina ir asociacijos, pavieniai piliečiai.. N.V-tada sakyčiau, kad ne. V.V –ne.yra tas kaikiurių grupių, kai kurių organizacijų. Bet intensyviu nepavadinsit? N.V-ne, nepavadintume, tikrai ne. Nėra tikrai intensyvu, bet as manyčiau, tikrai, kad ir nesudaromos sąlygos arba galbūt net bijoma šito.Gal ten tarpusavy užtenka rietenų, galbūt politiku tarpusavyje, galbūt nemato, kad visuomenė... V.V –dar daugiau sukomplikuos klausimus. N.V –jo, o galbūt jie ieško to varianto, kad galbūt padėtų daugiau palaikyti tą kompromisinį variantą. Kaip ir užnugarį pasiūlyti, palaikymą pasiūlyti, jeigu panašiai, bet diskusijų šituo klausimu tiesiog nebūna*

16. **Kaip tik kitas klausimas buvo ...** Dėl kokių priežasčių vyksta/nevyksta įsitraukimas? *N.V tai as jau kogero ir pasamprotavau.*

17. Kokiomis priemonėmis pasireiškia Jūsų NVO dalyvavimas savivaldos politiniuose procesuose? (Galbūt dažnas kreipimasis į savivaldybę dėl įvairių problemų, galbūt aktyvus dalyvavimas viešuosiuose susitikimuose su valdančiaisiais ir pan.) *V.V viešuose kai kuriuose, kai dalyvaujam tam tikruose renginiuose mes susiduriam, bet kad taip jau tikslingai tą veiklą vykdytumem taip nėra.Bet būdami, dalyvaudami mes kažkokią poziciją užimam, kaip sakant. Tai labiau gal Jūs prisidedat prie visuomenės požiūrio ir keitimo į pačią NVO,kad įsitraukti yra labai gerai,kad.... N.V taip, taip. V.V šitą tai tikrai mes. N.V-čia kaip mūsų misija ištikrųjų tokia yra, kad gyventi per organizacijas yra normaliai. Visuomenė turi struktūruotis, turi tikrai, tada galima, tas visuomenės būvimas organizacijos struktūrose, turėtų vesti į vis sąmoningesnę ir kritiškai mąstančią visuomenę, apskritai. Ir mes tikrai tai apie kalbam ir norim, kad daugiau žmonių taip darytų.*

18. Kaip manote, ar Jūsų NVO ir kitų suinteresuotų grupių įsitraukimas yra veiksmingas? Ar po įsitraukimo į savivaldos politiką kažkas pasikeitė? **Atsirado gal daugiau narių Jūsų organizacijoje?** *N.V. –narių atsirado, biškiuką buvo paaugimas, bet tai tam tikras, bet savotiškai parodė, kad netiktai per politiką galima burtis, kad yra per interesus ir per tokius bendruosius savo pomėgius, per intelektą galima burtis. Yra įprotis,kad buriasi standartiškai, būna politikų būrimasis. Mes per šitą rodome visuomenei, kad yra kitoks būdas. V.V ir politikas pas mus gali nepolitinej veikloj dalyvauti. N.V- ta neformali aplinka ištikrųjų yra labai tokia vieša ir mes norim, kad jinai būtų patraukli ir sakom žmonėms, tai yra puiku.Tai galime įvardinti Jūsų įsitraukimą veiksmingu, nes skleidžiat ir visuomenei žinią? N.V – mums taip atrodo, bet lyg ir mes to siekiame atsargiai, ne tiek intensyviai. V.V kažkoki poveikį vistiek turim. Savo nuomonės neperšate, bet ...Iš neformalių pokalbių mes suprantame, kad mes esame matomi, bet kitą kartą netgi atrodo, kad pas mus ateiti jau yra, jeigu nesi tam būry, per*

vėlu, arba jūs ten labai aukštai gyvenate, arba dar kažkaip, reiškia mes esam stebimi, reiškia mus mato, mus vertina, ir mumis domisi. V.V bet gink Dieve taip nėra, mes visus kurie nori priimam ir jokių standartų aukštų nekeliam. N.V – jo, bet tam tikrom sąlygom turi pripažinti, kad gyventi tolerantiškoj bendruonenei reikia neprimesti kitiems, toleruoti ir elgtis padoriai, tai irgi faktas, kad reikia. V.V tuo mūsų organizacija mes, norim, kad taip būtų. N.V – nes tai nėra kažkoks su alkoholiu suiję dalykai, arba ten dar kažkas, pas mus toks yra viešas gražus kultūringas bendravimas ir tą reik toleruoti.

19. Ar galėtumėte įvardinti faktus, įvykius kurie pabrėžia NVO, piliečių ar kitų suinteresuotų grupių įsitraukimo į viešuosius politinius reikalus veiksmingumą? Kokia nauda iš to įsitraukimo? **Organizacijų ar piliečių?** N.V –mes darėm tyrimą, nes mūsų tam tikrose veiklose taip pat yra ir ekskursijos, bet jos yra edukacinės. Mes per ekskursijas užsisakome vokiškai gidą, kad kalbėtume ir sau tuos iššūkius įveiktume. Tos kartais išvykos atrodė, kad jos nekažkur veda. Dariau tyrimą, tarp savo reiškia, dalyvių, organizacijos narių ir ištikrųjų daugelis buvo už tai, kad jie atėjo į organizaciją, vien dėl to, kad bus galima keliauti. Reiškia buvo kaip tokia pertraukimo vieta, kad mes gyvensim įdomiai, keliausim ir pažinsime. Tai ištikrųjų, tai, kad žmonės, turėjo tam tikrų vilčių ateidami, ne tik tai, kad bendraut tarpusavyje, bet ir kažkokio tai realizuoti savo, galbūt ten, tos Vokietijos pažinti norėjo daugiau arba vokiškai šnekančių valstybių. Dėl to ir buvo suinteresuoti ateiti. V.V mes ir savo kraštą taip pat, čia yra mūsų kultūrinis bendradarbiavimas, ne tik, kad su vokiečiais bendrauti, bet kad mes ta vokiečių patirtį prisitaikytumem sau. Tai mūsų pagrindinis tikslas yra. Nėra tikslas, kad mes būtinai bendraujam su austrais, vokiečiais. bet ir kraštą savo istoriją, pažinti, kaip mes atrodome Europos kontekste, kokį mes patyrimą sau galim panaudoti. Visuomenės paprusinimas, pilietiškumo ugdymas. N.V. –tyrime klausimas buvo apie tai, kiek savirealizacijos yra, kiek žmonės gali išreikšti save, tai irgi buvo pritarimas, kad pas mus NVO galima saviraiška. Žmonės gali savo interesus išreikšti ir sakiau, kas kūryba užsiima, gali kitą pamokyti, kas sportą kultyvuoja, gali išvykęs į kitus kraštus, poto gryžęs dalytis įspūdžiais. Žmonės ateina turėdami tam tikrą iššūkį, kad jie čia turės kažką veikti.

20. Su kokiomis problemomis susiduria Jūsų NVO dalyvaudama vietos savivaldos politiniuose procesuose? **Ar susiduriate su kokiais nesklandumais ar problemomis?** N.V – nesklandumų, kaip tokių, kaip ir nebūna, nes mes bandom paprastai visada patys išspręsti arba ieškom kompromiso su jeigu neina viena klausimu, kažkaip negaunam atsakymo, tai ieškom komprimiso. V.V bet, kad visiškai pagalbos negautumėm šituos klausimus ar dar kažkas, kaip ten tos daugiausiai per tą bendradarbiavimą, taip nėra. Ar mažesnę paramą gaunam? N.V –paramą ta prasme, kad kokia parama? V.V jie patys sudalyvauja, pabūna. N.V – jo, parama žmogiškaisiais ištekliais, politikas dalyvauja todėl, kad pakylėtų tą visą

susitikimą, arba ten jeigu atvažiuo savanorystės tema pakalbėt, tai irgi dalyvauja ir girdi, ir žinoma seka. V.V ir transportą kartais paskiria. N.V paskiria transportą, dėl to, kad pavežti. Žodžiu kažkaip ieškom kompromiso. Nesam nei patys labai į tiesmukiškumą linkę, mums taip pat atsako tuo pačiu, turbūt.

21. Atskleiskite stipriausias NVO įsitraukimo į savivaldos politinius procesus puses. Gal žinote konkrečių atvejų, kurie išryškino dalyvavimo viešojoje politikoje privalumus? Pvz.: atlikti kelio remonto darbai kažkuriame rajone, gauti piniginė parama kažkokiam seniūnijos projektui iš savivaldybės ar panašiai. Gal Jūsų dalyvavimas atnešė kažkokią naudą? V.V nu kaip, mes savo organizaciją tam tikram lygį palaikom, tai politikams mumis išvart yra nepatogu, kaip sakant. N.V bet mes prisidedam dar kartelį prie to, kad auginam ir paremiam politikus, nes... V.V yra keletas, kurie užsiima politika ir rinkimuos dalyvauja ir viskas, ir mes, kai jie ką nors padaro, mes taip jau kritiškai pasižiūrim, kad nebūtų populistinių dalykų. N.V jie išklauso mūsų nuomonės, ištikrųjų tie patys žmonės pas mus jie, kaip ir būsimieji tarybos nariai, dalyvaujantys, jie įsiklauso, kas kaip mums paprastaiems žmonėms yra aktualu ir kaip mes matome, ir panašiai. Bet pačią tą politiką formuoti mes gal tiesiogiai tikrai niekada neformavom. V.V į patį formavimo procesą nedalyvaujam. N.V bet išveždami politikus inicijuodami jų išvažiavimą į Europą, į vokiškai kalbančias valstybes, per bendravimą su tais atvažiavusiais mes ne tik tai, kad tiesiogiai dalyvaujame vertėjuodami, bet mes dar ir aplinkiniais keliais dar papasakojam, tam tikrais pavyzdžiais pasiremiam, kaip ten užduodam jiems klausimus, na tiesiog tame reikale, aš galvoju, kad mes tiesiog auginam patį lyderį, kuris yra politikoje atėjęs į tą. Tiesiog neformaliai tai vyksta.

22. Kaip manote, kokios yra Jūsų galimybės Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybėje? Ar jos turi įtakos gyventojų gyvenimo kokybės gerinimui šioje savivaldybėje? Galbūt planuojate plėsti savo veiklą ateityje? N.V yra minčių plėstis. Ir prisidėti prie daugiau sričių? N.V bet daugiau galbūt, kad galėtų žmonės save realizuoti, pačioj bendruomenėj, pačioj organizacijoj ir todėl, kad jeigu galbūt, mokymų daugiau patiems žmonėms organizuot reikėtų, ir galbūt tada, jeigu būtų aktyvesni mokymai, galbūt ateitų ir daugiau žmonių. Dalyvauti projektuose planuojam, rašyti projektus patys, kad gautumem finansavimą, ir tada jau galėtumėm ir savo žmonėms daugiau pasiūlyti. Tuo būdu matom, kad galėtų įsitraukti, jeigu tie mokymai galėtų būti aktualūs ir savivaldoj, aktyviai dirbaujantiems žmonėms, tai jie taip pat gali įsitraukti, tada jau čia būtų du viename, kaip sakyt. Ir į bendruomeniškumą vedantį žmogų ir auginantį jo patį intelektą ir patį. V.V –konkretus prieš mėnesį buvo, 5 žmonės sudalyvavo, puikiai atstovavo mūsų rajoną, tai dabar vokiečiai spalio mėn švęs savo šventę ir jau važiuos visas choras mūsų, ten vokiečiai priims. N.V – jo 5 žmonės. V.V buvo 5

dabar išvažiuos 20. N.V. –tas skaičius auga,ištikrujų, jie tiesiog bendraus, tiek per mumis, tiek su mumis. Tai tas toks augimas kažkoks yra.

23. Kokias pagrindines įsitraukimo grėsmes įžvelgiate? **Galbūt savivaldybės nenorą komunikuoti su Jumis?** N.V.Atsargumą, manyčiau, kad atsargumą.Bet atsargumas, nu kas tas yra, faktiškai, keitimasis. Mums labiausiai sunkina situaciją dažai neperimamumas.V.V mūsų tarybos nariai neturi tos veiklos modelio, kurį vykdė prieš tai. sakysim tarybos nariai vėl beveik viską ateina ir bando daryti iš naujo.N.V o reikia tęsti. Pati silpniausia mūsų vieta yra paneigti, kas prieš tai buvo ir dabar tarsi naują lauką arti.O reikia tęsti darbus ir juos tobulinti ir ieškoti ištikrujų kas buvo tai,tas merų pasikeitimai dažni. Buvę anksčiau, labai jau, tikrai silpnino.V.V tarybos narių pozicijų keitimas taryboje nubraukia pozityvią veiklą visiškai. N.V atrodo, kad politinis nestabilumas tiktai juos pačius ten žeidžia, bet iįtikrujų linguoja visus. JAUČIASI visiems. Nuvilnija ir kitą kartą nėra galo.V.V nepatogu net prieš visus, kad čia mūsų pagrindinis, kaip preitais metais mūsų tarybos pagrindinis uždavinys buvo vienas kitą versti iš posto ir vienas kitam kijas kaišioti. N.V žodžiu tas politinis nestabilumas yra didžiausias priešas. V.V ir tai rodo mūsų tam tikrą nebrandumą, ypač politinį.Ne tik politinį.

24. Gal žinote, kaip kitos NVO skatinamos įsitraukti į savivaldos politinius procesus? Ar netrūksta motyvacijos? N.V nesam į tuos gilinęsi, kaip vyksta, bet tiktai tiek, kad mes skaitom ir žinom, kad NVO bus jas planuojama pervesti į tam tikras valstybės funkcijas. Gal čia labiau socialiniai dalykai, tai kažkaip na, V.V vykdomas funkcijas atiduoti NVO, toks yra planuojamas. Bet ta pati vyriausybė bus pasiruošusi atiduoti ir ar tos vyriausybės organizacijos bus subrendusios kai kurias funkcijas perimti.

25. Kurioje stadijoje įžvelgiate daugiausiai problemų? Įsitraukimo proceso metu ar jau įsitraukus i savivaldos viešąją politiką? N.V aš manau, kad jau įsitraukus į savivaldos viešąją politiką, jau ten įsitraukti visada gal galima, bet ten atsilaikyti sudėtinga. Ir jėgų ir išmanymo, visko reikia.

26. Ar yra dalijamasi gerąja patirtimi tarp savivaldybių? N.V yra apie regioninės plėtros. V.V Tai nėra per NVO, kadangi regioninės plėtros taryba yra tokia, visose apskrityse, tai šitoks tam tikras pasidalinimas ir tai gerais projektais visa kita, būna ir išvykos tarybos narių. Yra tam tikras gerų pavyzdžių pasidalijimas,tai nėra ignoruojama. N.V nes pavyzdžiui mes vėlgi, jeigu yra vykstama į partnerinę šalį, partnerinę vietą, Vokietijoje tai dažnai važiuoja ir visų savivaldybių žemaitijos, Telšių, Mažeikių, Plungės, Rietavo. Mūsų organizacijos vyksta ir tada kažkaip vienaip ar kitaip ir ta žinia perduodama, ir bendradarbiavimas. Ieškome, atvažiavus čianais, yra nepasilieinama tik Telšiuose, Jeigu socialiniai dabar gegužės mėn atvažiuoja socialiniai darbuotojai, tai jie bus ir Mažeikiuose ir

Telšiuose. Tai automatiškai mes juos lydime, mes tarpininkaujame kalbant, tai na, bendradarbiavimas užsimezga ir mes patys daugiau sužinome, na ir nenusteptumėm, jei kurnors NVO būtų dar didesnė pažintis. Ištikrųjų būtų smagu.

27. Kaip turėtų būti skatinami piliečiai ir pilietinės iniciatyvos įsitraukti į savivaldos politinius procesus ir siekti veiksmingo visuomenės įsitraukimo? **Kas juos turėtų skatinti? Ar pati savivaldybė gal NVO taryboje esančios organizacijos?** N.V. tai ka iniciatyva, kaip sakiau gali pati taryba, jeigu jau imant pačią tarybą, gali kreiptis ir sakyti, kad mes norėtumėm, na ir tokių neformaliųjų susitikimų, mėnesį kartą ar panašiai. Bet pačioj taryboj NVO TEN YRA du jeigu as neklystu, du nariai, iš administracijos, du nariai ar netgi daugiau iš tarybos, tai gali būt požiūris pritarimas ar nepritarimas yra įvairiai, gali traktuojamas būti. Galbūt tiesiog NVO pačios gali na, kreiptis inicijuoti, ir aš manau, kad gebėjimas diskutuoti taip pat yra atsakingas dalykas, ir pasikvietus į kokią diskusiją ar verslo pietus vadinamuosius ar panašiai, organizacija turi perrinkti komunikavimo vedimą, ir tada vėlgi atsakomybė tokia, negalima, barniams ar pykčiams ten pasiduoti, turi žinoti, kodėl diskutuojame, kur tai veda, ir tas vėlgi yra pasiruošimas ir gebėjimas, galbūt irgi čia, mūsų NVO viena iš tokių saviraiškos variantų. Galimybė įsitraukti į tokį bendruomeniškumą ir gebėjimą turėti komunikacijos tarp tarybos ir bendruomenių. Žodžiu dar daug ką veikti galima, reik tikrai jėgų ir laiko. Manau, kad ir atsilieptų ten tie politikai, visaip čia būtų turbūt. Nebūtų vien tik blogai, turėtų būti visai gerai, bet tam reikia ruoštis.

28. Pateikite rekomendacijas, kaip veiksmingai įgyvendinti visuomenės įsitraukimą/įtraukimą į savivaldos viešuosius politinius procesus? **Ko reikėtų imtis, kad tai atneštų tam tikrų rezultatų visuomenei?** N.V. Apie tai greičiausiai ir kalbam, atvirumo atvesti tą, kad parodyti, arba inicijuoti, kad būtų atvira, tiek seniūnui, galim priekaištų išreikšti nebūria žmonių, neranda formų į bendruomenes, Parodyti reikia žmonėms, kodėl reikalingos bendruomenės, kokią naudą, gali būti, dabar kažkas kažkur ten, iniciavo, sustatė tuos sporto įrenginius, vat kažkokia bendruomenė tai padarė, nes buvo pinigai, juos reikėjo realizuoti per projektą, parašyti, tam reikia kompetencijų, tai galimybė, kad projektus rašo arba padeda rašyti savivaldybėje esantis žmogus . Kaip galėtų būti NVO atstovas, kuris gebėtų tai ir tai daryti, gal tai būtų pagalba, kad bendruomenė ateitų, pasakytų ko nori, kokia jų stiprioji pusė, kad padėtų parašyti projektą, pagelbėtų, konsultuotų, realizuotų tada. Bet tai miestas turi nuspręsti irgi ko reikia, nėra atvirumo, nėra pokalbio. V.V ir tos tradicijos sukūrimas, ta taryba yra politinė, bet taip pat iš mūsų bendruomenės atėjus, tai ji tokio lygio, kokia ir mūsų bendruomenė, bet bendruomenė turi tobulėti. N.V, nes galim prisigalvoti įvairiausių dalykų, kaip mugėje dalyvauti, yra miesto šventė, yra visokių tokių dalykų, bet jie kažkaip yra tokie niekur nevedantys, jie proginiai, bet tokie šventės metu visiems yra gera ir tuom viskas

baigta, bet tai neveda į jokį sprendimą, tikslą. Atrodo tikrai pasimėgavimas, tai yra viskas gerai, bet ištikrųjų čia dar reikia pagalvot, bet yra dar tų formų. Galbūt tikrai paieškot kitose savivaldybėse kas vyksta.

Ačiū už klausimus, už atsakymus.

Ačiū, kad skambinot.

3 PRIEDAS

INTERVIU

SANDRA NAVICKIENĖ

TELŠIŲ SUTRIKUSIOS PSICHIKOS ŽMONIŲ GLOBOS BENDRIJA

1. Valstybės ir Europos dokumentai reglamentuoja piliečių ir suinteresuotų šalių dalyvavimo viešuosiuose politiniuose procesuose teises ir pareigas. Kaip dažnai šios teisės ir pareigos, Jūsų nuomone, yra įgyvendinamos Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybėje (pasirinkite dažnumo rodiklį)?

TEISĖS IR PAREIGOS	NVO TEISIŲ IR PAREIGŲ VYKDYMO SAVIVALDOJE DAŽNUMO RODIKLIAI			
	Labai dažnai (2 ir daugiau kartų per mėnesį)	Dažnai (1 kartą per mėnesį)	Kartais (1-2 kartus per ketvirtį)	Niekada
1. Kaip dažnai Jūsų organizacija derasi su savivalda dėl jums rūpimų klausimų?			+	
2. Kaip dažnai Jūsų organizacija naudojami teise apskūsti savivaldybės tarybos neveikimą arba administracinius sprendimus?				+
3. Kaip dažnai Jūsų organizacija naudojami teise į įstatymais pagrįstą ir objektyvų prašymų teikimą savivaldybės administracijai?				+
4. Kaip dažnai Jūsų organizacija siekia gauti viešą informaciją				

apie savivaldybės institucijų ar pačios savivaldybės vykdomą veiklą?	+			
5. Kaip dažnai Jūsų organizacija dalyvauja vietinėse iniciatyvose, kurias organizuoja savivaldybė, kurios skatina partnerystę (nebūtinai tarp savivaldybės ir NVO, bet ir tarp NVO ir piliečio)?			+	
6. Kaip dažnai Jūsų organizacija dalyvauja įvairiuose politiniuose procesuose, pvz.: viešųjų paslaugų tobulinimo procesuose, biudžeto formavimo posėdžiuose, aplinkos apsaugos/infrastruktūros projektų posėdžiuose ir t.t.?			+	

Legenda

* Raudona spalva pažymėtas tekstas – papildomi klausimai

2. Prie kokių savivaldybės projektų ar sričių prisideda Jūsų organizacija? Daugiausia prie socialinių projektų.
3. Kaip/kokiomis priemonėmis prisidedate? Rašome įvairius projektus, kurie būtų naudingi mūsų organizacijai.
4. Kokiais būdais Jūsų organizacija siekia(ė) įsitraukti į vietos politinius procesus Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybėje? Tiesiog stengiamės, komunikuoti, bendradarbiauti, tartis su vietine mūsų politika. Kažkaip išgauti naudos mūsų organizacijai. Tiesiog daugiausiai siekiam per bendradarbiavimą, per bendravimą.
5. Ar egzistuoja abipusė sąveika tarp Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybės ir Jūsų organizacijos? Ar vyksta bendradarbiavimas, komunikacija? Stengiamės bendradarbiauti ir komunikuoti.
6. Kokiais kanalais komunikuojate? Tiek žodžiu, tiek raštu. Vyksta susitikimai? Retkarčiais, taip.
7. Ar pavyksta rasti kompromisą? Nevisada. Kas trukdo rasti kompromisą? Ar kažkokios savivaldybės nenoras bendrauti, ar ne visais klausimais nori bendrauti? Bendrauti visais klausimais galima, tiesiog tą kompromisą rasti, kartais užkerta kelią ir įstatymai ir kažkokie

tai trikdžiai, kurie neleidžia mums rasti to kompromiso. Tiesiog bandom, bet ne visada iki galo.

8. Kaip manote, kokie buvo pagrindiniai veiksniai lemiantys Jūsų NVO įsitraukimą į vietos savivaldos politinius procesus? **Kodėl nusprendėte įsitraukti?** *Tiesiog, kad mūsų organizacijai yra reikalinga savivaldybės parama, nes mes daugiausiai dirbame su žmonėmis per socialinius projektus. Tiesiog esam priversti.*

9. Ar galima teigti, kad šie išvardyti veiksniai reguliuoja Jūsų NVO aktyvumą/pasyvumą? *Taip nes labai daug priklauso nuo to, koki finansavimą gausime ir kiek gausime.*

10. Ar įsitraukimo (procedūros) mechanizmas nėra pernelyg sudėtingas Nevyriausybinėms organizacijoms? **Ar yra biurokratiškos sunkumų įsitraukiant?** *Taip yra aišku numatyti įstatymai, bet labai daug yra jeigu taip tariant liaudiškai „popierizmo“ labai daug. Tiesiog sukelia kartais tokių sudėtingų situacijų, kad reikia dar pasidomėti labai stipriai ką daryti ir kaip daryti.*

11. Ar savivaldybė sudaro tinkamas sąlygas įsitraukti į politinius procesus ir prisidėti prie sprendimų priėmimo? *Sąlygos manau yra pakankamos, nes kiekviena organizacija gali norinti nevyriausybinei prisidėti prie to, tiesiog reikia noro, idėjų, laiko ir aišku darbo.*

12. Ar NVO, bandydamos padaryti įtaką priimamiems ir įgyvendinamiems sprendimams, derina savo interesus ir veiksmus tarpusavyje? **Ar Jūs komunikuojate su kita organizacija siekiant kažkokios naudos, ar siekiant kažkokių sprendimų priėmimo?** *Ištikruju taip turėtų būti, bet galiu drąsiai teigti, kad šiai dienai ne. Mūsų organizacija ne, ir kažkaip labai sunku rasti bendradarbiavimą su kitom organizacijom.*

13. Ar Jūsų NVO yra pilnai pasiruošusi prisidėti prie savivaldos viešosios politikos įgyvendinimo? Galbūt Jūsų NVO trūksta iniciatyvos ir ji nesugeba/nėra pasiruošusi prisidėti prie viešųjų problemų sprendimo? *Šiai dienai aš manau, kad mes per daug esam gal susikoncentravę į savo organizacijos stabilumą ir darbą, tai prie didesnių tų sprendimų aš manau, kad mes galbūt ir norėtumėm prisidėti, aišku, projektus rašant mes stengiamės viską išspausti tiek galim, bet šiai dienai aš manau, kad mes kiek įsitraukiam mūsų organizacijai pakanka.*

14. Ar NVO įsitraukimui į vietos savivaldos politinius procesus turi įtakos socialiniai/ekonominiai veiksniai? Pvz.: ekonominė padėtis, socialinis statusas, NVO narių sudėtis ir t.t.? **O gal yra kitų veiksmų darančių įtaką NVO įsitraukimui? Be abejo, žinoma turi. Ką galėtumėt išskirti?** *Kad ir ekonominė padėtis ir socialinis statusas. Kartais susiduriame ir tai, kad mažesnė organizacija, pavyzdžiui, gauna didesnę finansavimą negu didesnė organizacija ir kartais negauni to atsakymo kodėl taip vyksta. Galbūt dėlto, kad toje organizacijoje yra kažkokių pasiturinčių žmonių, gal jie kažkaip lengviau susitaria su savivalda, jeigu jie užima geresnius postus? Aš į šitą klausimą gal nedrįščiau teigti jokio atsakymo, nežinau. Kaip posakis yra „nepagautas- ne vagis“.*

15. Kaip manote, ar Jūsų savivaldybėje vyksta intensyvus suinteresuotų grupių ir piliečių įsitraukimas į savivaldos politinius procesus? Jei taip, atsakymą pagrįskite, jei ne, tai kodėl? Žinokit neturiu nuomonės turbūt į šitą klausimą. *Tiesiog gal norėčiau labiau pasilikti sau šitą atsakymą ir nekomentuoti.*

16. Dėl kokių priežasčių vyksta/nevyksta įsitraukimas? **Ko piliečiai bijo? Galbūt nežino, kaip įsitraukti ar kaip prisidėti prie savivaldos procesų? Ar kaip tik skinasi kelią į priekį ir labai noriai reiškiasi?** *Manau dau priežasčių yra. Yra žmonių, kurie nežino, yra žmonės, kurie bandė ir galbūt nepavyko, todėl yra tos didelės baimės. Yra tiesiog, trūksta palaikymo. Palaikymo trūksta iš savivaldybės šitokiai veiklai.*

17. Kokiomis priemonėmis pasireiškia Jūsų NVO dalyvavimas savivaldos politiniuose procesuose? (Galbūt dažnas kreipimasis į savivaldybę dėl įvairių problemų, galbūt aktyvus

dalyvavimas viešuosiuose susitikimuose su valdančiais ir pan.) Stengiamės ir dalyvauti įvairiuose susitikimuose, susirinkimuose, kai mus kviečia. Aišku ir patys kreipiamės, kada reikia tikrai drąsiai einam, žengiam per slenkstį, nebijom tiesiog prašyti, kalbėti, nes jeigu tylėsime, turbūt nieko ir nelaimėsime.

18. Kaip manote, ar Jūsų NVO ir kitų suinteresuotų grupių įsitraukimas yra veiksmingas? Ar po įsitraukimo į savivaldos politiką kažkas pasikeitė? **Visuomenei, pavyzdžiui, ar yra veiksmingas Jūsų įsitraukimas?** Gal jeigu, mūsų organizacija yra aktyvi, aš manau, kad šiek tiek gal gaunam daugiau dėmesio ir atkreipia dėmesį, bet kiek įtakos mūsų dalyvavimas turi įvairiems sprendimams, tai aš labai abejoju.

19. Ar galėtumėte įvardinti faktus, įvykius kurie pabrėžia NVO, piliečių ar kitų suinteresuotų grupių įsitraukimo į viešuosius politinius reikalus veiksmingumą? Kokia nauda iš viso iš to įsitraukimo? **Kokia nauda iš organizacijų įsitraukimo? Ką jie duoda visuomenei, organizacijos? Ką jos suteikia? Aš manau, kad kiekviena organizacija nvo turi savo bendruomenės narius ir klientų ratą. Ir jeigu kalbėt man apie savo organizaciją, tai būtent pas mus yra žmonės su negalia, tai mes daugiausia kreipiam dėmesį į tai, kas mus domina, ko mums reikia, ko mūsų žmonėm reikia. Ir mes stengiamės jiems padėti, mes koncentruojamės į tai, o įsitraukimas į viešuosius tuos politinius reikalus veiksmingumą duoda tai, kad turbūt, žiūrint vėl iš mūsų organizacijos pusės, kad neįgaliųjų reikalavimams skiria labai mažai dėmesio. Ir visuomenės tas supratimas turbūt, galim sakyti ir savivaldybės nėra tiek stipriai pažengęs, kaip pavyzdžiui Europos kitose valstybėse. Tai galime teigti, kad Jūsų NVO gina Jūsų bendrijos narių interesus? Taip.**

20. Su kokiomis problemomis susiduria Jūsų NVO dalyvaudama vietos savivaldos politiniuose procesuose? Pagrindinė problema, tai yra finansiniai ištekliai, aš manau.

21. Atskleiskite stipriausias NVO įsitraukimo į savivaldos politinius procesus puses. Gal žinote konkrečių atvejų, kurie išryškino dalyvavimo viešojoje politikoje privalumus? Pvz.: atlikti kelio remonto darbai kažkuriame rajone, gauti pinigine parama kažkokiam seniūnijos projektui iš savivaldybės ar panašiai. **Kokie yra Jūsų privalumai, kad dalyvaujate? Kad dalyvaujame, tai tiesiog turim galimybę prašyti finansinės paramos per socialinius projektus. Jeigu mes nedalyvautumėm, turbūt nebūtų galimybės.**

22. Kaip manote, kokios yra Jūsų galimybės Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybėje? Ar jos turi įtakos gyventojų gyvenimo kokybės gerinimui šioje savivaldybėje? **Galbūt Jūs ateityje planuojate plėsti savo veiklą ir apimti daugiau sričių? Šiai dienai sričių plėsti neplanuojame, nes esame susitelkę, kaip ir minėjau, į mūsų bendrijos narius, mūsų vieną grupę žmonių, tai tiesiog apsiribojam šiai dienai.**

23. Kokias pagrindines įsitraukimo grėsmes išvelgiate? **Galbūt savivaldybės nenorą komunikuoti ar panašiai? Kokios grėsmės būtų? Grėsmės, pagrindinė grėsmė yra gauti kuo mažiau finansavimo, kai gauni kuo mažiau, tada suki galvą iš kur gaut daugiau. Arba turi sutiktis iš tiek, kiek gauni to finansavimo.**

24. Gal žinote, kaip kitos NVO skatinamos įsitraukti į savivaldos politinius procesus? Ar netrūksta motyvacijos? Su kuriom organizacijom mes kontaktuojam, šiek tiek palaikom ryšį, tai lygiai taip pat, mes ir bendradarbiaujam, tas bendradarbiavimas, kaip ir minėjau, nelabai vyksta, bet komunikuojam, gal daugiau, tai irgi su socialinėm žmonėm, kurie irgi rašo tuos projektus socialinius, tai mano žiniom, vyksta taip pat lygiai, kaip ir pas mus.

25. Kurioje stadijoje išvelgiate daugiausiai problemų? Įsitraukimo proceso metu ar jau įsitraukus į savivaldos viešąją politiką? Turbūt įsitraukimo. Gal galit pasakyti kodėl? Kai tu jai įsitrauki, tai kažkaip darbas jau vyksta ir eigoj kažkokie kyla nesklandumai, tada yra kitaip spręsti. Bet kol įsitrauki tol vyksta, tu nežinai ar gausi finansavimą ar negausi. Tai va čia turbūt, kai jau gauni finansavimą, tai jau vyksta procesas, tai jau būna lengviau.

26. Ar yra dalijamasi gerąja patirtimi tarp savivaldybių? *Tiesiog, kiek patys turbūt pasidomim, kitom savivaldybėm. Ir aišku jeigu dalyvaujam įvairiuose susitikimuose su mūsų organizacijos pagrindiniais atstovais, tai šiek tiek žinom ir apie kitas savivaldybes.*

27. Kaip turėtų būti skatinami piliečiai ir pilietinės iniciatyvos įsitraukti į savivaldos politinius procesus ir siekti veiksmingo visuomenės įsitraukimo? **Kas turėtų juos skatinti ar savivaldybė pati turėtų skatinti žmones įsitraukti?** *O gal tos nvo, kurios jau yra taryboje savivaldybės? Aš manau, kad iš abiejų pusių turėtų būti. Abipusis skatinimas, bet manau, kad savivaldybė turėtų parodyti šiek tiek daugiau dėmesio tom organizacijom, ne tik kad organizacija pati eitų prašytų, kažką darytų, kalbėtų, bet ir patys turėtų parodyt daugiau dėmesio. Ne tai, kad laukti kol kažkas ateis prašyt pagalbos.*

28. Pateikite rekomendacijas, kaip veiksmingai įgyvendinti visuomenės įsitraukimą/įtraukimą į savivaldos viešuosius politinius procesus? **Kaip reikėtų veiksmingai įsitraukti?** *Tiesiog manau, kad reikia pirmausia turėti tikslą, dėl ko ten įsitraukti ir kodėl. Turėti žmogui konkrečią organizaciją ir konkretų tikslą, konkrečią žmonių bendruomenę, dėl ko tai daryti, o ne šiaip, kad matyt padėt visiems. Aš manau, kad reikia turėti pagrindinį tikslą. Koncentruotis į vieną grupę? Taip.*

Ačiū už atsakymus.

4 PRIEDAS

APKLAUSA RAŠTU

EDGARAS JEFIMOVAS

KLAIPĖDOS JAUNIMO ORGANIZACIJŲ ASOCIACIJA „APSKRITASIS STALAS“

Laba diena,

Esu Judita Stasiulytė, Klaipėdos universiteto, viešojo administravimo magistrantė. Atlieku tyrimą, kurio tikslas yra nustatyti dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo veiksmingumą Telšių rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybėse. (Dalyvaujamoji valdysena reiškia piliečių, NVO ir kitų suinteresuotų grupių įsitraukimą į politinius procesus tiek valstybės, tiek savivaldybės lygmenyje). Siekiant atskleisti šio tyrimo tikslą bus pasitelkiamas anketinės apklausos arba interviu metodas su NVO lyderiais, kurie dalyvauja savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybose ir su lyderiais tų NVO, kurios nedalyvauja tarybose. Tyrimo duomenys bus naudojami patvirtinti arba paneigti mokslinio darbo hipotezei.

1. Valstybės ir Europos dokumentai reglamentuoja piliečių ir suinteresuotų šalių dalyvavimo viešuosiuose politiniuose procesuose teises ir pareigas. Kaip dažnai šios teisės ir pareigos, Jūsų nuomone, yra įgyvendinamos Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybėje (pasirinkite dažnumo rodiklį)?

TEISĖS IR PAREIGOS	NVO TEISIŲ IR PAREIGŲ VYKDYMO SAVIVALDOJE DAŽNUMO RODIKLIAI			
	Labai dažnai (2 ir daugiau kartų per mėnesį)	Dažnai (1 kartą per mėnesį)	Kartais (1-2 kartus per ketvirtį)	Niekada
1. Kaip dažnai Jūsų organizacija derasi su savivalda dėl jums rūpimų klausimų?	✓			
2. Kaip dažnai Jūsų organizacija naudojasi teise apskųsti savivaldybės tarybos neveikimą arba administracinius sprendimus?			✓	
3. Kaip dažnai Jūsų organizacija naudojasi teise į įstatymais pagrįstą ir objektyvų prašymų teikimą savivaldybės			✓	

administracijai?				
4. Kaip dažnai Jūsų organizacija siekia gauti viešą informaciją apie savivaldybės institucijų ar pačios savivaldybės vykdomą veiklą?		✓		
5. Kaip dažnai Jūsų organizacija dalyvauja vietinėse iniciatyvose, kurias organizuoja savivaldybė, kurios skatina partnerysčių plėtrą (nebūtinai tarp savivaldybės ir NVO, bet ir tarp NVO ir piliečio)?			✓	
6. Kaip dažnai Jūsų organizacija dalyvauja įvairiuose politiniuose procesuose, pvz.: viešųjų paslaugų tobulinimo procesuose, biudžeto formavimo posėdžiuose, aplinkos apsaugos/infrastruktūros projektų posėdžiuose ir t.t.?	✓			

2. Prie kokių savivaldybės projektų ar sričių prisideda Jūsų organizacija?

Švietimo, kultūros, sveikatos, socialinių, sporto.

3. Kaip/kokiomis priemonėmis prisidedate?

Dalyvaudami darbo grupėse siūlome idėjas, kurias patys įgyvendintumėm, žmogiškųjų išteklių (savanorių), reklamą.

4. Kokiais būdais Jūsų organizacija siekia(è) įsitraukti į vietos politinius procesus Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybėje?

Dalyvaudami tarybos posėdžiuose, kai sprendžiamas aktualus jaunimui klausimas, dalyvaudami darbo grupėse.

5. Ar egzistuoja abipusė sąveika tarp Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybės ir Jūsų organizacijos? Ar vyksta bendradarbiavimas, komunikacija?

Jau 3 metus *tikrai vyksta abipusis bendradarbiavimas, tačiau ne visuomet jis būna sklandus.*

6. Kokiais kanalais komunikuojate?

„Facebook“, el. laiškais, skambučiais telefonu ar sms žinutėmis.

7. Ar pavyksta rasti kompromisą? Jei ne, tai kas trukdo?

Dažniau pavyksta, o jei ne, tai dėl savivaldybės biurokratizmo.

8. Kaip manote, kokie buvo pagrindiniai veiksniai lemiantys Jūsų NVO įsitraukimą į vietos savivaldos politinius procesus? Kodėl nusprendėte įsitraukti?

Esu iš Klaipėdos jaunimo organizacijų asociacijos „Apskritasis stalas“. Ši asociacija vienija pačias aktyviausias Klaipėdos mieste organizacijas, atstovauja jų interesams ir yra vienintelė grandis tarp savivaldybės ir jaunimo. Todėl turint tokią svarbią paskirtį, reikia įsitraukti į vietos savivaldos politinius procesus, nes ši asociacija per daugelį metų sukūrė jaunimo politikos pagrindus Klaipėdoje ir iki šiol formuoja jaunimo politiką. Aš nusprendžiau įsitraukti, nes buvo smalsu sužinoti daugiau, o ir palaikymo iš kolegų sulaukiau.

9. Ar galima teigti, kad šie išvardyti veiksniai reguliuoja Jūsų NVO aktyvumą/pasyvumą?

Visiškai sutinku.

10. Ar įsitraukimo (procedūros) mechanizmas nėra pernelyg sudėtingas Nevyriausybinėms organizacijoms? Ar yra biurokratinių sunkumų įsitraukiant? Įsitraukimas nelygus įsitraukimui. Turiu omeny, kiek gylyai norima įsitraukti. Tiesiog klausytis, ką šneka aplinkiniai – nėra sudėtinga. O jei nori tapti darbo grupės ar tarybos dalimi ir priimti sprendimus – tikrai nėra paprasta ir reikalauja kantrybės. Įsitraukimo metu būna biurokratinių sunkumų.

11. Ar savivaldybė sudaro tinkamas sąlygas įsitraukti į politinius procesus ir prisidėti prie sprendimų priėmimo? Jeigu galite paminėkite konkrečius atvejus/atvejį.

Sakyčiau kaip kokiais atvejais, negalėčiau sakyti, kad visada sudaro tinkamas sąlygas. Vienas atvejis dėl Europos jaunimo sostinės 2021 titulo, taryba sprendė ar priimti ir finansuoti, jeigu Klaipėda laimės ar ne. Šiuo metu, kai jau Klaipėda laimėjo šį titulą, buvo sudarytos tinkamos sąlygos įsitraukti į sprendimų priėmimą dėl Europos jaunimo sostinės 2021 veiklos ir finansinio plano.

12. Ar Jūsų NVO, bandydama padaryti įtaką priimamiems ir įgyvendinamiems sprendimams, derina savo interesus ir veiksmus tarpusavyje?

Taip.

13. Ar Jūsų NVO yra pilnai pasiruošusi prisidėti prie savivaldos viešosios politikos įgyvendinimo? Galbūt Jūsų NVO trūksta iniciatyvos ir ji nesugeba/nėra pasiruošusi prisidėti prie viešųjų problemų sprendimo?

Mes visada esame pozityvūs, todėl pasiruošę visada prisidėti prie savivaldos viešosios politikos įgyvendinimo.

14. Ar NVO įsitraukimui į vietos savivaldos politinius procesus turi įtakos socialiniai/ekonominiai veiksniai? Pvz.: ekonominė padėtis, socialinis statusas, NVO narių sudėtis ir t.t.? O gal yra kitų veiksnių darančių įtaką NVO įsitraukimui?

Galėčiau paminėti, kad turim gerosios įtakos, nes mūsų asociacijoje yra jaunimo nuo 14 iki 29 metų. Tokia narių sudėtis turi daugiau patirties, kompetencijų ir žinių.

15. Kaip manote, ar Jūsų savivaldybėje vyksta intensyvus suinteresuotų grupių ir piliečių įsitraukimas į savivaldos politinius procesus? Jei taip, atsakymą pagrįskite, jei ne, tai kodėl?

Tikrai nevyksta. Pvz.: studentiškomis asociacijoms ir sąjungoms nėra prasmės įsitraukti į savivaldos politinius procesus, nes aktyviau įsitraukia į savo aukštosios mokyklos politinius procesus.

16. Dėl kokių priežasčių vyksta/nevyksta įsitraukimas? Ko piliečiai bijo? Galbūt nežino, kaip įsitraukti ar kaip prisidėti prie savivaldos procesų? *Atsakymas paprastas – kiekvienas žaidžia savo kieme, nes yra savos taisyklės. Jeigu studentiška organizacija gauna finansinės ar kitokios paramos iš savo aukštosios mokyklos, tai jie ir įsitrauks ten, kur yra naudos, kad tik neprarastų. Todėl įsitraukia organizacijos, kurios neturi atramos ir stengiasi įsitraukti į savivaldos politinius procesus, kad gauti naudos iš kurios NVO galėtų aktyviai veikti. Joms yra daug kartų kviesta, kad drąsiai įsitrauktų į savivaldos politinius procesus, buvo supažindinami su darbo grupių ir tarybų veiklomis.*

17. Kokiomis priemonėmis pasireiškia Jūsų NVO dalyvavimas savivaldos politiniuose procesuose? (Galbūt dažnas kreipimasis į savivaldybę dėl įvairių problemų, galbūt aktyvus dalyvavimas viešuosiuose susitikimuose su valdančiaisiais ir pan.)

Siūlome rezoliucijas ir pasiūlymus, dalyvaujame ir rengiame diskusijas.

18. Kaip manote, ar Jūsų NVO ir kitų suinteresuotų grupių įsitraukimas yra veiksmingas? Ar po įsitraukimo į savivaldos politiką kažkas pasikeitė?

Taip. Pasikeitė savivaldybės požiūris į jaunimą. Anksčiau savivaldybė vangiai bendraudavo su jaunimu.

19. Ar galėtumėte įvardinti faktus, įvykius kurie pabrėžia NVO, piliečių ar kitų suinteresuotų grupių įsitraukimo į viešuosius politinius reikalus veiksmingumą? Kokia nauda iš to įsitraukimo?

Negaliu prisiminti jokių faktų ar įvykių. O nauda tokia, kad jei NVO siekia kokių tikslų, turi būti kuo arčiau tos galimybės, todėl įsitraukimas yra žingsnis arčiau galimybės.

20. Su kokiais problemomis susiduria Jūsų NVO dalyvaudama vietos savivaldos politiniuose procesuose?

Konkuravimas.

21. Atskleiskite stipriausias NVO įsitraukimo į savivaldos politinius procesus puses. Gal žinote konkrečių atvejų, kurie išryškino dalyvavimo viešojoje politikoje privalumus? Pvz.: atlikti kelio remonto darbai kažkuriame rajone, gauti pinigine parama kažkokiam seniūnijos

projektui iš savivaldybės ar panašiai. Buvo gauta piniginė parama keliems pilietiškoms projektams.

22. Kaip manote, kokios yra Jūsų galimybės Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybėje? Ar jos turi įtakos gyventojų gyvenimo kokybės gerinimui šioje savivaldybėje? Galbūt Jūs ateityje planuojat plėsti savo veiklą ir apimti daugiau sričių? Savivaldybėje yra savų žmonių, kurie praeityje priklausė tai pačiai NVO, ryšys nenutruko ir bendravimas tęsiasi. Kai kurią informaciją gauname greičiau negu kitos NVO, todėl galima užbėgt įvykiams už akių.

23. Kokias pagrindines įsitraukimo grėsmes įžvelgiate? Galbūt savivaldybės nenorą komunikuoti ar panašiai? Bijojimas kalbėti ir reikšti nuomonę.

24. Gal žinote, kaip kitos NVO skatinamos įsitraukti į savivaldos politinius procesus? Ar netrūksta motyvacijos? Nežinau, bet dėl motyvacijos tai tikrai sutinku, kad trūksta, taip pat trūksta ir supratimo kas yra jaunimo politika.

25. Kurioje stadijoje įžvelgiate daugiausiai problemų? Įsitraukimo proceso metu ar jau įsitraukus į savivaldos viešąją politiką? Įsitraukus.

26. Ar yra dalijamasi gerąja patirtimi tarp savivaldybių? Jei turite omeny skirtingų miestų NVO tarybų dalijimasis, tuomet ne.

27. Kaip turėtų būti skatinami piliečiai ir pilietinės iniciatyvos įsitraukti į savivaldos politinius procesus ir siekti veiksmingo visuomenės įsitraukimo? Kas turėtų juos skatinti? Ar savivaldybė turėtų skatinti žmones įsitraukti? Užtikrinti finansinę ir materialinę paramą, mažinti biurokratizmą. Savivaldybė turėtų skatinti.

28. Pateikite rekomendacijas, kaip veiksmingai įgyvendinti visuomenės įsitraukimą/įtraukimą į savivaldos viešuosius politinius procesus? Kaip reikėtų veiksmingai įsitraukti? Užtikrinti finansinę ir materialinę paramą, mažinti biurokratizmą, o NVO turėtų išsikelti tikslą dėl ko nori įsitraukti į savivaldos viešuosius politinius procesus.

Ačiū už atsakymus!

5 PRIEDAS
ANKETINĖ APKLAUSA
INDRĖ BUTVILĖ
ASOCIACIJA - MANO MIESTAS KLAIPĖDA

Laba diena,

Esu Judita Stasiulytė, Klaipėdos universiteto, viešojo administravimo magistrantė. Atlieku tyrimą, kurio tikslas yra nustatyti dalyvaujamosios valdysenos įgyvendinimo veiksmingumą Telšių rajono ir Klaipėdos miesto savivaldybėse. (Dalyvaujamoji valdysena reiškia piliečių, NVO ir kitų suinteresuotų grupių įsitraukimą į politinius procesus tiek valstybės, tiek savivaldybės lygmenyje). Siekiant atskleisti šio tyrimo tikslą bus pasitelkiamas anketinės apklausos arba interviu metodas su NVO lyderiais, kurie dalyvauja savivaldybės nevyriausybinų organizacijų tarybose ir su lyderiais tų NVO, kurios nedalyvauja tarybose. Tyrimo duomenys bus naudojami patvirtinti arba paneigti mokslinio darbo hipotezei.

1. Valstybės ir Europos dokumentai reglamentuoja piliečių ir suinteresuotų šalių dalyvavimo viešuosiuose politiniuose procesuose teises ir pareigas. Kaip dažnai šios teisės ir pareigos, Jūsų nuomone, yra įgyvendinamos Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybėje (pasirinkite dažnumo rodiklį)?

TEISĖS IR PAREIGOS	NVO TEISIŲ IR PAREIGŲ VYKDYMO SAVIVALDOJE DAŽNUMO RODIKLIAI			
	Labai dažnai (2 ir daugiau kartų per mėnesį)	Dažnai (1 kartą per mėnesį)	Kartais (1-2 kartus per ketvirtį)	Niekada
1. Kaip dažnai Jūsų organizacija derasi su savivalda dėl Jums rūpimų klausimų?			kartais	
2. Kaip dažnai Jūsų organizacija naudojasi teise apskusti savivaldybės tarybos neveikimą arba administracinius sprendimus?				niekada
3. Kaip dažnai Jūsų organizacija naudojasi teise į įstatymais pagrįstą ir objektyvų prašymų teikimą savivaldybės administracijai?			kartais	

4. Kaip dažnai Jūsų organizacija siekia gauti viešą informaciją apie savivaldybės institucijų ar pačios savivaldybės vykdomą veiklą?			kartais	
5. Kaip dažnai Jūsų organizacija dalyvauja vietinėse iniciatyvose, kurias organizuoja savivaldybė, kurios skatina partnerysčių plėtrą (nebūtinai tarp savivaldybės ir NVO, bet ir tarp NVO ir piliečio)?			kartais	
6. Kaip dažnai Jūsų organizacija dalyvauja įvairiuose politiniuose procesuose, pvz.: viešųjų paslaugų tobulinimo procesuose, biudžeto formavimo posėdžiuose, aplinkos apsaugos/infrastruktūros projektų posėdžiuose ir t.t.?			kartais	

2. Prie kokių savivaldybės projektų ar sričių prisideda Jūsų organizacija? Socialinių ir verslo skatinimo projektų, aplinkosauginių, pilietiškumo skatinimo, kultūrinių.
3. Kaip/kokiomis priemonėmis prisidedate? Dalyvaujame veiklos grupėse, komitetuose, kartu organizuojame renginius, teikiame projektus finansavimui
4. Kokiais būdais Jūsų organizacija siekia(ė) įsitraukti į vietos politinius procesus Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybėje? Per dalyvavimą patariamuosiuose komitetuose, veiklos grupėse.
5. Ar egzistuoja abipusė sąveika tarp Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybės ir Jūsų organizacijos? Ar vyksta bendradarbiavimas, komunikacija? Taip, tarp Klaipėdos miesto savivaldybės ir MMK.
6. Kokiais kanalais komunikuojate? Per interneto puslapį, facebook paskyrą, vietinius laikraščius.
7. Ar pavyksta rasti kompromisą? Dažniausiai taip.
8. Kaip manote, kokie buvo pagrindiniai veiksniai lemiantys Jūsų NVO įsitraukimą į vietos savivaldos politinius procesus? Siekis atstovauti miesto bendruomenės interesus.
9. Ar galima teigti, kad šie išvardyti veiksniai reguliuoja Jūsų NVO aktyvumą/pasyvumą? Taip.

10. Ar įsitraukimo (procedūros) mechanizmas nėra pernelyg sudėtingas Nevyriausybinėms organizacijoms? Ar yra biurokratinių sunkumų įsitraukiant? *Ne. Biurokratinių sunkumų nepastebėjome.*

11. Ar savivaldybė sudaro tinkamas sąlygas įsitraukti į politinius procesus ir prisidėti prie sprendimų priėmimo? Jeigu galite paminėkite konkrečius atvejus/atvejį. *Manau, kad taip. Ypač per NVO kvietimą dalyvauti komitetuose, Klaipėdos miesto integruotų investicijų teritorijos vietos veiklos grupę.*

12. Ar NVO, bandydamos padaryti įtaką priimamiems ir įgyvendinamiems sprendimams, derina savo interesus ir veiksmus tarpusavyje? Kartais. Ar Jūs komunikuojate su kita organizacija siekiant kažkokios naudos, ar siekiant kažkokių sprendimų priėmimo? *Taip, benbradarbiaujame su kitomis nevyriausybinėmis ir ne tik organizacijomis, įgyvendindami konkrečius projektus, kartu su kitomis organizacijomis ir miesto savivaldybe esame Klaipėdos integruotų investicijų teritorijos vietos veiklos grupės nariai, joje kartu su valdžios atstovais ir kitomis NVO, esančiomis šios vietos veiklos grupės narėmis, priimame sprendimus, turinčius įtakos miesto plėtrai tam tikrose socialinėse srityse.*

13. Ar Jūsų NVO yra pilnai pasiruošusi prisidėti prie savivaldos viešosios politikos įgyvendinimo? Galbūt Jūsų NVO trūksta iniciatyvos ir ji nesugeba/nėra pasiruošusi prisidėti prie viešųjų problemų sprendimo? *Dirbame šiuo klausimu.*

14. Ar NVO įsitraukimui į vietos savivaldos politinius procesus turi įtakos socialiniai/ekonominiai veiksniai? Pvz.: ekonominė padėtis, socialinis statusas, NVO narių sudėtis ir t.t.? O gal yra kitų veiksnių darančių įtaką NVO įsitraukimui? Ką dar galėtumėt išskirti? Kokią įtaką daro šie veiksniai? *Daug veiksnių turi įtakos, tame tarpe ir išvardinti šiame klausime. Neturėdamos lėšų ir žmogiškųjų resursų NVO turi mažiau galimybių nuosekliai įgyvendinti savo tikslus.*

15. Kaip manote, ar Jūsų savivaldybėje vyksta intensyvus suinteresuotų grupių ir piliečių įsitraukimas į savivaldos politinius procesus? Jei taip, atsakymą pagrįskite, jei ne, tai kodėl? *Manau, kad taip, nes informacija apie priimamus sprendimus ir planuojamus projektus yra gerai išviešinama.*

16. Dėl kokių priežasčių vyksta/nevyksta įsitraukimas? Gal galėtumėte dar kažką paminėti? *Iniciatyvos iš miesto bendruomenės trūkumas. Mano nuomone, būtent iniciatyvos pačioje visuomenėje trūkumas yra pagrindinė neįsitraukimo priežastis.*

17. Kokiomis priemonėmis pasireiškia Jūsų NVO dalyvavimas savivaldos politiniuose procesuose? (Galbūt dažnas kreipimasis į savivaldybę dėl įvairių problemų, galbūt aktyvus dalyvavimas viešuosiuose susitikimuose su valdančiaisiais ir pan.) *Apskritųjų stalių organizavimas, dalyvavimas komitetuose, veiklos grupėje ir t.t.*

18. Kaip manote, ar Jūsų NVO ir kitų suinteresuotų grupių įsitraukimas yra veiksmingas? Ar po įsitraukimo į savivaldos politiką kažkas pasikeitė? Visuomenei, pavyzdžiui, ar yra veiksmingas Jūsų įsitraukimas? Manau, kad taip. Visuomenė mato pavyzdį, kad tam tikrų pokyčių per įsitraukimą pasiekti galima, turi galimybę įsitikinti, kad miesto valdžia palaiko pilietines iniciatyvas.

19. Ar galėtumėte įvardinti faktus, įvykius kurie pabrėžia NVO, piliečių ar kitų suinteresuotų grupių įsitraukimo į viešuosius politinius reikalus veiksmingumą? Kokia nauda iš to įsitraukimo? Visuomenė tampa labiau atsakinga už savo ateitį, jaučiasi savo miesto šeimininkais.

20. Su kokiomis problemomis susiduria Jūsų NVO dalyvaudama vietos savivaldos politiniuose procesuose? Žmogiškųjų resursų trūkumas, nes tai yra visuomeninė savanoriška neatlygintina veikla.

21. Atskleiskite stipriausias NVO įsitraukimo į savivaldos politinius procesus puses. Gal žinote konkrečių atvejų, kurie išryškino dalyvavimo viešojoje politikoje privalumus? Pvz.: atlikti kelio remonto darbai kažkuriame rajone, gauti piniginė parama kažkokiam seniūnijos projektui iš savivaldybės ar panašiai. MMK kasmet teikia paraiškas renginių, projektų organizavimui Klaipėdoje finansuoti ir savivaldybė paremia, ne visais atvejais, bet didesnėje dalyje atvejų.

22. Kaip manote, kokios yra Jūsų galimybės Telšių rajono/Klaipėdos miesto savivaldybėje? Ar jos turi įtakos gyventojų gyvenimo kokybės gerinimui šioje savivaldybėje? Gal galite išskirti vieną ar kelias galimybes? Galbūt Jūs ateityje planuojat plėsti savo veiklą ir apimti daugiau sričių? Manau, kad yra didelės. Nesu kompetentinga mano atstovaujamos organizacijos vardu spręsti apie mūsų NVO plėtrą. Tai – kolegialaus organo - valdybos - kompetencijos klausimas, todėl norėčiau susilaikyti nuo atsakymo.

23. Kokias pagrindines įsitraukimo grėsmes išvelgiate? Žmogiškieji resursai NVO sektoriuje yra nepakankami, žmonių motyvacijos nebuvimas.

24. Gal žinote, kaip kitos NVO skatinamos įsitraukti į savivaldos politinius procesus? Ar netrūksta motyvacijos? Nežinau.

25. Kurioje stadijoje išvelgiate daugiausiai problemų? Įsitraukimo proceso metu ar jau įsitraukus į savivaldos viešąją politiką? Gal galite pasakyti kodėl? Abiejose stadijose. Įsitraukimo metu sunku motyvuoti bendruomenę ir įtikinti ją įsitraukti, o įsitraukus – bendruomenei sunku ilgesnį laiką išlikti motyvuotai, nes NVO sektorius yra pro bono veikla, savanorystė, žmonėms nuolat tenka rinktis tarp visuomeninės veiklos ir šeimos, darbo, pragyvenimo ir t.t.

26. Ar yra dalijamasi gerąja patirtimi tarp savivaldybių? Manau, kad taip.

27. Kaip turėtų būti skatinami piliečiai ir pilietinės iniciatyvos įsitraukti į savivaldos politinius procesus ir siekti veiksmingo visuomenės įsitraukimo? Kas turėtų juos skatinti? Dar daugiau viešumo, ypač per mokyklas, jaunus žmones. Konkrečių priemonių įvardinti negaliu.

28. Pateikite rekomendacijas, kaip veiksmingai įgyvendinti visuomenės įsitraukimą/įtraukimą į savivaldos viešuosius politinius procesus? Negaliu atsakyti, reiktu paieškotų tarptautinės patirties.

Ačiū už atsakymus!